
Sufinancira
Europska unija

EUROPSKA UNIJA

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Sufinancira i provodi
Vijeće Europe

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo pravosuđa, uprave i
digitalne transformacije

Gradimo Europu
za djecu i s djecom

MAPIRANJE MEĐUNARODNIH STANDARDA, STRATEŠKIH DOKUMENATA TE ZAKONODAVNOG I INSTITUCIONALNOG OKVIRA ZAŠTITE DJECE OD SEKSUALNOG NASILJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

5. lipnja 2024.

Projekt sufinancira Europska unija iz Instrumenta za tehničku potporu, a sufinancira ga i provodi Vijeće Europe u suradnji s Europskom komisijom, Glavnom upravom za potporu strukturnim reformama (DG REFORM).

Izjava o odricanju od odgovornosti

Ova Studija izrađena je uz financijsku potporu Europske unije i Vijeća Europe. Sadržaj Studije isključiva je odgovornost autora. Izneseni stavovi ni na koji način ne odražavaju službeno mišljenje Europske unije niti Vijeća Europe.

Mapiranje međunarodnih standarda, strateških dokumenata te zakonodavnog i institucionalnog okvira zaštite djece od seksualnog nasilja u Republici Hrvatskoj provela je i izradila Ivana Celio Cega, konzultantica pri Vijeću Europe, uz stručni osvrt dr. sc. Lane Petö - Kujundžić, sutkinje Visokog kaznenog suda Republike Hrvatske; Helence Pirnat Dragičević, Pravobraniteljice za djecu; Kristine Knežević Červar, sutkinje za mladež Općinskog suda u Puli-Pola te Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije.

Sadržaj

1. Uvod	4
2. Međunarodni standardi zaštite djece od seksualnog nasilja	8
2.1. Mjerodavni dokumenti Ujedinjenih naroda.....	8
2.2. Mjerodavni dokumenti Vijeća Europe.....	10
2.3. Praksa Europskog suda za ljudska prava.....	13
2.4. Mjerodavni dokumenti Europske unije.....	15
3. Nacionalni strateški dokumenti za zaštitu djece od seksualnog nasilja	21
3.1. Nacionalni plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje do 2027.....	21
3.2. Nacionalni plan za prava djece Republike Hrvatske za razdoblje od 2022. do 2026.....	25
3.3. Strateški okvir razvoja mentalnog zdravlja do 2030.....	28
3.4. Akcijski plan za prevenciju nasilja u školama za razdoblje od 2020. do 2024.....	28
4. Zakonodavni okvir zaštite djece od seksualnog nasilja	30
4.1. Ustav Republike Hrvatske i mjerodavni zakonski akti.....	30
4.1.1. Kaznenopravni okvir.....	30
4.1.1.1. Mjerodavne odredbe Kaznenog zakona.....	30
4.1.1.2. Mjerodavne odredbe Zakona o kaznenom postupku.....	40
4.1.1.3. Mjerodavne odredbe Zakona o sudovima za mladež.....	52
4.1.2. Prekršajnopravni okvir.....	56
4.1.3. Obiteljskopravni okvir.....	58
4.1.4. Socijalni i zdravstveni okvir.....	59
4.1.5. Ostali mjerodavni zakonski akti.....	60
4.2. Mjerodavni podzakonski akti.....	61
4.2.1. Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja.....	61
4.2.2. Protokol o postupanju u slučaju zlostavljanja i zanemarivanja djece.....	68
4.2.3. Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji.....	71
4.2.4. Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima.....	72
4.2.5. Protokol za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtvama trgovanja ljudima.....	73
4.2.6. Pravilnik o radu stručnih suradnika izvanpravne struke na poslovima delinkvencije mladih i kaznenopravne zaštite djece u državnim odvjetništvima i na sudovima.....	73
4.2.7. Pravilnik o načinu provedbe pojedinačne procjene žrtve.....	74
4.2.8. Pravilnik o načinu postupanja odgojno-obrazovnih radnika školskih ustanova u poduzimanju mjera zaštite prava učenika te prijave svakog kršenja tih prava nadležnim tijelima.....	75
5. Instrukcionalni okvir zaštite djece od seksualnog nasilja	75
5.1. Povjerenstvo za praćenje i unapređivanje rada tijela kaznenog postupka i izvršenja maloljetničkih sankcija.....	75
5.2. Povjerenstvo za praćenje primjene Protokola o postupanju u slučajevima seksualnog nasilja.....	75
5.3. Služba za podršku žrtvama i svjedocima.....	75
5.4. Odjeli za podršku žrtvama i svjedocima na sudovima.....	76
5.5. Mreža podrške i suradnje za žrtve i svjedoke kaznenih djela.....	76
5.6. Povjerenstvo za praćenje i unaprjeđenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji.....	76
5.7. Nacionalni tim za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.....	77
5.8. Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima.....	78
5.9. Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba.....	78
5.10. Vijeće za djecu Vlade Republike Hrvatske.....	79
5.11. Mreža mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu.....	79
5.12. Aplikacija Red Button.....	79
6. Glavni dionici u postupcima povodom seksualnog nasilja prema djeci	80
7. Izvori	81

1. UVOD

Vijeće Europe u suradnji s Europskom komisijom, Glavnom upravom za potporu strukturnim reformama (DG REFORM) i Ministarstvom pravosuđa, uprave i digitalne transformacije pokrenulo je u Republici Hrvatskoj projekt „*Uvođenje Barnahus modela u Hrvatskoj*“. Cilj projekta je poboljšati kvalitetu pravosudnog sustava za djecu koja su žrtve ili svjedoci seksualnog nasilja u Republici Hrvatskoj, spriječiti nepotrebna odugovlačenja u obradi takvih slučajeva te omogućiti da sva djeca koja su žrtve ili svjedoci seksualnog nasilja imaju pristup pravosuđu prilagođenom djeci.

Projekt je utemeljen na relevantnim standardima Vijeća Europe o zaštiti djece od nasilja, uključujući seksualnog nasilja, utvrđenim u Konvenciji za zaštitu djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (Lanzarote konvencija), Smjernicama Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci te relevantnim direktivama Europske unije (Direktiva 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije, Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela).

Projekt je podijeljen u tri komponente:

- 1) uspostava zakonodavnog, strateškog i institucionalnog okvira za održivo funkcioniranje Barnahus modela u Republici Hrvatskoj,
- 2) jačanje znanja i kapaciteta stručnjaka koji rade s djecom i za djecu u cilju reagiranja na seksualno nasilje prema djeci,
- 3) osvještavanje javne i stručne javnosti o seksualnom nasilju prema djeci u Republici Hrvatskoj.

Aktivnosti predviđene prvom komponentom obuhvaćaju izradu analize strateških dokumenata te zakonodavnog i institucionalnog okvira, koji se u Republici Hrvatskoj primjenjuju u slučajevima seksualnog nasilja prema djeci, sukladno kojoj će se predložiti preporuke za uspostavu i način funkcioniranja Barnahus modela u Republici Hrvatskoj.

Za potrebe predmetne analize napravljeno je mapiranje postojećeg stanja zaštite djece od seksualnog nasilja koje obuhvaća četiri glavna područja istraživanja: (i) međunarodni standardi (ii) nacionalni strateški dokumenti, (iii) zakonodavni okvir (iv), institucionalni okvir, (iv) glavni dionici u postupanjima prema djeci žrtvama i svjedocima seksualnog nasilja.

Mapiranje je napravljeno sukladno navedenim dokumentima Vijeća Europe i Europske unije, kao i dolje istaknutim standardima kvalitete propisanim za europski Barnahus model. Standardi su definirani u sklopu PROMISE projekta financiranog od strane Europske unije. Svrha navedenih standarda je promoviranje prakse koja sprječava ponovnu traumatizaciju djece žrtava ili svjedoka nasilja, omogućava najmanji broj ispitivanja djece i njihovo sigurno iskazivanje u postupku, a koji iskaz može poslužiti kao dokaz u postupku te je u skladu s pravom djeteta na zaštitu, na pomoć i na pravosuđe prilagođeno djeci.

12 STANDARDA KVALITETE ZA EUROPSKI BARNHAUS MODEL

- STANDARD 1.1.**
Najbolji interes djeteta
- Najbolji interes djeteta je glavna misao vodilja u svim postupanjima i odlukama koje se odnose na djecu, članove njihove obitelji, skrbnike i osobe od povjerenja koji se ne smatraju počiniteljima.
- STANDARD 1.2.**
Dječja participacija
- Prava djeteta na izražavanje svog mišljenja i na obaviještenost se poštuju i ostvaruju. Djeca i članovi obitelji/skrbnici primaju odgovarajuće obavijesti o dostupnim i potrebnim tretmanima te mogu utjecati na vrijeme, mjesto i okolinu intervencija.
- STANDARD 1.3.**
Prevenција odugovlačenja
- Mjere se provode u cilju sprječavanja nepotrebnih odugovlačenja, osiguravajući da se forenzički intervjui, procjene zaštite djeteta te pregledi fizičkog i mentalnog zdravlja, provode u prethodno dogovorenom terminu te da se djeci osigura pravodobna obaviještenost.
- STANDARD 2**
Multidisciplinarna i interagencijska (MDIA) suradnja
- Formalni status: Barnahus je formalno ugrađen u nacionalne ili lokalne socijalne službe ili službe za zaštitu djece ili u sklopu policije/sudova ili nacionalnog zdravstvenog sustava. Barnahus može funkcionirati kao samostalna služba ako uživa status propisan zakonom prepoznat od nacionalnih ili lokalnih vlasti.
- Strukturirana i transparentna MDIA suradnja: Jasno su određene uloge, nadležnost, mehanizmi suradnje, proračun, nadzorne i evaluacijske mjere. MDIA suradnja počinje prilikom inicijalne prijave nasilja prema djetetu i traje tijekom cjelokupnog postupanja u predmetu.
- STANDARD 3.**
Zabrana diskriminacije
- Ciljana skupina obuhvaća svu djecu koja su žrtve i/ili svjedoci kaznenih djela koja obuhvaćaju sve oblike nasilja. Članovi obitelji/skrbnici djeteta su uključeni kao sekundarna ciljana skupina.
- STANDARD 4.**
Okolina prilagođena djeci
- Lokacija i pristup: Barnahus se, ukoliko je moguće, nalazi u odvojenoj zgradi u okolini koja je prilagođena djeci sa pristupom javnom prijevozu i djeci s posebnim potrebama.
- Unutarnje uređenje: namještaj i materijali su prilagođeni djeci i obitelji te dobi djeteta. Prostorije su fizički sigurne za djecu svih dobi i razvojnog stupnja. Odvojeni, zvučno izolirani i privatni dijelovi su osigurani.

Sprječavanje kontakta s osumnjičenikom: prostorije su organizirane na način da je u bilo kojem trenutku spriječen kontakt između žrtve i osumnjičenika.

Soba za intervjue: osigurano je uživo praćenje intervjua za interagencijski tim u sobi odvojenoj od one u kojoj se odvija intervju.

STANDARD 5. Interagencijsko planiranje i vođenje predmeta

Formalne procedure i redovna postupanja: interagencijsko planiranje i provjera slučaja je formalizirana temeljem međusobno dogovorenih procedura i rutina koje se redovno evaluiraju. Redovno dokumentiranje i pristup relevantnim informacijama o predmetu je osigurano članovima intergencijskog tima.

Osoba za podršku: MDIA postupanja nadzire posebno educirana određena osoba/član Barnahusa tima u cilju osiguranja kontinuirane podrške i provođenja naknadnih radnji prema djetetu i članovima obitelji/skrbnicima koji se ne smatraju počiniteljima.

STANDARD 6. Forenzički intervjui

Postupanje utemeljeno na dokazima i protokolima od specijaliziranog osoblja: forenzičke intervjue provodi specijalizirano osoblje sukladno postupanju utemeljenom na dokazima i protokolima radi osiguranja kvalitete i količine dokaza.

Mjesto i snimanja: forenzički intervjui se provode u prostorijama Barnahusa. Intervjui se snimaju putem audio-video uređaja radi sprječavanja njihovih ponavljanja.

MDIA prisutnost: forenzički intervju provodi jedan stručnjak. Svi članovi MDIA tima su u mogućnosti promatrati intervju, uživo u susjednoj sobi ili putem snimke. Uspostavljen je komunikacijski sistem između osobe koja provodi intervju i promatrača.

Prilagođenost djetetu: intervju je prilagođen djetetovoj dobi, razvoju i kulturološkoj pripadnosti te uzima u obzir posebne potrebe. Broj intervjua je ograničen na minimum potreban za kaznenu istragu. Ukoliko su višestruki intervjui potrebni, svakog provodi isti stručnjak.

STANDARD 7. Medicinska obrada i tretman

Obrada i tretman: Medicinska obrada i/ili forenzička medicinska obrada redovno provodi specijalizirano osoblje u prostorijama Barnahusa, osim ako je potreban odlazak u bolnicu u posebnim slučajevima.

Planiranje i provjera slučaja: medicinsko osoblje je prisutno planiranju i provjeri slučaja na odgovarajući način.

STANDARD 8.
Obrada i tretman mentalnog zdravlja

Procjena i tretman: procjena i tretman su redovno dostupni djeci žrtvama i svjedocima koji su upućeni u Barnahus od strane posebno educiranih stručnjaka.

Krizne intervencije: ustanovljena je jasna organizacijska struktura i stalno osoblje radi pružanja podrške u kriznim situacijama po potrebi, za dijete i članove obitelji/skrbnike koji se ne smatraju počiniteljima.

STANDARD 9.
Edukacija, nadzor i savjetovanje

Edukacija stručnjaka: članovima Barnahus tima i agencijama je osigurana redovna edukacija u njihovim specifičnim područjima ekspertize te im je osigurana zajednička edukacija u vodećim pitanjima.

Savjetovanje i nadzor: članovima Barnahus tima osiguran je pristup savjetovanju, nadzoru i povratnoj informaciji nadređenih.

STANDARD 10.
Prevenција

Prikupljanje podataka, razmjena informacija i osvještavanje: zbirni i razvrstani podaci/statistika se vode i razmjenjuju s relevantnim dionicima radi osvještavanja, omogućavanja istraživanja i podrške zakonodavstvu utemeljenom na dokazima, strateškim dokumentima i procedurama.

Vanjsko jačanje stručnosti: ojačane sposobnosti i znanja stručnjaka koji rade za i s djecom kroz radne posjete, razmjene informacija kroz sastanke, predavanje i izrade pisanih materijala.

2. MEĐUNARODNI STANDARDI ZAŠTITE DJECE OD SEKSUALNOG NASILJA

U ovom dijelu daje se prikaz relevantnih međunarodnih dokumenata donesenih od strane međunarodnih organizacija koje se u sklopu svog mandata bave zaštitom ljudskih prava i to Ujedinjenih naroda, Vijeća Europe te Europske unije, a koje je Republika Hrvatska integrirala u nacionalni pravni sustav. Osim toga, prikazane su preporuke, mišljenja, smjernice i priručnici relevantnih tijela navedenih međunarodnih organizacija upućene državama članicama, uključujući Republiku Hrvatsku. Isto tako su navedena i utvrđenja Europskog suda za ljudska prava kroz relevantnu sudsku praksu koja se odnosi na zaštitu djece od seksualnog nasilja.

2.1. Mjerodavni dokumenti Ujedinjenih naroda

Glavna skupština Ujedinjenih naroda je 20. studenog 1989. ratificirala [Konvenciju o pravima djeteta](#) koja predstavlja vodeći sveobuhvatni međunarodni dokument zaštite djece utemeljen na vodećem načelu zaštite dobrobiti djeteta. Konvencija propisuje jednako važna i međusobno povezana prava koja su države članice dužne osigurati svakom djetetu prilagodbom vlastitih nacionalnih pravnih sustava. Konvencijska prava utemeljena su na četiri osnovna načela: (i) zabrana diskriminacije, (ii) obveza postupanja državnog aparata i obitelji u najboljem interesu djeteta, (iii) pravo na život i razvoj u svim životnim aspektima, (iv) pravo na aktivno sudjelovanje, uključujući tijekom kaznenog postupka (pravo djeteta, ne obveza) i izražavanje mišljenja.

U odnosu na zaštitu djece od nasilja, Konvencija u čl. 19. obvezuje države članice da poduzmu sve potrebne zaštitne mjere od svakog oblika nasilja i zlostavljanja, uključujući seksualnog zlostavljanja. Mjere zaštite po potrebi moraju obuhvatiti djelotvorne socijalne programe za pružanje potrebne pomoći djetetu i onima koji o njemu brinu te za druge oblike prevencije i utvrđivanja, izvješćivanja, ukazivanja, istraživanja, postupanja i praćenja slučajeva zlostavljanja djeteta i, bude li potrebno, za uključivanje suda.

Posebna zaštita djeteta od bilo kojeg oblika seksualnog nasilja predviđena je čl. 34. Konvencije, sukladno kojem su države članice dužne poduzeti mjere u cilju sprečavanja: (i) navođenja ili prinuđivanja djeteta na bavljenje bilo kojom nezakonitom seksualnom djelatnošću, (ii) izrabljivačku uporabu djeteta u prostituciji ili kakvoj drugoj nezakonitoj seksualnoj djelatnosti, (iii) izrabljivačku uporabu djeteta u pornografskim predstavama i materijalima. Osim navedenog, države članice su temeljem čl. 39. Konvencije dužne poduzeti sve odgovarajuće mjere za promicanje tjelesnog i duševnog oporavka i vraćanja u društvo djeteta koje je žrtva bilo kojeg oblika zlostavljanja. Pri tom se posebno naglašava kako će se oporavak i vraćanje u društvo osigurati u sredini koja potiče djetetovo zdravlje, samopoštovanje i dostojanstvo.

Republika Hrvatska članica je Ujedinjenih naroda od 1992., a stranka navedene Konvencije od 1991. te je sukladno [nadzornom mehanizmu](#) propisanom čl. 44. Konvencije, dužna svakih pet godina podnositi izvješća o mjerama provedbe Konvencijom zajamčenih prava [Odboru za prava djeteta UN-a](#). Sukladno posljednjem petom i šestom izvješću kojeg je Republika Hrvatska dostavila, navedeni Odbor je 22. lipnja 2022. donio zaključno mišljenje s pripadajućim preporukama (CRC/C/HRV/CO/5-6), od kojih je potrebno istaknuti one od posebnog značaja za ovo mapiranje:

Relevantne preporuke Odbora za prava djeteta UN-a za Hrvatsku od 22 lipnja 2022.

- ▽ pojam „dijete“: Odbor ukazuje na potrebu ujednačene definicije pojma „dijete“ u nacionalnom zakonodavstvu sukladno čl. 1. Konvencije koji definira dijete kao osobu mlađu od 18 godina, osim u slučajevima u kojima nacionalno zakonodavstvo ne predviđa raniju granicu punoljetnosti.
- ▽ primjena načela najboljeg interesa djeteta: Odbor poziva na dosljednu primjenu navedenog načela u svim zakonodavnim, upravnim i sudskim postupcima, uključujući one koji obuhvaćaju djecu koja su žrtve i svjedoci kaznenih djela, kao i u svim projektima za zaštitu djece te provođenje *ex ante* i *ex post* analize učinka navedenog načela u zakonodavnom okviru.
- ▽ prikupljanje podataka: Odbor ponavlja potrebu umrežavanja različitih sustava prikupljanja i obrade podataka koji se odnose na djecu te razvijanje integriranog podatkovnog sustava.
- ▽ pravo na obaviještenost: Odbor poziva na informiranje djece o relevantnim zakonodavnim i strateškim aktima na prikladan način.
- ▽ nasilje prema djeci: Odbor poziva na: (i) izradu sveobuhvatnih strateških dokumenata usmjerenih prevenciji, borbi protiv i nadzoru seksualnog nasilja, (ii) osiguranje pravodobne prijave i istrage seksualnog nasilja primjenjujući međusektorski pristup u cilju sprečavanja ponovne viktimizacije djeteta te izricanja odgovarajućih sankcija prema počiniteljima, (iii) jačanje sveobuhvatne psiho-socijalne pomoći djeci žrtvama, uključujući terapiju fokusiranu na traumatski događaj, (iv) korištenje audio-video snimaka kao dokaznog sredstva u sudskim postupcima te mogućnost promptnog ispitivanja djeteta u prostorijama prilagođenim djeci, (v) uspostavu sveobuhvatnog sustava socijalne zaštite djece, (vi) ispitivanje djece od strane posebno educiranih stručnjaka na način i u prostorijama prilagođenim djeci.
- ▽ međunarodna suradnja: Odbor poziva na suradnju s Vijećem Europe i Europskom unijom u kontekstu implementacije Konvencije i drugih relevantnih instrumenata tih tijela usmjerenih zaštititi djece.

Republika Hrvatska ratificirala je i [Fakultativni protokol uz Konvenciju o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji](#) temeljem kojeg su države članice obvezne regulirati kaznene postupke koji se vode u slučajevima određenim Protokolom na način da ih prilagode djeci kao osjetljivoj skupini, omogućće djeci izražavanje svojeg mišljenja na odgovarajući način, osiguraju sustav podrške za djecu žrtve i članove njihove obitelji, uključujući od odmazde i zastrašivanja, spriječe nepotrebno dugo trajanje kaznenih postupaka te osiguraju zaštitu identiteta i privatnosti djece. Navedeni Protokol je na snazi u Republici Hrvatskoj od 2002.

Nadalje, Republika Hrvatska ratificirala je i [Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o postupku povodom pritužbi](#), a koji je na snazi od 2014. Temeljem navedenog Fakultativnog protokola, djeca imaju pravo na podnošenje pritužbi Odboru za prava djece UN-a ukoliko smatraju da je došlo do povrede njihovih prava zajamčenih Konvencijom, Fakultativnim protokolom uz Konvenciju o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji i Fakultativnim protokolom uz Konvenciju glede uključivanja djece u oružane sukobe.

Nadalje, Hrvatska je 15. kolovoza 2007. ratificirala i [Konvenciju o zaštiti osoba s invaliditetom](#) sukladno kojoj se obvezuje poduzeti zakonodavne, upravne, socijalne, obrazovne i druge mjere radi zaštite osoba s invaliditetom, kako unutar tako i izvan njihovog doma, od svih oblika

izrabljivanja, nasilja i zlostavljanja. Isto tako se obvezuje poduzeti sve prikladne mjere promicanja tjelesnog, kognitivnog i psihološkog oporavka, rehabilitacije i socijalne reintegracije osoba s invaliditetom koje su bile žrtve bilo kojeg oblika izrabljivanja, nasilja ili zlostavljanja, uključujući i uspostavu službi zaštite.

Osim toga, u okviru [trećeg ciklusa Univerzalnog periodičkog pregleda Vijeća za ljudska prava UN-a](#) (36. sesija radne grupe) provedenog od Vijeća za ljudska prava UN-a za razdoblje od 2017. do 2022., Republika Hrvatska je pozvana da ojača napore usmjerene borbi protiv nasilja prema djeci i razvije programe zaštite djece od nasilja.

Nadalje se ističe kako je Ured UNICEF-a za Hrvatsku preveo [Priručnik za stručnjake i donositelje odluka o pravosudnim pitanjima koja uključuju djecu žrtve i svjedoke kaznenih djela](#), kojeg je izradio Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminal (UNODC), a u cilju učinkovite primjene Rezolucije 2005/20, Ekonomskog i socijalnog vijeća UN-a kojom su 22. srpnja 2005. donesene [Smjernice o pravosudnim pitanjima koja uključuju djecu žrtve i svjedoke kaznenih djela](#). Priručnik kroz praktične primjere razrađuje temeljna prava i kriterije kojima se donositelji odluka o pravosudnim pitanjima u području zaštite djece žrtava i svjedoka kaznenih djela trebaju rukovoditi i to posebice: (i) najbolji interes djeteta, (ii) pravo djeteta da se prema njemu postupa dostojanstveno i sa suosjećanjem, (iii) pravo na zaštitu od diskriminacije, (iv) pravo na informacije, (v) pravo djeteta da bude saslušano i da izražava svoje mišljenje i brige, (vi) pravo na učinkovitu pomoć, (vii) pravo na privatnost, (viii) pravo na zaštitu od patnje tijekom pravosudnog postupka, (ix) pravo na sigurnost, (x) pravo na odštetu, (xi) pravo na posebne preventivne mjere.

Nadalje, ističe se i studija koju je UNICEF proveo 2017. - [„Poštujmo, uključimo, uvažimo: Analiza stanja dječje participacije u Hrvatskoj“](#), a u kojoj se, između ostalog, u dijelu pravosuđa, navodi kako je Agencija EU za fundamentalna prava (FRA) 2015. provela istraživanje u 10 zemalja članica EU, među kojima je bila i Hrvatska, o iskustvima stručnjaka u odnosu na sudjelovanje djece u kaznenim (i građanskim) postupcima. U Izvješću FRA navode se preporuke u odnosu na prava djece da budu saslušana, informirana, uključujući pravo na zaštitu i privatnost, pravo na nediskriminaciju, zaštitu najboljeg interesa djeteta, osposobljavanje stručnjaka te multidisciplinarnu suradnju.

Osim toga, navodi se i kako je Udruga sudaca za mladež, obiteljskih sudaca i stručnjaka za djecu i mladež prevela [Smjernice za djecu u kontaktu s pravosudnim sustavom](#) 2018. godine Internacionalnog udruženja sudaca za mladež, obiteljskih sudaca i magistrata.

2.2. Mjerodavni dokumenti Vijeća Europe

Vijeće Europe kao vodeća organizacija posvećena zaštiti ljudskih prava na Europskom kontinentu, poseban naglasak stavlja na zaštitu prava djece, kao ranjive skupine u društvu. Zaštita djece prvenstveno se jamči [Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda](#) kao integralnog dokumenta Vijeća Europe koji od država članica zahtjeva da svakoj osobi unutar svoje jurisdikcije osiguraju prava i slobode zajamčene Konvencijom, uključujući djecu. Članak 8. Konvencije kojim se jamči zaštita prava na poštivanje privatnog i obiteljskog života od posebnog je značaja za zaštitu prava djece te se često primjenjuje u predmetima koji obuhvaćaju djecu. Republika Hrvatska postala je članicom Vijeća Europe 6. studenog 1996., a Konvenciju je ratificirala 5. studenog 1997. te je time preuzela obvezu usklađivanja nacionalnog pravnog sustava s Konvencijskim standardima.

Posebno se naglašava kako se od 1. siječnja 2012. u Republici Hrvatskoj primjenjuje [Konvencija za zaštitu djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja \(Lanzarote konvencija\)](#).

Sukladno tekstu Konvencije i pripadajućem Obrazloženom izvješću, četiri glavna stupa djelovanja Konvencije su prevencija, borba, kazneni progon te nacionalna i međunarodna suradnja. Konvencija zahtijeva od država članica da osiguraju odgovarajući zakonodavni okvir kriminalizacijom seksualnog zlostavljanja, dječje prostitucije i pornografije, sudjelovanja djece u pornografskim nastupima, moralno iskvarivanje djeteta i vrbovanje djeteta.

Nadalje zahtijeva da sudski postupci budu prilagođeni djeci, kao i međusektorski oblik suradnje nadležnih tijela, posebice socijalnih i zdravstvenih službi, policije i sudova. Isto tako propisuje obvezu pružanja kratkotrajne i dugotrajne psihosocijalne pomoći djeci žrtvama, imajući u vidu kako posljedice seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja ostavljaju teške posljedice koje se u pravilu protežu i na odraslu dob. Konvencija nadalje zahtijeva provođenje kaznenih postupaka u skladu s načelom zaštite najboljeg interesa djeteta i načelom hitnosti u cilju sprječavanja pogoršanja traume. Naglašena je potreba adekvatnog obavješćavanja djeteta na njemu razumljiv način i pravo na besplatnu pravnu pomoć. Konvencija također propisuje niz odredaba koje se odnose na ispitivanje djeteta tijekom cjelokupnog kaznenog postupka (faza istrage i rasprave) usmjerenih na sprječavanje ponovne traumatizacije djeteta i osiguranja dokaza. U tom kontekstu se zahtijeva provođenje ispitivanja putem specijaliziranih stručnjaka u odgovarajućim prostorijama, korištenjem video veze i na način prilagođen djeci te smanjenje broja intervjua na najmanji mogući broj. Konvencija također predviđa i uspostavu nadzornog mehanizma putem Odbora stranaka (Lanzarote odbor).

4. prosinca 2015., [Lanzarote odbor](#) usvojio je [Prvo provedbeno izvješće o zaštiti djece od seksualnog nasilja u krugu povjerenja](#) koje u paragrafu 77. navodi kako je seksualno zlostavljanje djece obično vrlo intiman i tajnovit čin. Sposobnost i volja djeteta da prijavi svoju viktimizaciju igraju ključnu ulogu u pravnoj i terapijskoj intervenciji. To predstavlja najvrjedniji izvor informacija i na njemu se može temeljiti cijeli slučaj. U tom pogledu, ključno je izbjeći negativne posljedice koje proizlaze iz neprimjerenih i ponavljajućih tehnika ispitivanja te nepovoljnih uvjeta u kojima se ova ispitivanja mogu odvijati. Kako bi se zajamčila prava i najbolji interesi djece žrtava seksualnog zlostavljanja, nadležna tijela moraju prepoznati da moraju djelovati zajednički, ne samo kao vlada ili pravosudni sustav, već svi zajedno kao društvo. Zajedničko djelovanje znači provođenje mjera za zaštitu djece, koje nisu ograničene na pojedinačne akcije već su istinski usmjerene na djecu i sveobuhvatne s obzirom na prevenciju, intervenciju i rehabilitaciju. Stoga je od iznimne važnosti interdisciplinarni i multi-agencijski pristup tijela nadležnih za poduzimanje navedenih radnji. Izvješće nadalje u paragrafu 125. ističe kako obiteljska podrška može biti ozbiljno poremećena kada je navodni počinitelj dio djetetove obiteljske sredine, budući da je razina podrške obitelji jedan od najvažnijih pokazatelja stupnja u kojem se dijete može prilagoditi nakon što otkrije svoju viktimizaciju. Odbor nadalje ističe kako se često u Hrvatskoj roditelja koji nije osumnjičen za zlostavljanje, imenuje kao posebnog zastupnika ako je to u najboljem interesu djeteta. Međutim, iako ova opcija može pružiti vrijednu emocionalnu podršku za buduću dobrobit djeteta, također može stvoriti sukob interesa s djetetom, posebno ako je emocionalno uključen roditelji koji nije osumnjičen za zlostavljanje.

Republika Hrvatska je od 1. listopada 2018. stranka [Konvencije o sprečavanju i borbi protiv nasilja prema ženama i nasilja u obitelji \(Istanbulska konvencija\)](#) koja obuhvaća i obvezu zaštite djece žrtava ili svjedoka navedenih oblika nasilja, teže kazne ukoliko su djela počinjena prema djeci ili u prisutnosti djece, uzimanje u obzir mišljenja djece u odgovarajućim postupcima, kao i pružanje odgovarajuće podrške i pomoći djeci žrtvama i svjedocima. Konvencija nadalje propisuje obvezu osiguravanja geografski ravnomjerno rasprostranjene specijalizirane usluge potpore svakoj žrtvi izloženoj nasilju obuhvaćenom Konvencijom te dovoljnom broju odgovarajućih i lako dostupnih kriznih centara za žrtve. U Pojašnjavajućem izvješću preporučuje se da jedan takav centar treba biti dostupan na 200,000 stanovnika uz uvjet zadovoljavanja geografske raširenosti.

1. srpnja 2004. Republika Hrvatska je također ratificirala [Konvenciju o kibernetičkom kriminalu](#) koja zahtjeva kriminalizaciju dječje pornografije.

Isto tako, Republika Hrvatska je počevši od 1. veljače 2008. preuzela međunarodne obveze propisane [Konvencijom o suzbijanju trgovanja ljudima](#) koja predviđa posebne mjere i radnje u slučaju identifikacije djece žrtava, kao i prilagodbe postupanja potrebama djece.

Osim toga, valja istaknuti [Strategiju Vijeća Europe o pravima djeteta 2022-2027](#), kao temeljni strateški dokument Vijeća Europe usmjeren zaštiti djece, uključujući od svih oblika nasilja, a koja u točki 40. navodi Barnahus model kao model koji se treba promovirati u državama članicama, u cilju zaštite najboljih interesa djeteta, dok u točki 41. navodi pravo djece na slobodu izražavanja, informacija i mišljenja te pravo biti saslušano.

Nadalje se ističu tri značajna dokumenta Odbora ministara Vijeća Europe o obvezi zaštite djece žrtava nasilja kroz pravosuđe prilagođeno djeci:

- ▽ [Preporuka o pravima, uslugama i podršci žrtvama kaznenih djela](#), usvojena 15. ožujka 2023. (CM/Rec(2023)2) definira sekundarnu viktimizaciju kao viktimizaciju koja ne nastaje kao izravna posljedica kaznenog djela, već kroz reakciju institucija i pojedinaca na žrtvu te ističe kako bi žrtve trebale biti zaštićene koliko god je to moguće od sekundarne viktimizacije. Dodaje kako bi države trebale osigurati da žrtve koje su posebno ranjive, bilo zbog svojih osobnih karakteristika ili zbog okolnosti zločina, mogu imati koristi od posebnih mjera koje su najbolje prilagođene njihovoj situaciji. Države bi trebale osigurati, u svim fazama postupka, zaštitu fizičkog i psihološkog integriteta žrtve. Posebna zaštita može biti potrebna za žrtve koje bi mogle biti pozvane da svjedoče. Svaka država trebala bi razviti i održavati koordinirane strategije za promicanje i zaštitu prava i interesa žrtava te osigurati, na nacionalnoj i lokalnoj razini da sva tijela uključena u kazneno-pravni sustav, socijalnu skrb i zdravstvenu zaštitu, u državnom, privatnom i volonterskom sektoru, rade zajedno kako bi osigurale koordinirani odgovor za žrtve.
- ▽ [Preporuka o integriranim nacionalnim strategijama za zaštitu djece od nasilja](#) od 18. studenog 2009. (CM/Rec(2009)10) naglašava kako krhkost i ranjivost djece te njihova ovisnost o odraslima za rast i razvoj zahtijevaju veće ulaganje u prevenciju nasilja i zaštitu djece od strane obitelji, društva i države.
- ▽ [Smjernice o pravosuđu prilagođenom djeci](#) od 17. studenog 2010. utemeljene su na vodećem načelu zaštite najboljeg interesa djece koji zahtjeva uzimanje u obzir mišljenja djeteta u postupcima nadležnih tijela i sveobuhvatni pristup koji uključuje fizičku, psihičku, pravnu, ekonomsku i socijalnu zaštitu. Izravni kontakt između djeteta žrtve ili svjedoka s navodnim počiniteljima treba, koliko je moguće, biti izbjegnut osim ako to zahtijeva dijete žrtva, a djeca bi trebala imati priliku dati iskaz u kaznenim predmetima bez prisutnosti navodnog počinitelja. Državama članicama preporučuje se uspostaviti centre prilagođene djeci s više agencija i interdisciplinarnim pristupom za djecu žrtve i svjedoke, gdje bi se djeca mogla intervjuirati i medicinski pregledati za forenzičke svrhe, sveobuhvatno procijeniti i primiti sve relevantne terapijske usluge od odgovarajućih profesionalaca.
- ▽ [Preporuka državama članicama o sudjelovanju djece i mladih do 18 godina](#) (CM/Rec(2012)2) prema kojoj, između ostalog, svi procesi u kojima se slušaju djeca trebaju biti transparentni i informativni, dobrovoljni, puni poštovanja, u okruženjima prilagođenim djeci te inkluzivni (nediskriminirajući).

Nadalje se navode i [Smjernice za donositelje politika o uključivanju žrtava i osoba koje su preživjele seksualnom iskorištavanju i seksualno nasilje](#), koje je u svibnju 2024. objavilo Vijeće Europe. Radi se o savjetodavnom dokumentu čija svrha je ukazati donositeljima politika (vlade, parlamenti, tijela lokalne i područne samouprave, sustavi zdravstvene zaštite i socijalne skrbi i ostali relevantni dionici) na potrebu uključivanja žrtava ove vrste nasilja u kreiranje strateških akata, zakonodavnog okvira, javnih politika i drugih javnih djelovanja usmjerenih na borbu protiv seksualnog nasilja prema djeci. Iako se preporuke odnose na punoljetne žrtve, smatra se relevantnim ukazati na navedeni dokument zbog dalekosežnog utjecaja uključivanja žrtava na unaprjeđenje postojećih nacionalnih pravnih okvira i postupanja te osiguranja kvalitetnijeg odgovora nadležnih tijela na seksualno nasilje prema djeci.

Smjernice su utemeljene na principu „*meaningful engagement*“ koji zahtjeva da donositelji politika prilikom uključivanja žrtava vode računa o: (i) poštivanju volje i autonomije žrtava, (ii) važnosti poštovanja i razumijevanja pretrpljene traume, (iii) osiguranju jednakog postupanja vodeći računa o različitim pretrpljenim iskustvima žrtava, (iv) osnaživanju i važnosti doprinosa žrtava. Dodaje se kako su određene države članice Vijeća Europe prepoznale važnost uključivanja žrtava seksualnog iskorištavanja i nasilja u kreiranje svojih pravnih okvira i prakse, budući da upravo žrtve na temelju svojih iskustava mogu ukazati na praznine i izazove te dati preporuke za unaprjeđenje. U tom kontekstu ističe se kako u Velikoj Britaniji djeluje tijelo koje se bavi nezavisnim istraživanjem seksualnog nasilja prema djeci, u Francuskoj je uspostavljena Nezavisna komisija za incest i seksualno nasilje prema djeci, a u Njemačkoj djeluje Ured nezavisnog povjerenika za pitanja seksualnog zlostavljanja djece.

2.3. Praksa Europskog suda za ljudska prava

Europski sud za ljudska prava („ESLJP“) kao kontrolni mehanizam provedbe Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda je kroz svoju bogatu sudsku praksu uspostavio standarde i načela zaštite djece u okviru pojedinog Konvencijskog prava. Sudska praksa ukazuje kako ESLJP slučajeve nasilja prema djeci, uključujući seksualno i obiteljsko nasilje, u pravilu razmatra u kontekstu povrede prava na život (čl. 2. Konvencije), prava na neučinkovitu istragu (proceduralni aspekt čl. 3. Konvencije) te prava na zaštitu obiteljskog života (čl. 8. Konvencije).

Temeljni standardi i načela koje su države dužne implementirati u cilju osiguranja pozitivne obveze zaštite djece žrtava od nasilja u kontekstu Konvencije, mogu se sažeti kako slijedi: (i) uspostava adekvatnog zakonodavnog okvira kojim se osigurava zaštita od nasilja, (ii) poduzimanje svih operativnih razumnih mjera u cilju odvratanja od stvarnog i neposrednog rizika od ponavljanja nasilja za koje nadležna tijela znaju ili bi trebala znati, (iii) provođenje učinkovite istrage koja obuhvaća obvezu nadležnih tijela da pravodobno istraže sve raspoložive informacije, poduzmu mjere zaštite žrtve te osiguraju dokaze, (iv) omogućavanje djeci da u sudskim i ostalim postupcima koja se odnose na njihova prava izraze svoje mišljenje, koje su nadležna tijela dužna uzeti u obzir sukladno dobi i stupnju zrelosti djeteta, (v) pružanje sveobuhvatnog odgovora nadležnih tijela koji obuhvaća uzimanje u obzir svih mogućih oblika nasilja te međusektorski pristup.¹

U daljnjem tekstu daje se pregled najznačajnijih presuda i odluka koje je ESLJP donio protiv Republike Hrvatske u kontekstu zaštite prava djece od seksualnog i obiteljskog nasilja.

¹ vidi presude *X. protiv Bugarske*, Veliko vijeće (zahtjev br. 22457/16, presuda od 2. veljače 2021.), *Kurt protiv Austrije*, Veliko vijeće (zahtjev br. 62903/15, presuda od 15 lipnja 2021.)

▽ [M. i M. protiv Hrvatske, zahtjev br. 10161/13, presuda od 3. rujna 2015.](#)

Predmet M. i M. odnosi se na neučinkovitu istragu navoda o zlostavljanju djeteta od strane oca (proceduralni aspekt čl. 3. Konvencije) i to: (i) propust tužiteljstva da podigne optužnicu za odgovarajuće kazneno djelo koje obuhvaća sve navodne situacije zlostavljanja, a ne samo jedan incident, (ii) nemogućnost kaznenog suda da ispita dijete putem video veze, zbog nedostatka video uređaja, a što je posljedično doprinijelo dugotrajnom trajanju postupka, (iii) pretjerano dugo trajanje kaznenog postupka u razdoblju od četiri godine.

U postupku izvršenja navedene presude, Odbor ministara Vijeća Europe je sljedeće opće mjere izvršenja ocijenio adekvatnim za sprječavanje sličnih povreda: (i) donošenje Nacionalne strategije o zaštiti djece za razdoblje od 2014. do 2020. kao krovnog strateškog dokumenta s fokusom na osiguranje prava djeteta na pristup sudu, sprečavanje svih oblika nasilja prema djeci i dječju participaciju, (ii) donošenje Protokola o postupanju u slučajevima zlostavljanja i zanemarivanja djece, koji obuhvaća i seksualno zlostavljanje te predviđa međusektorsku suradnju nadležnih tijela s propisanim načinom postupanja za svakog od njih kao npr. obvezu tužiteljstva da procijeni mogućnost djeteta da izrazi svoje mišljenje te ispitivanje djeteta u okruženju prilagođenom djeci, (iii) provođenje projekta „Zaštita djece u kaznenim postupcima“ u suradnji Ministarstva pravosuđa i UNICEFA koji je omogućio da svi sudovi u Republici Hrvatskoj budu opremljeni video uređajem za ispitivanje djeteta, (iv) uvođenje e-Spisa u sudovima koji je omogućio praćenje duljine trajanja postupaka te njihovo ubrzanje.

▽ [A. i B. protiv Hrvatske, zahtjev br. 7144/15, presuda od 20. lipnja 2019.](#)

U ovom predmetu ESLJP je ispitivao učinkovitost nacionalnog kaznenopravnog mehanizma koji se primjenjuje u slučajevima seksualnog zlostavljanja djece, uključujući adekvatnost zakonodavnog okvira i načine postupanja nadležnih tijela u svijetlu obveze provođenja učinkovite istrage (proceduralni aspekt čl. 3. Konvencije) i zaštite prava na privatni život (čl. 8. Konvencije). Iako se radi o presudi u kojoj je ESLJP utvrdio kako nije došlo do povrede navedenih Konvencijskih prava te kako je mjerodavni kaznenopravni mehanizam načelno u skladu s pozitivnim obvezama propisanim Konvencijom, ova presuda je relevantna zbog dva razloga.

Prvo, ESLJP je dao sveobuhvatni pregled standarda i načela identificiranih u relevantnim dokumentima Ujedinjenih naroda, Vijeća Europe i Europske unije o obvezi zaštite djece od seksualnog nasilja, kao i nacionalnog mjerodavnog prava, a koje standarde i mjerodavno nacionalno pravo Republika Hrvatska treba primjenjivati o ovakvim predmetima. Navedeni dokumenti i mjerodavno pravo obuhvaćeni su i ovim mapiranjem.

Drugo, ESLJP se osvrnuo na određene propuste nadležnih tijela koja ukazuju na izazove u postojećem nacionalnom kaznenopravnom mehanizmu zaštite djece od seksualnog nasilja i to na: (i) obvezu policije da što prije zatraži ispitivanje djeteta po službenoj dužnosti, ne čekajući inicijativu roditelja, (ii) obvezu zdravstvenih djelatnika da promptno, bez odugovlačenja, naprave ginekološki pregled djeteta radi osiguranja dokaza u kaznenom postupku.

▽ [predmeti obiteljskog nasilja, uključujući i prema djeci](#)

Osim predmeta u kojim je ESLJP razmatrao Konvencijske povrede u kontekstu tjelesnog i seksualnog nasilja prema djeci, ESLJP je u nekoliko predmeta utvrdio i problematiku obiteljskog nasilja u Republici Hrvatskoj. Iako se radi o predmetima u kojima je ESLJP u pravilu utvrđivao povrede prava na poštivanje obiteljskog života (čl. 8. Konvencije) podnositeljica zahtjeva, zbog obiteljskog nasilja od strane njihovih partnera (vidi predmete *A. protiv Hrvatske*, zahtjev br.

55164/08, presuda od 14. listopada 2010.; *Branko Tomašić i dr. protiv Hrvatske*, zahtjev br. 46598/06, presuda od 15. siječnja 2009., *Bljakaj protiv Hrvatske*, zahtjev br. 74448/12, presuda od 18. rujna 2014.), valja naglasiti kako iz činjenica navedenih predmeta proizlazi kako su i djeca identificirana kao žrtve ili svjedoci obiteljskog nasilja.

ESLJP je u navedenim predmetima utvrdio čitav niz propusta policije povodom nasilja uslijed kojih nije provedena pravodobna istraga niti su nadležna tijela prema osumnjičeniku poduzela odgovarajuće policijske i sudske radnje u cilju sprječavanja ponavljanja nasilja. U postupku nadzora nad izvršenjem ovih presuda, Odbor ministara Vijeća Europe je ustanovio kako su učinkovite opće mjere koje je Republika Hrvatska poduzela u smislu sprječavanja sličnih povreda, i to posebice: (i) ratifikacija Istanbulske konvencije kao vodećeg europskog dokumenta protiv obiteljskog nasilja uključujući i prema djeci s pripadajućom dodjelom sredstva za edukaciju potrebnih stručnjaka, (ii) donošenje strateških dokumenata radi osiguranja sveobuhvatnog odgovora na obiteljsko nasilje (Nacionalna strategija za zaštitu od obiteljskog nasilja), (iii) sklapanje sporazuma o suradnji u borbi protiv nasilja u obitelji koji predviđa pružanje multidisciplinarnog odgovora na obiteljsko nasilje i uspostavu nacionalnih i regionalnih timova čiji članovi su predstavnici tijela nadležnih za postupanje u slučajevima obiteljskog nasilja, (iv) uspostavu odbora za nadzor obiteljskog nasilja kao centralnog autoriteta za prikupljanje statističkih podataka i praćenje pojavnosti obiteljskog nasilja s ovlastima predlaganja potrebnih zakonodavnih i drugih mjera usmjerenih borbi protiv nasilja u obitelji, (v) donošenje Protokola za postupanje u slučajevima obiteljskog nasilja s propisanim procedurama postupanja za svako nadležno tijelo (npr. centre za socijalnu skrb, zdravstvene djelatnike, policiju, tužiteljstvo, sudove), s predviđenim načinima rane detekcije i upozoravanja na obiteljsko nasilje, individualiziranim proaktivnim pristupom te modalitetima izmjene podataka između nadležnih tijela.

▽ ravnoteža prava obrane i prava zaštite žrtve

U predmetu *Kovač protiv Hrvatske*, zahtjev br. 503/05, presuda od 12. srpnja 2007., ESLJP je istaknuo kako u odgovarajućim slučajevima, načelo poštenog suđenja nalaže da se interesi obrane dovedu u ravnotežu s interesima svjedoka ili žrtava koji su pozvani svjedočiti. U tom pogledu, ESLJP je uzeo u obzir posebne značajke kaznenog postupka koji se odnosi na seksualna kaznena djela. Žrtva takav postupak često doživljava kao teško iskušenje, osobito ako se protiv svoje volje mora suočiti s optuženikom. Te će značajke biti još naglašenije u predmetu u kojemu se pojavljuje maloljetnik. U ocjeni pitanja je li ili nije u takvom postupku okrivljeniku osigurano pošteno suđenje, moraju se uzeti u obzir interesi žrtve. Sud stoga prihvaća da se u kaznenom postupku koji se odnosi na seksualno zlostavljanje mogu poduzeti određene mjere u svrhu zaštite žrtve, uz uvjet da se takve mjere mogu uskladiti s odgovarajućim i djelotvornim ostvarivanjem prava na obranu. U osiguranju prava na obranu, od pravosudnih se tijela može zatražiti da poduzmu mjere koje će kompenzirati teškoće s kojima se obrana bori.

2.4. Mjerodavni dokumenti Europske unije

Europska unija je čitavim nizom dokumenata stavila naglasak na sveobuhvatnu zaštitu prava djece od nasilja, uključujući seksualnog nasilja, zahtijevajući tako od država članica da usklade nacionalno zakonodavstvo i način postupanja nadležnih tijela s relevantnim strateškim dokumentima, kao i odgovarajućim direktivama, strategijama i preporukama, a od kojih se kao najznačajniji ističu sljedeći dokumenti.

▽ Povelja Europske unije o temeljnim pravima

Povelja Europske unije o temeljnim pravima kao osnovni dokument zaštite temeljnih društvenih vrednota građana Europske unije, predviđa katalog prava, sloboda i načela, koja se između

ostalog odnose i na djecu. U tom kontekstu, Povelja ističe temeljna prava kojih se države članice trebaju pridržavati u svojim postupanjima i to zaštita najboljeg interesa djeteta, omogućavanje izražavanja mišljenja djeteta te uzimanje u obzir djetetovog mišljenja.

▽ [Direktiva 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije](#)

Predmetna Direktiva zahtjeva cjeloviti pristup nadležnih tijela u slučajevima seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djece i dječje pornografije usmjerenog na progon počinitelja, zaštitu djece žrtava i sprječavanje takvih pojava. Država pri tom mora voditi računa o najboljem interesu djeteta, zabrani diskriminatornog postupanja i sprječavanju sekundarne viktimizacije. Država treba poticati osobe koje znaju ili sumnjaju na seksualno zlostavljanje i iskorištavanje na podnošenje prijave nadležnim tijelima. Djeci žrtvama treba osigurati pristup pravosuđu koji obuhvaća pravo na pravno savjetovanje i zastupanje (besplatno u slučaju nedovoljnih financijskih sredstava) te kratkotrajnu i dugotrajnu pomoć i podršku (prije, tijekom i za vrijeme trajanja kaznenog postupka) u cilju osiguranja fizičkog i psihičkog oporavka djeteta. Države članice se također pozivaju da ustanove otvorene telefonske linije za djecu žrtve nasilja i nestalu djecu koristeći unificirane brojeve određene od Europske komisije. Sva nadležna tijela koja postupaju u slučajevima koje regulira Direktiva trebaju biti osposobljena za rad s djecom (policajci, tužitelji, suci, odvjetnici, socijalni radnici, zdravstveni djelatnici). Direktiva također naglašava potrebu vođenja konsolidiranih statistika za potrebe istraživanja i evaluacije pojavnosti seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja te dječje pornografije. Direktiva nadalje propisuje način saslušanja djeteta u kaznenom postupku koje treba biti provedeno bez odlaganja, od stručne osobe u prostorijama prilagođenim djeci. Broj saslušanja treba biti sveden na minimum, a u slučaju provođenja nekoliko saslušanja, sva moraju biti provedena od iste stručne osobe. Djetetu žrtvi se također mora omogućiti i pratnja tijekom saslušanja u obliku zastupnika ili osobe od povjerenja. Direktiva također predviđa audio-video snimanje saslušanja radi sprječavanja opetovanih saslušanja i korištenja snimke kao dokaznog sredstva tijekom kaznenog postupka.

Predmetna Direktiva transponirana je u hrvatsko zakonodavstvo putem nekoliko zakona, od kojih se ističu Zakon o kaznenom postupku, Zakon o sudovima za mladež, Obiteljski zakona i Zakon o socijalnoj skrbi.

▽ [Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela](#)

Predmetna Direktiva zahtjeva da nadležnih tijela koja postupaju u okviru kaznenog postupka u svim kontaktima sa žrtvom kaznenog djela moraju uzeti u obzir osobnu situaciju i neposredne okolnosti žrtve, kao i njezinu dob, spol, invaliditet i zrelost, pri tom poštujući njihovu tjelesnu i duševnu nepovredivost. Žrtve kaznenih djela treba zaštititi od sekundarne viktimizacije, zastrašivanja i odmazde te im omogućiti oporavak i pristup pravosuđu. Odredbe Direktive reguliraju minimalne standarde u okviru pružanja informacija i potpore, sudjelovanja u kaznenom postupku i priznavanja žrtava s posebnim potrebama zaštite te se na odgovarajući način primjenjuje i na djecu žrtve kaznenih djela, posebice naglašavajući mogućnost audio-video snimanja saslušanja djeteta, korištenja takvih snimaka kao dokaznog sredstva u kaznenom postupku te imenovanje posebnog zastupnika djetetu u slučajevima kada primjerice postoji sukob interesa s roditeljima/starateljima.

Navedena Direktiva unesena je u hrvatski pravni poredak putem nekoliko zakona, od kojih se ističu Zakon o kaznenom postupku, Zakon o sudovima za mladež, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji i Zakon o socijalnoj skrbi.

▽ Direktiva 2011/36/EU o sprječavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava od 5. travnja 2011.

Navedena Direktiva ističe kako su djeca u većoj opasnosti da postanu žrtve trgovanja ljudima budući da su bespomoćnija od odraslih te se stoga u predmetnim kaznenim postupcima na koje se odnosi Direktiva trebaju uzeti u obzir najbolji interesi djeteta. Pod pojmom trgovanje ljudima potpada i iskorištavanje drugih u svrhu prostitucije i drugih oblika seksualnog iskorištavanja, a u odnosu na koje bi se zaštita i podrška djeci protiv takvog postupanja trebala osigurati upravo putem Barnahusa, odnosno Dječje kuće u Hrvatskoj.

Direktiva predviđa holistički i integrirani pristup koji se temelji na otvorenom dijalogu između policijskih, pravosudnih i ostalih državnih tijela. Žrtvama trgovanja ljudima, a koje obuhvaćaju i djecu, treba osigurati podršku i pomoć prije, tijekom i nakon okončanja kaznenog postupka, a na temelju pojedinačne procjene djeteta i uzimajući u obzir djetetovo mišljenje uz naglasak na njihov psiho-socijalni i fizički oporavak.

U cilju sprječavanja sekundarne viktimizacije Direktiva naglašava potrebu izbjegavanja: (i) nepotrebnog ponavljanja razgovora tijekom istrage, progona ili suđenja; (ii) vizualnog kontakta žrtava i okrivljenika uključujući tijekom davanja iskaza kao što je razgovor i unakrsno ispitivanje, odgovarajućim sredstvima uključujući korištenje odgovarajućih komunikacijskih tehnologija; (iii) davanja iskaza na javnoj raspravi; (iv) nepotrebnog ispitivanja u pogledu privatnog života žrtve. Nadalje, Direktiva naglašava kako države članice moraju osigurati posebnu pomoć, zaštitu i podršku djeci koja su žrtve trgovanja ljudima, propisujući procesna pravila sukladno kojima države članice trebaju uskladiti nacionalni kaznenopravni okvir te u kontekstu predmetnih kaznenih postupaka voditi računa o sljedećem:

Saslušanje djeteta žrtve

- bez neopravdanih kašnjenja nakon što su o činjenicama obaviještena nadležna tijela,
- u prostorijama prilagođenim djeci,
- putem posebno obučениh stručnjaka,
- od strane istog stručnjaka koji provodi saslušanje,
- ograničavanje broja saslušanja na minimum i sukladno potrebama postupka,
- uz pratnju odrasle osobe po izboru djeteta,
- snimanje putem audio-video uređaja,
- bez prisutnosti javnosti.

Predmetna Direktiva čini dio pravnog poretka Republike Hrvatske na temelju njezinog transponiranja putem nekoliko zakona, od kojih se ističe Zakon o kaznenom postupku i Zakon o socijalnoj skrbi.

▽ Strategija Europske unije za učinkovitiju borbu protiv seksualnog zlostavljanja djece

Europska komisija je 24. srpnja 2020. donijela predmetnu Strategiju u cilju pružanja učinkovitog odgovora, na razini EU, u borbi protiv seksualnog zlostavljanja djece. Ona pruža okvir za razvoj sveobuhvatnog odgovora na seksualno zlostavljanje, kako u njihovom online tako i offline obliku. Utvrđuje osam inicijativa za provedbu i razvoj odgovarajućeg pravnog okvira, jačanje odgovora provedbenih tijela i poticanje koordinirane akcije više dionika u vezi s prevencijom, istragom i pomoći žrtvama. Predmetne inicijative odnose se na: (i) potpunu implementaciju Direktive 2011/93/EU o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanje djece i dječje pornografije, (ii) osiguranje učinkovitog odgovora putem EU zakonodavstva, (iii) utvrđivanje zakonodavnih praznina, primjera dobre prakse i prioriternih mjera, (iv) jačanje policijskih napora na nacionalnoj i EU razini, (v) omogućavanje državama članicama da ostvare bolju zaštitu putem prevencije, (vi) uspostavu Europskog centra za prevenciju i borbu protiv seksualnog nasilja prema djeci, (vii) pokretanje industrijskih napora da osiguraju zaštitu djece putem svojih proizvoda, (viii) globalno poboljšanje zaštite djece putem međusektorske suradnje.

▽ Strategija Europske unije o pravima djeteta

Strategija Europske unije donesena 2021. predstavlja vodeći strateški dokument Europske unije o zaštiti prava djeteta izrađen u konzultacijama s djecom, radi osiguranja dječje participacije i zaštite načela najboljeg interesa djeteta. Strategija, između ostalog, stavlja fokus na borbu protiv nasilja prema djeci te osiguranje pravosuđa prilagođenog djeci. U cilju zaštite djece protiv svih oblika nasilja, uključujući seksualnog, Strategija prije svega podsjeća na učestalu pojavu seksualnog nasilja u državama članicama Europske unije (1 od 5 djece žrtva je seksualnog nasilja) te ističe potrebu multidisciplinarnog postupanja nadležnih tijela na pojave nasilja te potrebu vođenja konsolidiranih statističkih podataka radi praćenja pojave seksualnog nasilja u društvu. Strategija također podupire osnivanje Dječjih kuća po „*Barnahus modelu*“ te poziva države članice da unaprijede djelotvornost mehanizama zaštite dječjih prava, posebice putem donošenja nacionalnih strateških dokumenata usmjerenih na ukidanje institucionalnog pristupa i primjenu pristupa orijentiranog na obitelj. Strategija također poziva na uspostavu odgovarajuće telefonske linije za ostvarivanje dječjih prava te prijavu nestanka djece. U odnosu na pravosuđe prilagođeno djeci, Strategija ukazuje na potrebu zaštite najboljeg interesa djeteta u sudskim postupcima kroz pravo na aktivno sudjelovanje i izražavanje vlastitog mišljenja, prilagođenu komunikaciju putem specijaliziranih stručnjaka i smanjenje broja nepotrebnih ispitivanja djece.

▽ Preporuka Europske komisije o razvijanju i jačanju integriranih sustava zaštite djece u najboljem interesu djeteta

Europska komisija je 23. travnja 2024. donijela predmetnu preporuku u cilju osiguranja nulte stope svih oblika nasilja prema djeci navodeći temeljne smjernice kojima bi se države trebale voditi prilikom oblikovanja zakonodavnih, strateških i institucionalnih okvira zaštite djece na nacionalnoj i regionalnoj razini. U tom kontekstu, preporuka navodi potrebu jačanja integriranih sustava zaštite utemeljenih na međuresornoj suradnji nadležnih tijela, pravodobnoj detekciji i odgovoru na nasilje i pružanju sveobuhvatne podrške i zaštite fizičkog i mentalnog zdravlja djeteta, a uzimajući u obzir posebne potrebe te dob i stupanj zrelosti djeteta.

Preporuka ističe potrebu stavljanja djeteta u fokus sustava zaštite na način da nadležna tijela u svojim postupanjima uzimaju u obzir načelo zaštite najboljeg interes djeteta, omogućavajući djetetu izražavanje vlastitog mišljenja u skladu s dobi i stupnjem zrelosti, te mogućnost da bilo kakav oblik nasilja mogu prijaviti u sigurnom okruženju koje će im omogućiti podršku i zaštitu. Države pri tom trebaju voditi računa o inkluzivnom pristupu zaštite djece lišenom diskriminacije te u skladu s individualnim potrebama djeteta.

Preporuka nadalje navodi opći okvir integriranih sustava zaštite ističući važnost donošenja strateških dokumenata o zaštiti djece od nasilja, jasnog utvrđivanja obveza svih relevantnih dionika u postupcima povodom nasilja prema djeci te procjene zakonodavnih izmjena sukladno dugotrajnom i kratkotrajnom učinku na zaštitu prava djece.

Osim toga, preporuka potiče države na uniformno i konsolidirano vođenje statistika u cilju praćenja pojavnosti nasilja prema djeci, kao i ostalih relevantnih kriterija na temelju kojih se može napraviti kvalitetna analiza postojećeg stanja te usmjeriti daljnja postupanja i unaprjeđenja.

Preporuka ukazuje i na važnost jačanja pravosuđa prilagođenog djeci osiguranjem sljedećih materijalnih i procesnih prava djeteta u sudskim i drugim postupcima:

- prilagodba postupanja dobi, potrebama i ranjivosti djeteta,
- individualna procjena djeteta: prije, tijekom i nakon postupaka, djeca se procjenjuju prema potrebi i zahtjevima, temeljenim na pojedinačnim okolnostima slučaja, u skladu s njihovim specifičnim potrebama, uzimajući u obzir njihovu dob, zrelost i mišljenja,
- pravo na informiranost: obuhvaća obavijesti o općim aspektima vođenja postupaka, uključujući i na opseg zajamčenih prava na način prilagođen djeci,
- saslušanje djece: putem modernih tehnologija uz pravo na izražavanje vlastitog mišljenja sukladno dobi i stupnju zrelosti uz izbjegavanje opetovanih saslušanja radi sprječavanja sekundarne viktimizacije,
- pravo na pravnu pomoć: pravno savjetovanje i pravno zastupanje,
- pravo na pratnju roditelja ili druge bliske osobe,
- obveza zaštite osobnih podataka,
- pravo na besplatnu uslugu prevođenja,
- primjena alternativnih načina rješavanja sporova.

U kontekstu osiguranja međusektorskog odgovora i koordiniranog pristupa pomoći podršci žrtvama i svjedocima nasilje, Preporuka potiče osnivanje dječjih kuća po [Barnahus modelu](#) i putem korištenja Instrumenta za tehničku potporu (TSI).

Sukladno radnom dokumentu za izradu ove preporuke, Instrument tehničke podrške (TSI) 200 podupire države članice EU u osmišljavanju i provedbi strukturnih reformi u bilo kojem području politika, uključujući socijalne usluge, zdravstvo, pravosuđe, kao i potporu provedbi dječjih domova („Barnahus”) i integriranih sustava za zaštitu djece kao dijela vodeće inicijative za 2024. o Jačanju demokracije i vladavine prava. TSI podrška se osigurava na zahtjev države članice EU.

Radni dokument nadalje ističe kako je TSI pomogao proširiti Barnahus model u zemljama članicama EU-a i podržao implementaciju ovog modela u Hrvatskoj, Finskoj, Irskoj, Sloveniji i Španjolskoj – s Vijećem Europe kao partnerom u provedbi. Sukladno navedenom, Finska je poboljšala kvalitetu, učinkovitost, koordinaciju i rad pet postojećih jedinica Barnahusa kako bi odgovorila na slučajeve seksualnog zlostavljanja djece i upravljala njima na način prilagođen djeci. TSI je također pomogao Sloveniji u izradi nacрта Zakona o pravosuđu prilagođenom djeci,

usvojenog u lipnju 2021., te je omogućio jasan pravni okvir za uspostavu i djelovanje Barnahus modela. Na temelju dosadašnje prakse, vidljivo je kako je nekoliko država članica EU usvojilo Barnahus model (Danska, Njemačka, Estonija, Irska, Malta, Slovenija, Finska i Švedska), dok određene države trenutno razvijaju svoje Barnahus projekte (Grčka, Španjolska, Francuska, Cipar, Latvija, Mađarska i Rumunjska). Vijeće Europe isto tako radi na nadolazećem nacrtu preporuke o multidisciplinarnim i multiagencijskim uslugama za pravosuđe prilagođeno djeci (uključujući operativne smjernice za usluge Barnahus modela) do 2026., nadograđujući naučene lekcije iz projekata i studije mapiranja.

3. NACIONALNI STRATEŠKI DOKUMENTI ZA ZAŠTITU DJECE OD SEKSUALNOG NASILJA

Tijekom provedenog istraživanja identificirana su sljedeća četiri nacionalna strateška dokumenta koja u potpunosti ili djelomično uspostavljaju temeljne smjernice za zaštitu djece od seksualnog nasilja u Republici Hrvatskoj.

3.1. Nacionalni plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje do 2027. godine

Nacionalni plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje do 2027. prvi je strateški dokument Republike Hrvatske usmjeren poduzimanju konkretnih mjera i aktivnosti zaštite žrtava seksualnog nasilja i uznemiravanja, uključujući i djecu žrtve kao posebno ranjivu skupinu. Provedbom Nacionalnog plana namjerava se dati značajni doprinos implementaciji relevantnih međunarodnih standarda utvrđenih između ostalog Lanzarote Konvencijom i Strategijom EU za učinkovitiju borbu protiv seksualnog zlostavljanja djece, kao i mjerodavnog nacionalnog zakonodavnog okvira. Tijelo nadležno za praćenje provedbe Nacionalnog plana je Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike.

Sukladno rezultatima analiziranih područja intervencije, Nacionalni plan stavlja naglasak na [tri posebna cilja djelovanja](#):

- 1) prevencija seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja,
- 2) unaprjeđenje skrbi i osiguranje dostupnosti usluga podrške žrtvama seksualnih delikata,
- 3) postizanje odvraćajućeg djelovanja kod počinitelja seksualnih delikata.

U odnosu na [prevenciju seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja](#), Nacionalni plan ističe potrebu razvijanja preventivskih programa protiv seksualnog nasilja već u dječjoj dobi, budući da djeca često ne prepoznaju određene radnje kao seksualno nasilje te se takvo nasilje događa od strane osoba u koje djeca imaju povjerenje. Osim toga, djeca često nemaju dovoljno hrabrosti ni povjerenja kako bi povjerila što im se dogodilo te u brojnim slučajevima smatraju kako su sami odgovorni za pretrpljeno seksualno nasilje. Nacionalni plan u ovom dijelu posebice identificira tri relevantna pojavna oblika seksualnog nasilja u Republici Hrvatskoj i to u okviru: (i) elektroničkog seksualnog nasilja (*cyberbullying*), (ii) sporta, (iii) turizma.

- *cyberbullying*: elektroničko seksualno nasilje predstavlja oblik nasilja koji uključuje slanje i dijeljenje sadržaja seksualne prirode, koji služe za seksualno uznemiravanje druge osobe i zadovoljenje vlastitih seksualnih potreba. Elektroničko seksualno nasilje obuhvaća i objavljivanje i/ili prosljeđivanje intimnih slika i snimki bez pristanka osobe, širenje glasina koje se odnose na seksualni život žrtve, zadovoljenje pohote pred djecom ili mamljenje djece za zadovoljenje spolnih potreba, uključivanje djece u pornografske aktivnosti.²

² Izvješće Europskog parlamenta s preporukama Komisiji o borbi protiv rodno uvjetovanog nasilja: nasilje na internetu, 2020/2035(INL), 6.12.2021., dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0338_HR.pdf

- [seksualno nasilje u sportu](#): obuhvaća nekoliko vidova nasilja, uključujući od strane trenera i vršnjačko nasilje koje često obuhvaća više počinitelja. Prijava seksualnog nasilja u sportskom okruženju je vrlo rijetka, jer se u pravilu u sportskom svijetu na ranjivost gleda kao na slabost, pa se mnoga djeca sportaši ne usuđuju prijavljivati nasilje, zbog straha da će morati napustiti sport ukoliko se nasilje otkrije.
- [seksualno nasilje u okviru turizma](#): Republika Hrvatska je svjetski poznata turistička destinacija u koju kao turisti ciljano dolaze i osobe radi prikrivenog snimanja djece u seksualne svrhe na plažama i drugim turističkim lokacijama te radi seksualnog iskorištavanja.

Slijedom navedenog, potrebno je ojačati edukaciju i senzibilizaciju svih relevantnih državnih aktera (obrazovni, zdravstveni i socijalni sustav, policija, tužiteljstvo, suci, relevantni stručnjaci) o navedenim pojavnim oblicima seksualnog nasilja radi prilagodbe odgovarajućeg zakonodavnog okvira i pružanja podrške i pomoći djeci žrtvama sukladno pretrpljenom obliku seksualnog nasilja, kao i poboljšati alate detekcije te kapacitete digitalnih forenzičara s posebnim znanjima.

U dijelu koji se odnosi na [unaprjeđenje skrbi i osiguranje dostupnosti usluga podrške žrtvama seksualnih delikata](#), Nacionalni plan ističe važnost sprječavanja sekundarne viktimizacije žrtava putem daljnjeg razvoja međuresorne suradnje i multisektorsku edukaciju, a što posljedično doprinosi pravodobnom otkrivanju žrtve seksualnog nasilja, kao i pravovremenom pružanju podrške i pomoći. Pri tom se ističe kako djeca žrtve često osjećaju sram, smatraju kako su počinitelji moćniji od njih, boje se sudskih procesa, kao i da će ih optužiti za razaranje obitelji. Nacionalni plan je u ovom dijelu prepoznao manjkavost zdravstvenog i socijalnog sustava u kontekstu osiguranja odgovarajućih zdravstvenih pregleda prilagođenih djeci, kao i pružanja odgovarajućeg terapijskog i terapijskog tretmana. Budući da seksualno nasilje u pravilu ostavlja dugoročne posljedice na psihičko i fizičko zdravlje djeteta, iznimno je važno osigurati multidisciplinarni pristup žrtvi te suradnju sa zdravstvenim ustanovama. Stoga [Nacionalni plan ukazuje na potrebu osnivanja Dječje kuće po Barnahus modelu](#) kako bi se omogućio koordinirani i međuinstitucionalni odgovor na seksualno nasilje djece na jednom mjestu i sprječavanje sekundarne viktimizacije.

Nadalje, kako bi se stvorila podloga za daljnje unaprjeđenje zakonodavnog okvira u cilju bolje zaštite žrtve te njegovo usklađivanje sa zahtjevima međunarodnih dokumenata, uz posvećivanje posebne pažnje propisivanju prava žrtava, preporuča se pažnju u predstojećem razdoblju usmjeriti na provođenje analiza kojima bi cilj bio utvrditi učinkovitost provedbe kataloga prava žrtava kaznenih djela protiv spolne slobode i kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta te, u cilju učinkovitije zaštite žrtava, analize učinkovitosti provedbe kaznenog i prekršajnog zakonodavstva i nedostatke u njihovoj primjeni uključujući i djela spolnog uznemiravanja. Posljedično provedba navedenih analiza predstavljat će osnovu za daljnji razvoj mjera u cilju unaprjeđenja zakonodavnog okvira te bolje i učinkovitije zaštite žrtava.

U dijelu koji se odnosi na [postizanje odvratajućeg djelovanja kod počinitelja seksualnih delikata](#), Nacionalni plan ističe potrebu jačanja psihosocijalnog tretmana počinitelja uz obvezno provođenje dijagnostičkih postupaka u svrhu izrade pojedinačnog programa rada. Osim toga, potrebno je osigurati i praćenje statističkih podataka o broju počinitelja odgovarajućih kaznenih djela, kao i o broju licenciranih stručnjaka koji su prethodno završili potrebne programe izobrazbe.

Posebice valja istaknuti kako Nacionalni plan obuhvaća i [SWOT analizu](#) na temelju koje su utvrđene snage (unutarnji resursi s pozitivnim utjecajem), slabosti (unutarnji nedostaci i

ograničenja), prilike (mogući vanjski pozitivni utjecaji) i prijetnje (mogući vanjski negativni utjecaji) u kontekstu borbe protiv seksualnog nasilja i uznemiravanja, od kojih se kao najznačajnije ističu sljedeće:

- SNAGE**
 - ratifikacija Istanbulske konvencije,
 - sukladno Lanzarote Konvenciji određeno je nadležno tijelo za koordinaciju, primjenu, nadzor i procjenu politika i mjera za sprječavanje svih oblika nasilja predviđenih Konvencijom,
- SLABOSTI**
 - nepostojanje sveobuhvatnog nacionalnog strateškog dokumenta u području seksualnog nasilja i uznemiravanja,
 - neusklađenost statističkih podataka potrebnih za analizu stanja,
 - nedostupnost usluga za žrtve na regionalnoj razini,
 - nedostatak međuresorne suradnje nadležnih tijela prilikom izrade i provedbe mjera,
 - nedostatni ljudski resursi za provedbu mjera,
- PRILIKE**
 - unaprjeđenje sustava podrške žrtvama,
 - unaprjeđenje suradnje nadležnih državnih tijela i organizacija civilnog društva,
- PRIJETNJE**
 - stereotipni pristup rodno uvjetovanom nasilju,
 - neinformiranost šire javnosti,
 - nedostatak sustavnog i kontinuiranog financiranja projekata i programa organizacija civilnog društva koje osiguravaju usluge pomoći i podrške žrtvama seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja.

Nadalje, [Nacionalni plan](#) obuhvaća 2 prioriteta javnih politika koji obuhvaćaju tri posebna cilja s pripadajućim mjerama provedbe koji su detaljno razrađeni u [Akcijskom planu za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje do 2024.](#), a od kojih se posebnih ciljeva i mjera ističu najrelevantniji za ovo istraživanje:

Prioritet 1.	Stvaranje uvjeta za život bez seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja
<i>Posebni cilj 1. - Prevencija seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja</i>	
Mjera 5: Poticanje žrtava i svjedoka na prijavu seksualnog i rodno uvjetovanog nasilja	<u>Provedba:</u> Postavljanje plakata u zdravstvenim ustanovama, centrima za socijalnu skrb, javnom prijevozu i drugim relevantnim mjestima s naznakom relevantnih telefonskih brojeva, dostupnih usluga, informacijama o načinu prijave.
Mjera 10: Unaprjeđenje rada s djecom žrtvama kaznenih djela na internetu	<u>Provedba:</u> provođenje psiholoških savjetovanja za djecu žrtve kaznenih djela na internetu radi jačanja mentalnog zdravlja djeteta i osiguranje stručne i specijalizirane pomoći u proživljavanju i oporavku od viktimizacije.

Prioritet 2. Postizanje više kvalitete života te veće društvene uključenosti žrtava seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja

Posebni cilj 2. - Unaprjeđenje skrbi i osiguranje dostupnosti usluga podrške žrtvama seksualnih delikata

Mjera 3: Unaprjeđenje zdravstvene skrbi djece žrtava seksualnog nasilja

Provedba: osiguranje uvjeta za pružanje kvalitetne i pravovremene regionalno dostupne usluge ginekologa i/ili urologa prilikom pregleda djece žrtava putem zdravstvenih ustanova (ambulantni) prilagođenih potrebama djece, kao i osiguranje psiholoških tretmana djece žrtava te osiguranje stručne potpore prilikom pregleda/terapija.

Mjera 5: Osiguravanje dostupnosti specijaliziranih servisa za rad sa žrtvama seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja

Provedba: osnivanje organizacija pružatelja usluga podrške žrtvama seksualnog nasilja, kao i Mreže specijaliziranih servisa za rad sa žrtvama seksualnog nasilja uzimajući u obzir regionalnu pokrivenost (Zagreb, Osijek, Rijeka, Split) i ravnomjernu dostupnost s jasno definiranim kriterijima pružanja usluga i definiranoj vrsti usluga.

Mjera 6: Uspostava Dječje kuće, po modelu Barnahusa, kao interdisciplinarnog i multisektorskog centra za djecu žrtve i svjedoke

Provedba:
(i) izrada analize za uspostavu Dječje kuće u Republici Hrvatskoj po modelu Barnahus;
(ii) uspostava pravnog okvira za početak rada Dječje kuće u Republici Hrvatskoj po Barnahus modelu;
(iii) uspostava administrativnih kapaciteta za implementaciju Barnahus modela te s tim u svezi osiguranje potrebnih edukacija;
(iv) izrada komunikacijske strategije za potrebe uspostave Barnahusa radi podizanja svijesti u općoj i stručnoj javnosti o štetnosti spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece.

Mjera 8: Unaprjeđenje zakonodavnog okvira radi bolje zaštite žrtve

Provedba:
(i) izrada analiza i evaluacija primjene zagarantiranih prava žrtava kaznenih djela protiv spolne slobode, te procjena njihove dostatnosti;
(ii) izrada komparativna analiza zakonskih odredbi i sudske prakse u cilju pružanja učinkovitije kazneno-pravne i prekršajno-pravne zaštite žrtvama seksualnog nasilja i spolnog uznemiravanja;

(iii) izrada komparativna analiza zakonskih odredbi po posebnim propisima u pojedinim područjima i djelatnostima u cilju unaprjeđenja zakonodavnih i drugih mjera za zaštitu djece od svih oblika nasilja.

Cilj provedbenih mjera je povećati broja prijava kaznenih djela, a samim time i većeg broja prijavljenih počinitelja te sukladno tome i većeg broja otkrivenih žrtava kojima će se osigurati pružanje prijeko potrebne pomoći i podrške. Provedbom zadanih mjera namjera je utjecati na razvoj svijesti javnosti o potrebi prijave saznanja o seksualnom nasilju i seksualnom uznemiravanju, educirati djecu o štetnosti ovog ponašanja, razvijati njihovu svijest o opasnostima korištenja interneta i komunikacijskih mreža te mogućnostima zaštite, jačati kapacitete policije u cilju prevencije i suzbijanja kriminaliteta spolnog zlostavljanja djeteta, jačati kompetencije stručnjaka za pružanje pomoći žrtvama, prepoznavanje i razumijevanje viktimizacije žrtava i drugo. Provedbom ovih mjera osigurat će se veći broj prijava ovih kaznenih djela i procesuiranja počinitelja što konačno dovodi do prevencije novih slučajeva seksualnog nasilja i uznemiravanja. Praćenje i provedba Nacionalnog plana odvijat će se prikupljanjem podataka o provedbi posebnih ciljeva i ostvarivanju pokazatelja ishoda te provedbom Akcijskog plana. Godišnje izvješće o provedbi Nacionalnog plana se podnosi Koordinacijskom tijelu.

3.2. Nacionalni plan za prava djece Republike Hrvatske za razdoblje od 2022. do 2026.

Nacionalni plan promiče cjelovito unaprjeđenje zaštite prava djece kroz zajedničko djelovanje cjelokupnog sustava i svih dionika koji sudjeluju u izmjeni i prilagodbi postojećih zakona i akata, u okviru međuresorne suradnje te vodi računa o praktičnoj primjeni relevantnih međunarodnih standarda utvrđenih u dokumentima UN-a, Vijeća Europe te Europske unije. Posebno se ističe kako se prilikom izrade Nacionalnog plana vodilo računa o implementaciji vodećih područja djelovanja Strategije EU o pravima djeteta za razdoblje od 2021. do 2024. koja preporuča rad na zajedničkom razvoju javnih politika za uklanjanje postojećih prepreka i rješavanju novih problema, a na djecu gleda kao na agente promjena u demokratskom društvu. Koordinator provedbe Nacionalnog plana je Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike koje jednom godišnje podnosi izvješće o napretku Vladi RH. Nacionalni plan predlaže integralan pristup djelovanja javnih institucija u predviđenim aktivnostima za postizanje definiranih posebnih ciljeva za dobrobit svakog djeteta, koji je postavljen kao opći cilj u ovome dokumentu. U tom kontekstu, Nacionalni plan definira **pet posebnih ciljeva** djelovanja:

1. suzbijanje diskriminacije i socijalne isključenosti djece,
2. zaštita djece od svih oblika nasilja,
3. sudjelovanje djece u odlučivanju na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini,
4. sustavna potpora za djecu u digitalnom okruženju,
5. učinkovito i djelotvorno pravosuđe u postupcima koji se odnose na djecu.

U odnosu na posebni cilj 2. koji obuhvaća **zaštitu djece od svih oblika nasilja**, ukazuje se na važnost unaprjeđenja sustava za kontinuirani rad na eliminaciji svih oblika nasilja nad djecom, počev od tjelesnog, psihičkog i seksualnog zlostavljanja, nasilja u obitelji, ali i nasilja među vršnjacima te nasilja u digitalnoj sferi. Posljedice koje fizičko nasilje ostavlja na dijete mogu biti kratkoročne, ali i dugoročne prirode, a jedna od posljedica izloženosti djeteta fizičkom nasilju jest da se ono uči da je nasilno ponašanje u redu, što predstavlja prepreku za njegovo uključenje u društvo. Svaka vrsta nasilja ostavlja posljedice na djetetovo tjelesno zdravlje i mentalnu stabilnost, dok učinci nasilja u obitelji u djetinjstvu ostaju vidljivi tijekom cijeloga života.

U odnosu na posebni cilj 4. koji govori o [sustavnoj potpori za djecu u digitalnom okruženju](#), ističe se kako djeca mogu postati žrtve različitih oblika zlostavljanja putem interneta: seksualnog iskorištavanja, kibernetičkog kriminala (*cyberbullying*), povrede privatnosti djeteta, pridobivanja za nedozvoljene aktivnosti, krađe i zlouporabe osobnih podataka. Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, djeca vrlo često nisu svjesna rizika komunikacije s njima nepoznatim osobama, koje se često lažno predstavljaju i daju netočne podatke o svojim godinama, izgledu, mjestu stanovanja i o drugim osobnim podacima. Za razliku od potencijalnih zlostavljača, djeca uglavnom daju istinite podatke o svojem identitetu, što predstavlja dodatni rizik daljnje viktimizacije. Djeca danas već u predpubertetskoj dobi iskazuju interes za seksualne sadržaje i sve češće su im dostupni sadržaji koji prikazuju djecu iste kronološke dobi u seksualno eksplicitnom ponašanju. Takve sadržaje dalje dijele uz potpuni izostanak svijesti o kriminalnom aspektu takvog postupka i posljedicama koje takvo ponašanje ima za samo dijete žrtvu. Navedenome u bitnome doprinosi, među djecom sve prisutnija, pojava izrade vlastitih seksualno eksplicitnih sadržaja i nekritičkog dijeljenja takvih sadržaja s drugom djecom koja potom takve materijale čine dostupnima drugoj djeci ili odraslim osobama. Kazneno djelo na štetu maloljetne osobe može se počinuti i putem interneta i mobitela, pa tako i u slučajevima kada počinitelj s maloljetnom osobom nije ostvario neposredni kontakt i kada žrtvi nisu poznati točni i/ili istiniti podaci o osobi s kojom je komunicirala.

U odnosu na posebni cilj 5. koji obuhvaća [učinkovito i djelotvorno pravosuđe u postupcima koji se odnose na djecu](#), ističe se potreba promicanja prava djece da budu saslušana, obaviještena, zaštićena i nediskriminirana te se ističe važnost individualiziranog pristupa u pravosuđu, koje treba biti pristupačno svakom djetetu. Pravosudna su tijela dužna prema djetetu žrtvi kaznenog djela postupati posebno obzirno, imajući na umu dob, osobnost i druge karakteristike djeteta te okolnosti kako bi se izbjegle štetne posljedice za odgoj i razvoj djeteta. Pri postupanju prema djetetu žrtvi nasilja, nadležna tijela prvenstveno se rukovode najboljim interesom djeteta. Kod slučajeva u kojima je dijete žrtva kaznenih djela redovito se utvrđuje postoji li potreba za primjenom posebnih mjera zaštite, o čemu će prosuditi policija, državno odvjetništvo, istražitelji, sud. Bitno je istaknuti važnost zaštite prava djeteta koje je u ulozi svjedoka o nasilju u obitelji, te također i važnost donošenja pravovremenih odluka, jer se skraćivanjem trajanja sudskih postupaka štiti najbolji interes djeteta.

Nacionalni plan također obuhvaća i [SWOT analizu](#) na temelju koje su utvrđene snage (unutarnji resursi s pozitivnim utjecajem), slabosti (unutarnji nedostaci i ograničenja), prilike (mogući vanjski pozitivni utjecaji) i prijetnje (mogući vanjski negativni utjecaji) u području promicanja i zaštite prava djece, od kojih se kao najznačajnije ističu sljedeće.

SNAGE

- ratifikacija Konvencija UN-a o pravima djeteta,
- uređen zakonodavni i institucionalni okvir za zagovaranje dječjih prava,
- iskustvo tijela državne uprave u promicanju i zaštiti prava djece te provođenje mjera predviđenih u aktima strateškog planiranja,

SLABOSTI

- nepostojanje dovoljno provedivih mogućnosti za provođenje postavljenih mjera i pripadajućih aktivnosti te praćenje učinkovitosti postavljenih javnih politika,
- nedostatak statističkih podataka potrebnih za izradu analiza koje su neophodne za definiranje javnih politika i provođenje aktivnosti u vidu promocije i zaštite prava djece,
- nepostojanje alata učinkovitih za sustavno mjerenje ishoda aktivnosti provedenih u okviru akata strateškog planiranja,

- izostanak sinergijskog učinka u planiranju i provedbi mjera i aktivnosti svih uključenih dionika ključnih za unaprjeđenje javnih politika za zaštitu prava djece,
- regionalna nejednakost u RH, posebice u međuresornoj suradnji i uključenosti svih ključnih dionika u provođenje predviđenih mjera i aktivnosti potrebitih za zaštitu prava djece,

PRILIKE

- pozitivni vanjski utjecaj kod usklađivanja s međunarodnim strateškim dokumentima, posebice s relevantnim strategijama Europske unije i Vijeća Europe i preuzimanja javnih politika, tendencija u statističkim podacima potrebnim za razvoj analiza i na nacionalnom nivou,

PRIJETNJE

- nedovoljna spremnost uključenih tijela državne uprave i ostalih relevantnih dionika,
- neprepoznavanje važnosti zaštite prava djece u svim društvenim kontekstima od strane nadležnih resora za razvoj postavljenih javnih politika.

Nadalje, [Nacionalni plan](#) za svaki od gore navedenih pet posebnih ciljeva, predviđa provedbene mjere koje su detaljno razrađene [Akcijskim planom](#) za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje do 2024., a od kojih se za ovo istraživanje ističu sljedeći posebni ciljevi i mjere:

Posebni cilj 2.

Zaštita djece od svih oblika nasilja

Mjera 1: Podrška djeci žrtvama i svjedocima kaznenih djela	<p>Pokazatelj rezultata mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) broj zaprimljenih prijava zbog povrede prava djeteta, (ii) broj djece žrtava i/ili svjedoka kaznenih djela kojima je pružena podrška.
Mjera 2: Podrška djeci žrtvama obiteljskog nasilja	<p>Pokazatelj rezultata mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) broj djece žrtava obiteljskog nasilja, (ii) broj pruženih pomoći djeci žrtvama obiteljskog nasilja.
Mjera 8: Provođenje programa radi postizanja učinkovitosti prevencije nasilja na potresom pogođenom području	<p>Pokazatelj rezultata mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) broj održanih edukacija učenika osnovnih i srednjih škola s ciljem podizanja svijesti o nasilju, (ii) broj učenika uključenih u edukacije radi podizanja svijesti o nasilju.

Posebni cilj 4.

Sustavna potpora za djecu u digitalnom okruženju

Mjera 2: Unaprjeđenje sigurnosti i zaštite djece na internetu i društvenim mrežama	<p>Pokazatelj rezultata mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) broj održanih edukacija djece, (ii) broj educirane djece o zaštiti na internetu i društvenim mrežama, (iii) broj kaznenih djela na štetu djeteta počinjenih putem komunikacijske tehnologije.
--	--

Posebni cilj 5.

Učinkovito i djelotvorno pravosuđe u postupcima koji se odnose na djecu

Mjera 1: Unaprjeđenje rada specijaliziranih sudskih odjela za obiteljske predmete (za koje se zahtijevaju posebni uvjeti stručnog usavršavanja te imaju izraženu sklonost za odgoj, potrebe i probitke djece, vladaju osnovnim znanjima iz područja socijalne pedagogije, psihologije mladih i socijalnog rada za mlade osobe uz obvezu redovnog pohađanja edukacija iz navedenih područja)

Pokazatelj rezultata mjere:

- (i) broj provedenih edukacija za suce u specijaliziranim sudskim odjelima za obiteljske predmete radi unaprjeđenja rada sudske obiteljsko-pravne zaštite djece,
- (ii) broj sudaca polaznika na održanim edukacijama.

Nacionalni plan također obuhvaća **okvir vrednovanja** sukladno kojem će se prvo vrednovanje izvršiti početkom 2024. radi utvrđivanja napretka ostvarenja predviđenih rezultata i ishoda te dati preporuke za otklanjanje svih uočenih smetnji i prepreka u daljnjoj provedbi Nacionalnog plana, uključujući i prijedloge promjena ili nadopuna Nacionalnog plana. Drugo vrednovanje će se izvršiti 2026. po završetku provedbe Nacionalnog plana te treba sažeto ocijeniti cjelokupni utjecaj i učinak Nacionalnog plana, odnosno njegovu djelotvornost i učinkovitost u cijelom razdoblju provedbe od 2022.-2026.

3.3. Strateški okvir razvoja mentalnog zdravlja do 2030.

Ministarstvo zdravstva je u studenom 2022. donijelo Strateški okvir razvoja mentalnog zdravlja do 2030. u cilju smanjenja pojave mentalnih poremećaja i invaliditeta povezanih s njima te povećanja dostupnost skrbi na cijelom teritoriju Republike Hrvatske. U kontekstu zaštite mentalnog zdravlja djece koja su žrtve nasilja, uključujući seksualnog, Strategija predviđa sljedeće **mjere**:

- ▽ poticati istraživanja i razvoj programa i intervencija te unaprijediti skrb za djecu i mlade koji su žrtve nasilja ili zanemarivanja, djecu i mlade u doticaju s pravosudnim sustavom i djecu čijim je roditeljima izrečena mjera obiteljsko pravne zaštite,
- ▽ povećati dostupnost usluga sustavne psihološke podrške žrtvama obiteljskog nasilja,
- ▽ povećati svijest svih dionika o znacima i psihičkim posljedicama, te odgovarajućem pristupu žrtvama obiteljskog nasilja,
- ▽ provoditi na znanstvenim dokazima utemeljene intervencije u svrhu prevencije vršnjačkog nasilja u digitalnom i realnom okruženju.

3.4. Akcijski plan za prevenciju nasilja u školama za razdoblje od 2020. do 2024.

Po prijedlogu Ministarstva znanosti i obrazovanja, Vlada Republike Hrvatske je 6. veljače izglasala donošenje Akcijskog plana za prevenciju nasilja u školama za razdoblje od 2020. do 2024. Ukupno je navedeno šest ciljeva razrađenih kroz pripadajuće podciljeve koji obuhvaćaju i djelomičnu promjenu zakonodavnog okvira, sustavno prikupljanje podataka i poboljšanje kvalitete programa koji se provode u školama u vezi s prevencijom nasilja kako slijedi.

CILJ 1: uskladiti i unaprijediti hrvatski zakonodavni okvir za prevenciju nasilja u školama te donijeti Povelju o nenasilju

Podciljevi

- Usvojiti Povelju o nenasilju na nacionalnoj razini na temelju koje će svaka škola izraditi kodeks ponašanja koji se temelji na empatiji i definira zajednički sustav vrijednosti usmjeren na promociju nenasilja i podržavajućega školskog okruženja.
- Unaprijediti zakonodavni okvir s ciljem osiguravanja nulte stope tolerancije na nasilničko ponašanje u školama.
- Osvremeniti podzakonske propise usmjerene k prevenciji nasilja u školama.
- Usuglasiti procedure postupanja u prevenciji nasilja u svim školama u RH.
- Unaprijediti sustav zaštite prava i interesa svih učenika te sustav zaštite učenika u riziku za razvoj problema u ponašanju i učenika s problemima u ponašanju.

CILJ 2: ostvariti sustavno prikupljanje i obradu podataka koji su relevantni za prevenciju nasilja u školama

Podciljevi

- Izmjena digitalnog Obrasca za evidenciju nasilja u odgojno obrazovnom sustavu.
- Utvrditi jedinstveni način izvještavanja timova za krizne intervencije u sustavu odgoja i obrazovanja.
- Uspostaviti jedinstven sustav prikupljanja podataka o provođenju preventivnih programa usmjerenih na sve oblike neprihvatljivog ponašanja.
- Izraditi godišnje izvješće o provedbi Akcijskoga plana za prevenciju nasilja u školama.

CILJ 5: osigurati pretpostavke za ostvarenje nulte tolerancije na nasilje u školama

Podciljevi

- Osigurati da sve škole postanu sigurno, inkluzivno, poticajno i podržavajuće okruženje za sve dionike sustava.
- Razvijati kulturu škole temeljenu na kvalitetnoj komunikaciji i dobrim međusobnim odnosima te uzajamno poštovanje i prihvaćanje na svim razinama.
- Osigurati participaciju učenika o svim pitanjima koja se na njih odnose u skladu s Konvencijom o pravima djeteta.
- Uspostaviti učinkovite odgojne strategije vezane uz vrijednost empatije, tolerancije i prihvaćanja različitosti.
- Donijeti pakete odgojno-obrazovnih alata koji uključuju metode i tehnike za poboljšanje učinkovitosti univerzalne prevencije nasilja.

4. ZAKONODAVNI OKVIR ZAŠTITE DJECE OD SEKSUALNOG NASILJA

U ovom poglavlju daje se sažeti prikaz relevantnih odredbi Ustava RH, mjerodavnih zakonskih akata u području zaštite djece od nasilja, uključujući seksualnog nasilja, kao i podzakonskih akata o međuresornim suradnjama i ovlastima nadležnih tijela koja postupaju u slučajevima seksualnog nasilja.

4.1. Ustav Republike Hrvatske i mjerodavni zakonski akti

U području postupanja nadležnih državnih tijela u predmetima seksualnog nasilja prema djeci, identificirane su prvenstveno relevantne odredbe Ustava Republike Hrvatske ("NN br. 56/90, 135/97, 113/00, 28/01, 76/10 i 5/14) kao temeljnog i najvišeg pravnog akta u državi, koji u čl. 63 ističe kako država štiti materinstvo, djecu i mladež i stvara socijalne, kulturne, odgojne, materijalne i druge uvjete kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojan život. Ustav RH nadalje u čl. 64. propisuje kako država osobitu skrb posvećuje maloljetnicima bez roditelja i onima za koje se ne brinu roditelji, a u čl. 65. kako je dužnost svih da štite djecu i nemoćne osobe.

Nadalje su utvrđeni i dolje navedeni zakonski akti u okviru kaznenopravne, prekršajne i obiteljskopravne zaštite, kao i u okviru sustava socijalne i zdravstvene skrbi.

4.1.1. Kaznenopravni okvir

Kaznenopravna zaštita djece od seksualnog nasilja u Republici Hrvatskoj osigurana je mjerodavnim odredbama Kaznenog zakona (NN br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24), Zakona o kaznenom postupku (NN br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22, 36/24), oba na snazi od 2. travnja 2024., te mjerodavnim odredbama Zakona o sudovima za mladež (NN br. 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19). Predmetni Zakon o kaznenom postupku uređuje postupanje u predmetni seksualne zlostave djece kao *lex generalis*, dok se navedeni Zakon o sudovima za mladež primjenjuje kao *lex specialis*.

4.1.1.1. Mjerodavne odredbe Kaznenog zakona

OSNOVNI POJMOVI

čl. 87. st. 7. Dijete je osoba koja nije navršila osamnaest godina života.

GLAVA SEDAMNAESTA (XVII.) KAZNENA DJELA SPOLNOG ZLOSTAVLJANJA I ISKORIŠTAVANJA DJETETA

Članak 158. Spolna zlouporaba djeteta mlađeg od petnaest godina

(1) Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s djetetom mlađim od petnaest godina, ili ga navede da izvrši spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju s trećom osobom ili da nad samim sobom izvrši sa spolnim odnošajem

izjednačenu spolnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od tri do dvanaest godina.

(2) Tko nad djetetom mlađim od petnaest godina izvrši bludnu radnju, ili ga navede da izvrši bludnu radnju s drugom osobom ili da nad samim sobom izvrši bludnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(3) Nema kaznenog djela iz stavka 1. i 2. ovoga članka ako razlika u dobi između osoba koje vrše spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju ili bludnu radnju nije veća od tri godine.

(4) Počinitelj koji je bio u otklonjivoj zabludi da dijete iz stavka 1. ovoga članka ima najmanje petnaest godina kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam, a ako je bio u otklonjivoj zabludi da dijete iz stavka 2. ovoga članka ima najmanje petnaest godina kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(5) Tko djelo iz stavka 1. ovoga članka počini uz primjenu sile ili prijetnje, obmane, prijevare ili zlouporabom ovlasti ili teškog položaja ili odnosa zavisnosti djeteta o njemu, kaznit će se kaznom zatvora od pet do petnaest godina.

(6) Tko djelo iz stavka 2. ovoga članka počini uz primjenu sile ili prijetnje, obmane, prijevare ili zlouporabom ovlasti ili teškog položaja ili odnosa zavisnosti djeteta o njemu, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

Članak 159.

Spolna zlouporaba djeteta starijeg od petnaest godina

(1) Tko s djetetom koje je navršilo petnaest godina koje mu je povjereno radi odgoja, učenja, čuvanja, dušebrižništva ili njege izvrši spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju, ili ga navede da s drugom osobom izvrši spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju, ili da samo nad sobom izvrši sa spolnim odnošajem izjednačenu spolnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od tri do osam godina.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se srodnik po krvi ili po posvojenju u ravnoj lozi, očuh, maćeha ili izvanbračni drug ili životni partner ili neformalni životni partner roditelja djeteta koji s djetetom koje je navršilo petnaest godina izvrši spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju, ili ga navede da s drugom osobom izvrši spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju, ili da samo nad sobom izvrši sa spolnim odnošajem izjednačenu spolnu radnju.

Članak 160. Zadovoljenje pohote pred djetetom mlađim od petnaest godina

(1) Tko pred djetetom mlađim od petnaest godina čini spolne radnje namijenjene zadovoljavanju vlastite ili tuđe pohote, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(2) Tko pred djetetom mlađim od petnaest godina počini kazneno djelo iz članka 153. do članka 155., članka 158. ili članka 159. ovoga Zakona, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(3) Za pokušaj kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka počinitelj će se kazniti.

Članak 161. Mamljenje djece za zadovoljenje spolnih potreba

(1) Punoljetna osoba koja osobi mlađoj od petnaest godina, u namjeri da ona ili druga osoba nad njom počini kazneno djelo iz članka 158. ili članka 163. stavka 1. i 2. ili članka 164. stavka 1. ovoga Zakona, putem informacijsko komunikacijskih tehnologija ili na drugi način predloži susret s njom ili drugom osobom i koja poduzme mjere da do tog susreta dođe, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Tko prikuplja, daje ili prenosi podatke o osobi mlađoj od petnaest godina radi počinjenja kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

Članak 162. Podvođenje djeteta

(1) Tko radi zarade ili druge koristi dijete namamljuje, vrbuje ili potiče na pružanje spolnih usluga, ili organizira ili omogućuje pružanje spolnih usluga s djetetom, a znao je ili je morao i mogao znati da se radi o djetetu, kaznit će se kaznom zatvora od tri do dvanaest godina.

(2) Tko koristi spolne usluge djeteta koje je navršilo petnaest godina uz davanje bilo kakve naknade ili protučinidbe, a znao je ili je morao i mogao znati da se radi o djetetu, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(3) Tko osobu za koju je znao ili je morao i mogao znati da je dijete radi zarade silom ili prijetnjom, obmanom, prijevarom, zlouporabom ovlasti ili teškog položaja ili odnosa zavisnosti, prisili ili navede na pružanje spolnih usluga, ili tko koristi spolne usluge tog djeteta uz naplatu, a znao je ili je morao i mogao znati za navedene okolnosti, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

(4) Tko oglašava iskorištavanje spolnih usluga djeteta, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(1) Tko dijete namamljuje, vrbuje ili potiče na sudjelovanje u snimanju dječje pornografije ili tko organizira ili omogućuje njezino snimanje, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko neovlašteno snima, proizvodi, nudi, čini dostupnim, distribuira, širi, uvozi, izvozi, pribavlja za sebe ili drugoga, prodaje, daje, prikazuje ili posjeduje dječju pornografiju ili joj svjesno pristupa putem informacijsko komunikacijskih tehnologija.

(3) Tko dijete silom ili prijetnjom, obmanom, prijevarom, zlouporabom ovlasti ili teškog položaja ili odnosa zavisnosti, prisili ili navede na snimanje dječje pornografije, kaznit će se kaznom zatvora od tri do dvanaest godina.

(4) Posebne naprave, sredstva, računalni programi ili podaci namijenjeni, prilagođeni ili uporabljeni za počinjenje ili olakšavanje počinjenja kaznenog djela iz stavka 1., 2. i 3. ovoga članka će se oduzeti, a pornografski materijal koji je nastao počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1., 2. i 3. ovoga članka će se i uništiti.

(5) Dijete se neće kazniti za proizvodnju i posjedovanje pornografskog materijala koji prikazuje njega samog ili njega i drugo dijete ako su oni sami taj materijal proizveli i posjeduju ga uz pristanak svakog od njih i isključivo za njihovu osobnu upotrebu.

(6) Dječja pornografija je materijal koji vizualno ili na drugi način prikazuje pravo dijete ili realno prikazano nepostojeće dijete ili osobu koja izgleda kao dijete u pravom ili simuliranom spolno eksplicitnom ponašanju ili koji prikazuje spolne organe pravog djeteta ili realno prikazanog nepostojećeg djeteta ili osobe koja izgleda kao dijete u spolne svrhe. Materijali koji prikazuju spolne organe pravog djeteta ili realno prikazanog nepostojećeg djeteta ili osobe koja izgleda kao dijete, a koji imaju umjetnički, medicinski ili znanstveni značaj ne smatraju se pornografijom u smislu ovoga članka.

(1) Tko dijete namamljuje, vrbuje ili potiče na sudjelovanje u pornografskim predstavama, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Tko zarađuje od pornografskih predstava u kojima sudjeluje dijete ili na drugi način iskorištava dijete za pornografske predstave, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina.

(3) Tko silom ili prijetnjom, obmanom, prijevarom, zluporabom ovlasti ili teškog položaja ili odnosa zavisnosti, prisili ili navede dijete na sudjelovanje u pornografskoj predstavi, kaznit će se kaznom zatvora od tri do dvanaest godina.

(4) Kaznom zatvora iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko gleda pornografsku predstavu uživo ili putem komunikacijskih sredstava ako je znao ili je morao i mogao znati da u njoj sudjeluje dijete.

(5) Posebne naprave, sredstva, računalni programi ili podaci namijenjeni, prilagođeni ili uporabljeni za počinjenje ili olakšavanje počinjenja kaznenog djela iz stavka 1., 2. i 3. ovoga članka će se oduzeti, a pornografski materijal koji je nastao počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1. i 2. ovoga članka će se i uništiti.

(6) Pornografska predstava je prikazivanje uživo ili putem komunikacijskih sredstava pravog djeteta ili realno prikazanog nepostojećeg djeteta ili osobe koja izgleda kao dijete u pravom ili simuliranom spolno eksplicitnom ponašanju ili spolnih organa pravog djeteta, realno prikazanog nepostojećeg djeteta ili osobe koja izgleda kao dijete u spolne svrhe.

Članak 165.

Upoznavanje djece s pornografijom

(1) Tko djetetu mlađem od petnaest godina proda, pokloni, prikaže ili javnim izlaganjem, posredstvom računalnog sustava, mreže ili medija za pohranu računalnih podataka ili na drugi način učini pristupačnim spise, slike, audiovizualne sadržaje ili druge predmete pornografskog sadržaja ili mu prikaže pornografsku predstavu, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Predmeti, posebne naprave, sredstva, računalni programi ili podaci namijenjeni, prilagođeni ili uporabljeni za počinjenje ili olakšavanje počinjenja kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka će se oduzeti, a pornografski materijal će se i uništiti.

(3) Pornografijom se u smislu ovoga članka smatra materijal koji vizualno ili na drugi način prikazuje osobu u pravom ili simuliranom spolno eksplicitnom ponašanju ili koji prikazuje spolne organe ljudi u spolne svrhe. Materijali koji imaju umjetnički, medicinski ili znanstveni značaj ne smatraju se pornografijom u smislu ovoga članka.

Članak 166.

Teška kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta

(1) Ako je kaznenim djelom iz članka 158. stavak 1., članka 162. stavka 1. i 2., članka 163. stavka 1. i 2. te članka 164. stavka 1. i

2. ovoga Zakona djetetu nanescna teška tjelesna ozljeda ili je narušen njegov tjelesni ili emocionalni razvoj ili je dijete ostalo trudno, ako je u djelu sudjelovalo više počinitelja, ili je djelo počinjeno nad posebno ranjivim djetetom ili je počinjeno od bliske osobe ili osobe s kojom dijete živi u zajedničkom kućanstvu, ili je počinjeno na osobito okrutan ili osobito ponižavajući način, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od pet do petnaest godina.

(2) Ako je kaznenim djelom iz članka 158. stavka 5., članka 162. stavka 3., članka 163. stavka 3. i članka 164. stavka 3. ovoga Zakona djetetu nanescna teška tjelesna ozljeda ili je narušen njegov tjelesni ili emocionalni razvoj ili je dijete ostalo trudno, ako je u djelu sudjelovalo više počinitelja, ili je djelo počinjeno nad posebno ranjivim djetetom ili je počinjeno od bliske osobe ili osobe s kojom dijete živi u zajedničkom kućanstvu, ili je počinjeno na osobito okrutan ili osobito ponižavajući način, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.

(3) Ako je kaznenim djelom iz članka 158., članka 162., članka 163. ili članka 164. ovoga Zakona prouzročena smrt djeteta, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom

GLAVA OSAMNAESTA (XVIII.) KAZNENA DJELA PROTIV BRAKA, OBITELJI I DJECE

Članak 177. Povreda djetetovih prava

(1) Roditelj, posvojitelj, skrbnik ili druga osoba koja grubo zanemaruje svoje dužnosti podizanja, odgoja i obrazovanja djeteta, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do tri godine.

(2) Tko zlostavi dijete ili ga prisili na pretjerani rad ili rad koji ne odgovara njegovoj životnoj dobi, na prosjačenje ili ga navodi na drugo ponašanje koje je štetno za njegov razvoj ili na drugi način grubo povrijedi djetetova prava, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(3) Ako se zbog kaznenog djela iz stavka 1. i 2. ovoga članka dijete odalo prosjačenju, prostituciji ili drugim oblicima društveno neprihvatljivog ponašanja, ili je prouzročena teška tjelesna ozljeda djeteta, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(4) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. i 2. ovoga članka prouzročena smrt djeteta, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

Članak 178. Povreda privatnosti djeteta

(1) Tko iznese ili pronese nešto iz osobnog ili obiteljskog života djeteta, protivno propisima objavi djetetovu fotografiju ili otkrije

identitet djeteta, što je kod djeteta izazvalo uznemirenost, porugu vršnjaka ili drugih osoba ili je na drugi način ugrozilo dobrobit djeteta, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Tko djelo iz stavka 1. ovoga članka počini putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način zbog čega je ono postalo pristupačno većem broju osoba, kaznit će se kaznom zatvora do dvije godine.

(3) Tko djelo iz stavka 1. i 2. ovoga članka počini kao službena osoba ili u obavljanju profesionalne djelatnosti, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

Članak 179. Rodoskvruće

(1) Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju sa srodnikom u ravnoj lozi, bratom, sestrom, polubratom ili polusestrom, po krvi ili po posvojenju, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Neće se kazniti osoba koja je u vrijeme izvršenja radnje iz stavka 1. ovoga članka bila dijete.

Članak 179.a Nasilje u obitelji

Tko grubo, učestalo ili na drugi način teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili druge bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do tri godine.

GLAVA DESETA (X.) KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA

Članak 116. Sakaćenje ženskih spolnih organa

(1) Tko ženskoj osobi potpuno ili djelomično ukloni ili trajno promijeni vanjski spolni organ, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(2) Tko žensku osobu potakne ili joj pomogne da se podvrgne radnjama iz stavka 1. ovoga članka, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(3) Tko djelo iz stavka 1. i 2. ovoga članka počini iz mržnje, prema djetetu ili bliskoj osobi, kaznit će se kaznom zatvora od tri do deset godina.

GLAVA DEVETA (IX.) KAZNENA DJELA PROTIV ČOVJEČNOSTI I LJUDSKOG DOSTOJANSTVA

Članak 106. Trgovanje ljudima

(1) Tko uporabom sile ili prijetnje, obmanom, prijevarom, otmicom, zlouporabom ovlasti ili teškog položaja ili odnosa ovisnosti, davanjem ili primanjem novčane naknade ili druge koristi radi dobivanja pristanka osobe koja ima nadzor nad drugom osobom, ili na drugi način vrbuje, preveze, prevede, skriva ili prima osobu ili razmjenjuje ili prenosi nadzor nad osobom radi iskorištavanja njezinog rada putem prisilnog rada ili služenja, uspostavom ropstva ili njemu sličnog odnosa, ili radi njezinog iskorištavanja za prostituciju ili druge oblike spolnog iskorištavanja uključujući i pornografiju ili za sklapanje nedozvoljenog ili prisilnog braka, ili radi uzimanja dijelova njezinog tijela, ili radi njezinog korištenja u oružanim sukobima ili radi činjenja protupravne radnje, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko vrbuje, preveze, prevede, skriva ili prima dijete, ili razmjenjuje ili prenosi nadzor nad djetetom radi iskorištavanja njegovog rada putem prisilnog rada ili služenja, uspostavom ropstva ili njemu sličnog odnosa, ili radi njegovog iskorištavanja za prostituciju ili druge oblike spolnog iskorištavanja uključujući i pornografiju ili za sklapanje nedozvoljenog ili prisilnog braka ili za nezakonito posvojenje, ili radi uzimanja dijelova njegovog tijela, ili radi njegovog korištenja u oružanim sukobima.

(3) Ako je kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka počinjeno prema djetetu, ili je kazneno djelo iz stavka 1. ili 2. ovoga članka počinila službena osoba u obavljanju svoje službe, ili je počinjeno u odnosu na veći broj osoba, ili je svjesno doveden u opasnost život jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

(4) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko znajući da je osoba žrtva trgovanja ljudima koristi njezine usluge koje su rezultat jednog od oblika njezinog iskorištavanja navedenog u stavku 1. i 2. ovoga članka.

(5) Tko s ciljem omogućavanja počinjenja djela iz stavka 1., 2. i 3. ovoga članka zadrži, oduzme, sakrije, ošteti ili uništi putnu ispravu ili ispravu o dokazivanju identiteta druge osobe, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(6) Za pokušaj kaznenog djela iz stavka 5. ovoga članka počinitelj će se kazniti.

(7) Pristanak na iskorištavanje same osobe na čiju štetu je trgovanje ljudima počinjeno bez utjecaja je na postojanje tog kaznenog djela.

GLAVA DVADESET DEVETA (XXIX.) KAZNENA DJELA PROTIV PRAVOSUĐA

Članak 307. Povreda tajnosti postupka

(1) Tko neovlašteno otkrije ono što je saznao u prethodnom kaznenom postupku, postupku pred sudom, prekršajnom postupku, upravnom postupku, postupku pred javnim bilježnikom ili stegovnom postupku, a što se na temelju zakona ili odluke utemeljene na zakonu smatra tajnom, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko bez dozvole suda objavi tijekom postupka koji je po zakonu tajan ili je odlukom suda proglašen tajnim, ili tko bez dozvole suda objavi tijekom kaznenog postupka prema djetetu, kaznenog postupka za kazneno djelo počinjeno na štetu djeteta ili postupka u kojem se odlučuje o zaštiti prava i interesa djeteta ili objavi odluku u tom postupku.

GLAVA ČETRNAESTA (XIV.) KAZNENA DJELA PROTIV PRIVATNOSTI

Članak 144.a Zlouporaba snimke spolno eksplicitnog sadržaja

(1) Tko zlouporabi odnos povjerenja i bez pristanka snimane osobe učini dostupnim trećoj osobi snimku spolno eksplicitnog sadržaja koja je snimljena uz pristanak te osobe za osobnu uporabu i na taj način povrijedi privatnost te osobe, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko uporabom računalnog sustava ili na drugi način izradi novu ili preinači postojeću snimku spolno eksplicitnog sadržaja i tu snimku uporabi kao pravu te time povrijedi privatnost osobe na toj snimci.

(3) Tko kazneno djelo iz stavka 1. i 2. ovoga članka počini putem računalnog sustava ili mreže ili na drugi način zbog čega je snimka postala dostupna većem broju osoba, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(4) Kazneno djelo iz stavka 1., 2. i 3. ovoga članka progoni se po prijedlogu.

(5) Snimke i posebne naprave kojima je počinjeno kazneno djelo iz ovoga članka će se oduzeti.

Članak 146. Nedozvoljena uporaba osobnih podataka

(1) Tko protivno uvjetima određenima u zakonu prikuplja, obrađuje ili koristi osobne podatke fizičkih osoba, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Tko protivno uvjetima određenima u zakonu iznosi osobne podatke iz Republike Hrvatske u svrhu daljnje obrade ili ih objavi ili na drugi način učini dostupnim drugome ili tko radnjom iz stavka 1. ovoga članka sebi ili drugome pribavi znatnu imovinsku korist ili prouzroči znatnu štetu, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(3) Kaznom iz stavka 2. ovoga članka kaznit će se tko djelo iz stavka 1. ovoga članka počini prema djetetu ili tko protivno uvjetima određenima u zakonu prikuplja, obrađuje ili koristi osobne podatke fizičkih osoba koji se odnose na rasno ili etničko podrijetlo, politička stajališta, vjerska ili druga uvjerenja, sindikalno članstvo, zdravlje ili spolni život te osobne podatke fizičkih osoba o kaznenom ili prekršajnom postupku.

GLAVA SEDMA (VII.) ZASTARA

Članak 81. Zastara kaznenog progona

(1) Kazneni progon zastarijeva nakon:

- 40 godina za kaznena djela za koja se može izreći kazna dugotrajnog zatvora i kazna zatvora u trajanju dužem od 15 godina,
- 25 godina za kaznena djela za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju dužem od 10 godina,
- 20 godina za kaznena djela za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju dužem od 5 godina,
- 15 godina za kaznena djela za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju dužem od 3 godine,
- 10 godina za kaznena djela za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju dužem od jedne godine i
- 6 godina za ostala kaznena djela.

(2) Kazneni progon ne zastarijeva za (...) teška kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta (članak 166.).

Članak 82. Tijek zastare kaznenog progona

(1) Zastara kaznenog progona počinje teći danom kad je kazneno djelo počinjeno. Ako posljedica koja je obilježje kaznenog djela nastupi kasnije, zastara počinje teći od tog trenutka.

(3) Za kaznena djela iz članka 105. stavka 3., članka 106. stavaka 2. i 3., članka 110., članka 112. stavka 1., članka 114. stavka 2., članka 115., članka 116. stavka 3., članka 118., članka 119., članka 154., članka 155. stavaka 2. i 3., članka 156., članka 158., članka 159., članka 160., članka 162., članka 163., članka 164., članka 169., članka 170., članka 171., članka 176. i članka 177. ovoga Zakona počinjena na štetu djeteta, zastara kaznenog progona počinje teći od punoljetnosti žrtve.

4.1.1.2. Mjerodavne odredbe Zakona o kaznenom postupku

Kaznenopravna zaštita djece od seksualnog nasilja u procesnom aspektu ostvaruje se putem Zakona o kaznenom postupku (NN br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22), koji između ostalog propisuje njegova temeljna načela, nadležnost sudova, osobe ovlaštene za njegovo pokretanje, prava žrtava, kao i stadije kaznenog postupka. Za potrebe ovog mapiranja daje se tematski prikaz relevantnih odredaba Zakona o kaznenom postupku u cilju identificiranja procesnih prava djece žrtava kaznenih djela, kao i način zaštite najboljeg interesa djeteta kroz procesne radnje.

Prije svega se ističu osnovni pojmovi, načela kaznenog postupka, nadležnost sudova, kao i prava žrtava kazneni djela.

OSNOVNI POJMOVI (ČL. 202. ZKP)

- Žrtva kaznenog djela → fizička osoba koja je pretrpjela fizičke i duševne posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda koji su izravna posljedica kaznenog djela. Žrtvom kaznenog djela smatraju se i bračni i izvanbračni drug, životni partner ili neformalni životni partner te potomak, a ako njih nema, predak, brat i sestra one osobe čija je smrt izravno prouzročena kaznenim djelom te osoba koju je ona na temelju zakona bila dužna uzdržavati.
- Oštećenik → žrtva kaznenog djela i pravna osoba na čiju je štetu kazneno djelo počinjeno koje sudjeluju u svojstvu oštećenika u postupku.
- Oštećenik kao tužitelj → tužitelj koji je preuzeo progon od državnog odvjetnika koji nije pokrenuo ili je odustao od kaznenog progona.
- Dijete → osoba koja nije navršila osamnaest godina života.
- Osoba od povjerenja → zakonski zastupnik ili druga poslovno sposobna osoba po izboru ovlaštenika prava na pratnju, osim ako je predložena ili pozvana u svojstvu svjedoka.
- Dojava žrtve → početna obavijest o mogućem počinjenju kaznenog djela iz koje, bez dodatnih provjera, ne proizlaze osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo.

TEMELJNA NAČELA KAZNENOG POSTUPKA

- Zabrana diskriminacije sukladno pripadnosti rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovnom stanju, članstvu u sindikatu, obrazovanju, društvenom položaju, bračnom ili obiteljskom statusu, dobi, zdravstvenom stanju, invaliditetu, genetskom naslijeđu, rodnom identitetu, izražavanju ili spolnoj orijentaciji (čl. 6. ZKP).

- Svi sudionici mogu se služiti svojim jezikom, uključujući i znakovni, a ako se radnja vodi na jeziku kojeg osoba ne razumije, osigurati će se usmeno prevođenje ili tumačenje znakovnim jezikom (čl. 8. ZKP).
- Policija, istražitelj, državno odvjetništvo i sud postupaju s posebnim obzirom prema žrtvi te su je dužna upoznati s njezinim pravima i na primjeren način skrbiti o njihovim pravima (čl. 16. ZKP).
- Obveza provođenja postupka bez odugovlačenja.
- Ovlašteni tužitelj je državni odvjetnik za kaznena djela za koja se progone po službenoj dužnosti, te privatni tužitelj za kaznena djela za koja se kazneni postupak pokreće po privatnoj tužbi, a ako državni odvjetnik ustanovi da nema osnova za pokretanje ili provođenje kaznenog progona, na njegovo mjesto može stupiti žrtva u ulozi oštećenika kao tužitelja (čl. 2. ZKP).

NADLEŽNOST SUDOVA ZA VOĐENJE KAZNENIH POSTUPAKA NA ŠTETU DJETETA

Stvarna nadležnost

- Općinski sudovi sude u prvom stupnju za kaznena djela za koja je zakonom propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora do dvanaest godina, osim ako zakonom nije drukčije propisano (čl. 19.a).
- Županijski sudovi sude u prvom stupnju za: a) za kaznena djela za koja je zakonom propisana kazna zatvora preko dvanaest godina ili dugotrajni zatvor, b) za određena kaznena djela, od koji se ističe podvođenje djeteta, c) za kaznena djela za koja je posebnim zakonom propisana nadležnost županijskog suda. Osim toga, županijski sudovi sude i u drugom stupnju povodom žalbi protiv odluka općinskih sudova (čl. 19.c).
- Visoki kazneni sud je nadležan odlučivati u drugom stupnju o žalbama protiv odluka županijskih sudova, osim ako zakonom nije drukčije propisano te odlučivati u trećem stupnju (čl. 19.e).
- Vrhovni sud odlučuje o izvanrednim pravnim lijekovima (čl. 19.f)

PRAVA ŽRTVE KAZNENOG DJELA U KAZNENOM POSTUPKU

Opća prava (čl. 43. ZKP)

- pravo na lako dostupan, povjerljiv i besplatan pristup službama za potporu žrtvama kaznenih djela, odmah nakon počinjenja kaznenog djela i onoliko dugo koliko je potrebno,

- pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama kaznenih djela u skladu sa zakonom,
- pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde,
- pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka,
- pravo da bude saslušana bez neopravdane odgode nakon podnošenja kaznene prijave te da se daljnja saslušanja provode samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe kaznenog postupka,
- pravo na pratnju osobe od povjerenja, po njezinu izboru pri poduzimanju svih radnji u kojima sudjeluje, od prijave žrtve do pravomoćnog okončanja kaznenog postupka,
- pravo da se medicinski zahvati prema žrtvi poduzimaju u najmanjoj mjeri i samo ako su krajnje nužni za potrebe kaznenog postupka,
- pravo podnijeti prijedlog za progon i privatnu tužbu, pravo sudjelovati u kaznenom postupku kao oštećenik, pravo biti obaviještena o odbacivanju kaznene prijave i odustajanju državnog odvjetnika od kaznenog progona te pravo preuzeti kazneni progon umjesto državnog odvjetnika,
- pravo na obavijest od državnog odvjetnika o poduzetim radnjama povodom njezine prijave i podnošenje pritužbe višem državnom odvjetniku,
- pravo na tajnost podataka čijim bi se otkrivanjem mogla ugroziti njezina sigurnost ili sigurnost žrtvi bliskih osoba,
- pravo da bez nepotrebne odgode bude obaviještena o puštanju uhićenika na slobodu, ukidanju pritvora ili istražnog zatvora, bijegu okrivljenika i otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora te mjerama koje su poduzete radi njezine zaštite, osim u slučaju odricanja žrtve od navedenog prava,
- pravo da bude obaviještena o svakoj odluci kojom se pravomoćno okončava kazneni postupak, osim u slučaju odricanja žrtve od navedenog prava,
- pravo predložiti da bude ispitana putem audio-video uređaja.

Posebna prava žrtve (čl. 43. ZKP)

- žrtva kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora teža od pet godina, ako trpi teže posljedice kaznenog djela, ima pravo na stručnu pomoć savjetnika na teret proračunskih sredstava pri podnošenju imovinskopravnog zahtjeva,

- žrtva kaznenog djela nasilja počinjenog s namjerom ima pravo na novčanu naknadu iz sredstava državnog proračuna u skladu s posebnim zakonom.

*Posebna prava žrtve djeteta
(čl. 44. ZKP)*

- opunomoćenika na teret proračunskih sredstava,
- tajnost osobnih podataka,
- isključenje javnosti,
- sud, državno odvjetništvo, istražitelj i policija dužni su prema djetetu žrtvi postupati posebno obzirno, imajući na umu dob, ličnost i druge okolnosti kako bi se izbjegle štetne posljedice za odgoj i razvoj djeteta te su se dužna prvenstveno će se rukovoditi najboljim interesom djeteta,
- ako nije poznata dob žrtve, pretpostavit će se da se radi o djetetu ako postoji vjerojatnost da žrtva nije navršila osamnaest godina života.

*Posebna prava žrtve
kaznenog djela protiv spolne
slobode i trgovanja ljudima
(čl. 44. ZKP)*

- prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava,
- na opunomoćenika na teret proračunskih sredstava,
- da ju u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola te da ju, ako je to moguće, u slučaju ponovnog ispitivanja ispituje ta ista osoba,
- uskratiti odgovor na pitanja koja nisu u vezi s kaznenim djelom, a odnose se na strogo osobni život žrtve,
- biti ispitana putem audio-video uređaja (članak 292. stavak 6.Z KP), osim ako žrtva zahtijeva da bude nazočna u sudnici tijekom davanja iskaza,
- na tajnost osobnih podataka,
- zahtijevati isključenje javnosti s rasprave.

Pojedinačna procjena žrtve (čl. 43.a ZKP)

- Prije ispitivanja žrtve, tijelo koje provodi ispitivanje će u suradnji s tijelima, organizacijama ili ustanovama za pomoć i podršku žrtvama kaznenih djela provesti pojedinačnu procjenu žrtve.
- Pojedinačna procjena žrtve uključuje utvrđivanje postoji li potreba za primjenom posebnih mjera zaštite u odnosu na žrtvu te ako postoji, koje posebne mjere zaštite bi se trebale primijeniti (mjere za zaštitu sigurnosti žrtve, poseban način ispitivanja žrtve, uporaba komunikacijskih tehnologija radi izbjegavanja vizualnog kontakta s počiniteljem i druge mjere propisane zakonom).
- Kada je žrtva kaznenog djela dijete, pretpostavit će se da postoji potreba za primjenom posebnih mjera zaštite te utvrditi koje posebne mjere zaštite treba primijeniti.
- Pri poduzimanju pojedinačne procjene žrtve osobito se uzimaju u obzir osobne značajke žrtve, vrsta ili narav kaznenog djela i okolnosti počinjenja kaznenog djela. Pri tome se posebna pažnja posvećuje žrtvama koje su pretrpjele značajnu štetu zbog težine kaznenog

djela, žrtvama kaznenog djela počinjenog zbog nekog osobnog svojstva žrtve, te žrtvama koje njihov odnos s počiniteljem čini osobito ranjivima.

- Prilikom provedbe pojedinačne procjene koja se odnosi na žrtve nasilja nad ženama, nasilja u obitelji i nasilja prema bliskim osobama, posebno će se uzeti u obzir i rizični čimbenici za ponavljanje nasilja, kao i rezultati prethodne procjene potreba žrtve.
- Pojedinačna procjena žrtve na odgovarajući način uključuje osobito žrtve, *inter alia*, trgovanja ljudima, nasilja u bliskim odnosima, spolnog nasilja i spolnog iskorištavanja ili zločina iz mržnje te žrtve s invalidnošću.
- Pojedinačna procjena žrtve provodi se uz sudjelovanje žrtve i uzimajući u obzir njezine želje, uključujući i želju da se ne koriste posebne mjere zaštite propisane zakonom.
- Tijelo koje vodi postupak će broj ispitivanja žrtve za koju je utvrđena posebna potreba zaštite svesti na najmanju moguću mjeru. Državni odvjetnik može predložiti da se takav svjedok ispita na dokaznom ročištu.
- Ministar nadležan za poslove pravosuđa uz prethodnu suglasnost ministra nadležnog za unutarnje poslove donosi pravilnik o načinu provedbe pojedinačne procjene žrtve.

Pravo žrtve na podnošenje prijedloga za progon (čl. 47. ZKP)

- ako je žrtva podnijela kaznenu prijavu ili je oštećenik podnio prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku, smatra se da je time stavljen i prijedlog za progon.
- Pravovremena privatna tužba smatrat će se kao pravovremeno podnesen prijedlog žrtve ako se u tijeku postupka utvrdi da se radi o kaznenom djelu za koje se progoni po prijedlogu.
- Dijete koje je navršilo šesnaest godina života može i samo podnijeti prijedlog za progon.

Osim općih i posebnih prava djeteta kao žrtve kaznenog djela, Zakon o kaznenom postupku regulira i prava djeteta kao oštećenika, od kojih se ističu sljedeća.

- Ako je oštećenik dijete, a interesi djeteta su u suprotnosti s interesima roditelja, tijelo koje vodi postupak pozvat će nadležno tijelo socijalne skrbi da djetetu imenuje posebnog skrbnika.
- Ako je oštećenik dijete ili osoba lišena poslovne sposobnosti, njegov zakonski zastupnik ili poseban skrbnik ovlašten je davati sve izjave i poduzimati sve radnje na koje je prema ovom Zakonu ovlašten oštećenik.

PRAVA DJETETA KAO OŠTEĆENIKA (ČL. 53. ZKP)

- Oštećenik koji je navršio šesnaest godina života može sam davati izjave i poduzimati radnje u postupku.

Osim navedenog, valja napomenuti kako Zakon o kaznenom postupku predviđa i odredbe o načinu dostave sudskih poziva djetetu svjedoku, načinu uvida u spis predmeta koji obuhvaća podatke o djeci, kao i o prikupljanju, korištenju i zaštiti osobnih podataka za potrebe kaznenog postupka, te o načinu ostvarivanja pravne pomoći između državnih tijela kako slijedi.

POZIVANJE DJETETA SVJEDOKA (ČL. 173. ZKP)

- Pozivanje kao svjedoka djeteta koje nije navršilo šesnaest godina života obavlja se preko njegovih roditelja, odnosno zakonskog zastupnika, osim ako to nije moguće zbog potrebe da se hitno postupi ili zbog drugih opravdanih okolnosti.

UVID U SPIS (ČL. 183. ZKP)

- Podaci o djetetu koje sudjeluje u postupku predstavljaju tajnu, kao i podaci koji su takvima proglašeni prema posebnom zakonu.

PRIKUPLJANJE I OBRADA OSOBNIH PODATAKA (ČL. 186. ZKP)

- Osobne podatke nadležna tijela mogu prikupljati samo u zakonom određene svrhe u okviru svojih poslova propisanim ZKP-om.
- Obrada osobnih podataka može se vršiti samo kad je to zakonom ili drugim propisom određeno i mora biti ograničena na svrhu zbog koje su podaci prikupljeni.
- Obrada osobnih podataka koji se odnose na zdravlje ili seksualni život dopuštena je samo iznimno ako se otkrivanje i dokazivanje kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora od pet godina ili teža ne bi moglo provesti na drugi način ili bi bilo skopčano s nerazmjernim teškoćama.

ZAŠTITA OSOBNIH PODATAKA (ČL. 188. ZKP)

- Ako zakonom nije drukčije propisano, državno odvjetništvo ili sud će osobi, na njezin zahtjev, dostaviti obavijest o tome jesu li njezini osobni podaci bili predmetom prikupljanja, pohrane i obrade za potrebe kaznenog postupka.
- Ako ovim Zakonom nije drukčije propisano, na poslove s osobnim podacima za potrebe kaznenog postupka odgovarajuće se primjenjuju odredbe posebnog zakona.

- Odredbe Zakona o kaznenom postupku o prikupljanju, korištenju i zaštiti osobnih podataka za potrebe kaznenog postupka ne primjenjuju se u pravilu na uzimanje bioloških uzoraka i podatke prikupljene molekularno-genetskom analizom.

- Osobni podaci prikupljeni za potrebe kaznenog postupka mogu se dostavljati tijelima državne uprave sukladno posebnom zakonu, a drugim pravnim osobama samo ako državno odvjetništvo ili sud utvrdi da su im ti podaci potrebni u skladu sa zakonom propisanom svrhom.
- Osobni podaci iz stavka 1. ovog članka mogu se, u skladu s propisima, upotrijebiti u drugim kaznenim postupcima, u drugim postupcima za kažnjive radnje u Republici Hrvatskoj, u postupcima međunarodne kaznenopravne pomoći i međunarodne policijske suradnje.
- Osobni podaci prikupljeni za potrebe kaznenog postupka mogu se sukladno odredbama ovog Zakona i posebnih propisa kojima se uređuje zaštita osobnih podataka dostaviti ili staviti na raspolaganje nadležnim tijelima država članica Europske unije.
- Pod uvjetima propisanim ovim Zakonom i posebnim propisima kojima se uređuje zaštita osobnih podataka osobni podaci iz stavka 1. ovog članka mogu se dostaviti ili staviti na raspolaganje drugim državama i međunarodnim tijelima.

**KORIŠTENJE OSOBNIH
PODATAKA
(ČL. 186., 188. ZKP)**

PRAVNA POMOĆ (ČL. 191. ZKP)

- Policija, istražitelj, državni odvjetnik i sud mogu za potrebe vođenja postupka zahtijevati pomoć od sudova, istražitelja, državnih odvjetništava, tijela državne uprave i drugih državnih tijela. Ta tijela će zahtjevu udovoljiti u najkraćem roku, a moguće zapreke priopćiti bez odgode. Prema potrebi njima se može dostaviti preslika dijela kaznenog spisa.
- Tijela državne uprave i druga državna tijela mogu navedeni zahtjev odbiti obrazloženom odlukom ako bi njegovo ispunjenje povrijedilo obvezu čuvanja tajnog podatka dok nadležno tijelo nije ukinulo tu obvezu.
- Osobne podatke prikupljene prema ZKP-u policija, državno odvjetništvo i sudovi mogu u skladu sa zakonom, dostavljati tijelima državne uprave uključujući i sigurnosne službe te njihovim nadzornim tijelima.

ZABRANA USKRATE SVJEDOČENJA (ČL. 295 ZKP)

- oslobođeni su obveze svjedočenja: 1) osoba s kojom je okrivljenik u braku ili izvanbračnoj zajednici, 2) srodnici okrivljenika u ravnoj lozi, rođaci u pobočnoj lozi do trećega stupnja zaključno te srodnici po tazbini do drugoga stupnja zaključno, 3) posvojenik i posvojitelj

okrivljenika, 4) javni bilježnici, porezni savjetnici, u okviru zakonske obveze čuvanja tajne, 5) odvjetnici, liječnici, zubari, psiholozi, probacijski službenici i socijalni radnici o onome što su u obavljanju svoga zanimanja saznali od okrivljenika, 6) novinari i urednici u sredstvima javnog priopćavanja o izvorima obavijesti i podataka za koje su saznali u obavljanju svoga zanimanja i koji su uporabljeni prilikom uređivanja sredstava javnog priopćavanja, osim u postupku zbog kaznenih djela protiv časti i ugleda počinjenih putem sredstava javnog priopćavanja i u slučaju propisanom posebnim zakonom, 7) osoba na koju je prenesena imovinska korist, o načinu stjecanja imovinske koristi, kada se u odnosu na tu osobu primjenjuju odredbe Glave XXVIII. ovoga Zakona. Međutim, sve navedene osobe, osim branitelja, ne mogu uskratiti iskaz ako se radi o kaznenom djelu kaznenopravne zaštite djece.

Nadalje, Zakon o kaznenom postupku propisuje odredbe kojim se uređuje kazneni postupak u smislu njegovog pokretanja, vođenja i okončanja, kao i radnje razrađene kroz stadije kaznenog postupka (prethodni postupak, rasprava), a od kojih se kao relevantne za ovo mapiranje ističu sljedeće.

RELEVANTNE RADNJE PO STADIJIMA KAZNENOG POSTUPKA

Zakon o kaznenom postupku detaljno razrađuje stadije kaznenog postupka, počevši od prethodnog postupka, preko rasprave i presude, pa sve do pravnih lijekova. U svakom od navedenih stadija, identificirane su sljedeće odredbe koje obuhvaćaju postupanje nadležnih tijela prema djetetu.

PRETHODNI POSTUPAK

Odredbe Zakona o kaznenom postupku koje uređuju prethodni postupak obuhvaćaju sljedeće procesne radnje od značaja za postupanje nadležnih tijela prema djetetu: izvidi i istraživanje (koje obuhvaćaju i odredbe o kaznenoj prijavi), istraga, dokazne radnje, optuživanje.

KAZNENA PRIJAVA (ČL. 204. – 206.B ZKP)

- Svatko je dužan prijaviti kazneno djelo za koje se postupak pokreće po službenoj dužnosti, koje mu je dojavljeno ili za koje je saznao.
- Podnoseći prijavu, tijela državne vlasti i pravne osobe navest će dokaze koji su im poznati i poduzeti sve da bi se sačuvali tragovi kaznenog djela, predmeti na kojima je ili kojima je počinjeno djelo te drugi dokazi.
- Ako je kaznenu prijavu podnijela žrtva, potvrdit će joj se u pisanom obliku da je podnijela kaznenu prijavu uz naznaku osnovnih podataka o prijavljenom kaznenom djelu. Ako žrtva ne govori ili ne razumije jezik nadležnog tijela, omogućit će joj se podnošenje kaznene prijave na jeziku koji razumije uz pomoć

tumača ili druge osobe koja govori i razumije jezik nadležnog tijela i jezik kojim se koristi žrtva. Na zahtjev žrtve koja ne govori ili ne razumije jezik koji je u uporabi u nadležnom tijelu, pisana potvrda o podnesenoj kaznenoj prijavi prevest će se na teret proračunskih sredstava na jezik koji žrtva razumije.

- Državni odvjetnik dužan je donijeti odluku o kaznenoj prijavi u roku od šest mjeseci od dana upisa prijave u upisnik kaznenih prijavi i o tome obavijestiti podnositelja prijave uz navođenje kratkih razloga te odluke.
- Sukladno rokovima predviđenim ZKP-om, oštećenik i žrtva mogu podnijeti pritužbu višem državnom odvjetniku zbog nepoduzimanja radnji državnog odvjetnika koje dovode do odugovlačenja postupka. U tom slučaju, viši državni odvjetnik će bez odgode zatražiti očitovanje o navodima pritužbe te ukoliko ocijeni da je pritužba osnovana, odrediti primjereni rok u kojem se mora donijeti odluka o prijavi. Viši državni odvjetnik dužan je o poduzetom obavijestiti podnositelja pritužbe u roku od petnaest dana od dana primitka pritužbe. Podnositelj pritužbe može ponoviti pritužbu ako prijava nije riješena u roku određenom od strane višeg državnog odvjetnika

- Državni odvjetnik može naložiti policiji da prikupi potrebne obavijesti provođenjem izvida i poduzimanjem drugih mjera radi prikupljanja podataka potrebnih za odlučivanje o kaznenoj prijavi. U nalogu državni odvjetnik može pobliže odrediti sadržaj izvida ili mjere te naložiti da ga policija odmah obavijesti o poduzetom izvidu ili mjeri. Ako državni odvjetnik naloži prisustvovanje izvidu ili mjeri, policija će ih provesti na način kojim mu se to omogućuje. Policija je dužna postupiti prema nalogu državnoga odvjetnika, a ako državni odvjetnik nije naložio drukčije, o poduzetim izvidima ili mjerama dužna je izvijestiti državnog odvjetnika najkasnije u roku od trideset dana od primitka naloga.
- Državni odvjetnik ima pravo i dužnost stalnog nadzora nad provođenjem izvida koji su naloženi policiji. Policija je dužna izvršiti nalog ili zahtjev državnog odvjetnika u provođenju nadzora nad izvidima i za taj rad odgovaraju državnom odvjetniku.
- Ako postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo za koje se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti, policija ima pravo i dužnost poduzeti potrebne mjere: (i) da se pronađe počinitelj kaznenog djela, da se počinitelj ili sudionik ne sakrije ili ne pobjegne, (ii) da se otkriju i osiguraju tragovi kaznenog djela i predmeti koji mogu poslužiti pri utvrđivanju

IZVIDI
(ČL. 296.H – 207. ZKP)

činjenica te (iii) da se prikupe sve obavijesti koje bi mogle biti od koristi za uspješno vođenje kaznenog postupka.

- O poduzimanju izvida kaznenih djela policija će pravovremeno obavijestiti državnog odvjetnika. Ako državni odvjetnik obavijesti policiju da namjerava prisustvovati pojedinim izvidima ili mjerama, policija će ih provesti na način kojim mu se to omogućuje.
- Na temelju provedenih izvida policija, u skladu s posebnim propisom, sastavlja kaznenu prijavu ili izvješće o provedenim izvidima u kojemu navodi dokaze za koje je saznala. U kaznenu prijavu ili izvješće se ne unosi sadržaj izjava koje su pojedini građani dali u prikupljanju obavijesti. Uz kaznenu prijavu ili izvješće dostavljaju se i predmeti, skice, slike, spisi o poduzetim mjerama i radnjama, službene zabilješke, izjave i drugi materijal koji može biti koristan za uspješno vođenje postupka.
- Ako policija naknadno sazna za nove činjenice, dokaze ili otkrije tragove kaznenog djela, dužna je prikupiti potrebne obavijesti i izvješće o tome pravovremeno dostaviti državnom odvjetniku.
- Kad poduzima izvide kaznenih djela policija postupa i prema odredbama posebnog zakona i pravilima donesenima na temelju tog zakona.

ISTRAGA (ČL. 216. – 238. ZKP)

- Istraga se u pravilu provodi za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina putem državnog odvjetnik koji može nalogom povjeriti provođenje dokaznih radnji istražitelju.
- Istraga je nejavna.
- Istraga se mora završiti u roku od šest mjeseci od dana pravomoćnosti rješenja o provođenju istrage, a koji rok se može produljiti za najviše šest mjeseci, ako za to postoje opravdani razlozi uz obavijest višem državnom odvjetniku. Iznimno, ako istragu nije moguće završiti u produljenom roku, Glavni državni odvjetnik može produljiti rok izvršenja za najviše šest mjeseci, a ako ni tada istraga nije završena, okrivljenik i žrtva imaju pravo sucu istrage podnijeti prigovor zbog odugovlačenja postupka. Ako sudac istrage utvrdi da je prigovor osnovan, rješenjem će odrediti rok u kojem državni odvjetnik mora završiti istragu.
- Državni odvjetnik je dužan u roku od mjesec dana od upisa završetka istrage ili istraživanja u upisnik kaznenih prijava podignuti optužnicu ili obustaviti istragu odnosno odbaciti kaznenu prijavu. Kada za to postoje opravdani razlozi, viši državni odvjetnik može na prijedlog državnog odvjetnika rješenjem protiv kojeg žalba

nije dopuštena, rok za donošenje odluke produljiti za najviše dva mjeseca, o čemu će obavijestiti okrivljenika i žrtvu. Ako državni odvjetnik u navedenim rokovima nije podignuo optužnicu smatrat će se da je odustao od kaznenog progona te je dužan u roku od osam dana donijeti rješenje o odbačaju kaznene prijave ili rješenje o obustavi istrage i dostaviti ga okrivljeniku i žrtvi.

- Dokazno ročište se provodi ako je potrebno ispitati dijete kao svjedok i to na prijedlog državnog odvjetnika, oštećenika kao tužitelja ili okrivljenika, a provodi ga sudac istrage koji, ako prihvati prijedlog, mora u roku od 48 sati donijeti nalog za održavanje dokaznog ročišta. Državni odvjetnik mora prisustvovati dokaznom ročištu, ako je on predložio to ročište. Dokaznom ročištu, mogu prisustvovati okrivljenik, oštećenik kao tužitelj, branitelj i oštećenik, osim ako za radnju koja se provodi, nije drukčije propisano. Osobe koje sudjeluju na dokaznom ročištu mogu predložiti sucu istrage da radi razjašnjenja stvari postavi određena pitanja svjedoku ili vještaku. Uz dopuštenje suca istrage mogu postavljati pitanja i neposredno. U slučaju ispitivanja djeteta kao svjedoka, dokazno ročište je tajno.

- Kada je svjedok dijete, okrivljenik ne može biti suočen sa svjedokom ili drugim okrivljenikom ako se njihovi iskazi ne slažu o važnim činjenicama.

DOKAZNE RADNJE
(ČI. 278. ZKP)

ISPITIVANJE DJETETA KAO SVJEDOKA (ČL. 285., 287., 291.- 292., 300. ZKP)

- Dijete koje s obzirom na dob i duševnu razvijenost nije sposobno shvatiti značenje prava da ne mora svjedočiti ne može se ispitati kao svjedok, ali se saznanja dobivena od njega putem stručnih osoba, rođaka ili drugih osoba koje su s njim bile u kontaktu mogu koristiti kao dokaz.
- Poziv djetetu svjedoku upućuje se preko njegovih roditelja ili skrbnika.
- Kada je svjedok dijete, ne primjenjuju se odredbe o prisilnom dovođenju, niti o izricanju novčane kazne i određivanja zatvora zbog odbijanja svjedočenja.
- Ako drukčije nije propisano posebnim zakonom, ispitivanje djeteta koje nije navršilo četrnaest godina kao svjedoka provodi sudac istrage. Ispitivanje će se provesti bez prisutnosti suca i stranaka u prostoriji gdje se dijete nalazi putem audio-video uređaja kojima rukuje stručni pomoćnik. Ispitivanje se provodi uz pomoć psihologa, pedagoga ili druge stručne osobe, a osim kad to nije protivno interesima postupka ili djeteta, ispitivanju prisustvuje roditelj ili skrbnik. Stranke mogu postavljati pitanja djetetu – svjedoku prema odobrenju suca istrage putem stručne osobe. Ispitivanje će se snimiti uređajem za audio-video snimanje, a snimka će se zapečatiti i priključiti zapisniku. Dijete se može samo iznimno ponovno ispitati, i to na isti način.

- Ako drukčije nije propisano posebnim zakonom, ispitivanje djeteta s navršenih četrnaest, a nenavršenih osamnaest godina kao svjedoka provodi sudac istrage. Pri ispitivanju djeteta osobito ako je oštećeno kaznenim djelom, postupit će se obzirno da ispitivanje ne bi štetno utjecalo na psihičko stanje djeteta. Prema okolnostima, posebno vodeći računa o zaštiti djeteta, ispitivanje se može provesti na prethodno opisani način.
- Iskaz djeteta kao svjedoka ne može upotrijebiti kao dokaz u postupku ako takvo dijete ne može shvatiti značenje prava da ne mora svjedočiti.

PREPOZNAVANJE (ČL. 303. ZKP)

- Ako prepoznavanje obavlja dijete, tijelo koje provodi prepoznavanje provest će ga tako da osoba čije se prepoznavanje obavlja, ne može vidjeti ni čuti osobu koja obavlja prepoznavanje.

-
- Ako za određenu vrstu vještačenja postoji stručna ustanova ili državno tijelo, takva vještačenja, osobito složenija, povjeravat će se, u pravilu, takvoj ustanovi ili tijelu. Ustanova, odnosno tijelo određuje jednog ili više stručnjaka koji će obaviti vještačenje.
 - Vještačenje tjelesnih ozljeda obavlja se u pravilu pregledom ozlijeđenoga, a ako to nije moguće ili nije potrebno na temelju medicinske dokumentacije ili drugih podataka u spisima.
 - Nakon što točno opiše ozljede, vještak će dati mišljenje, osobito o vrsti i težini svake pojedine ozljede i njihovu ukupnom djelovanju s obzirom na njihovu narav ili posebne okolnosti slučaja, kakvo djelovanje te ozljede obično proizvode, a kakvo su u određenom slučaju proizvele, čime su ozljede nanesene i na koji način.

VJEŠTAČENJE (ČL. 309., 324. ZKP)

DOKAZ SNIMKOM (ČL. 330. ZKP)

- Ako je na snimci dijete, snimka će se reproducirati izmjenom lika i glasa djeteta, ako je to potrebno radi zaštite interesa djeteta, vodeći pritom računa o interesima postupka u cjelini. Snimku reproducira stručna osoba.

-
- Optužnicu podiže državni odvjetnik nakon što je završena istraga.
 - Ako vijeće ustanovi da je optužnica osnovana, donijet će rješenje kojim potvrđuje optužnicu.

OPTUŽIVANJE (ČL. 341., 345., 366 ZKP)

- Rješenje vijeća o potvrđivanju optužnice se s optužnicom i spisom predmeta bez odgode dostavlja predsjedniku vijeća radi određivanja rasprave.

RASPRAVA

- Vijeće će isključiti javnost za cijelu raspravu ili njezin dio radi zaštite osobe mlađe od osamnaest godina (čl. 388. ZKP).
- Dijete će se ispitati kao svjedok na gore opisanom načinu ispitivanja djeteta kao svjedoka (čl. 423. ZKP)

4.1.1.3. Mjerodavne odredbe Zakona o sudovima za mladež

Zakon o sudovima za mladež (NN br. 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19) na snazi od 1. siječnja 2020., kao *lex specialis*, propisuje odredbe koje između ostalog reguliraju vođenje kaznenog postupka za kaznena djela na štetu djeteta (odredbe o načelima, sudovima, o kaznenopravnoj zaštiti djece). Odredbe Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku primjenjuju se samo ako Zakonom o sudovima (dalje: „ZSM“) nije drukčije propisano.

Prije svega se ističe kako u predmetima kaznenopravne zaštite djece, odnosno u kaznenim postupcima na štetu djeteta, sude sudovi za mladež (čl. 113. ZSM). Kazneni postupci za dolje navedena kaznena djela na štetu djeteta protiv odraslih počinitelja, provode se po odredbama važećeg Zakona o kaznenom postupku (čl. 114. ZSM).

Temeljno načelo kaznenog postupka u predmetima kaznenopravne zaštite djece je **načelo hitnosti** (čl. 4. ZSM). U kontekstu kaznenopravne zaštite djece, **dijete** je osoba koja u vrijeme počinjenja kaznenog djela nije navršila osamnaest godina (čl. 113. ZSM).

NADLEŽNI SUDOVI I OSTALA TIJELA U KAZNENIM

- U općinskim sudovima u sjedištu županijskog suda i u županijskim sudovima djeluju odjeli za mladež koji se sastoje od vijeća za mladež i sudaca za mladež. U Visokom kaznenom sudu Republike Hrvatske djeluje vijeće za mladež.
- U predmetima kaznenih djela kazneno pravne zaštite djece postupaju državni odvjetnici za mladež, policijski službenici za mladež i istražitelji za mladež. Iznimno, postupaju drugi policijski službenici i istražitelji ako zbog okolnosti slučaja ne mogu postupati policijski službenici za mladež i istražitelji za mladež.
- Suci za mladež i državni odvjetnici za mladež moraju imati izraženu sklonost za odgoj, potrebe i probitke mladeži te vladati osnovnim znanjima s područja kriminologije, socijalne

**POSTUPCIMA NA ŠTETU
DJETETA
(Čl. 37. – 44., 114., 119.
ZSM)**

pedagogije, psihologije mladih i socijalnog rada za mlade osobe.

- Suce za mladež u općinskim i županijskim sudovima i Visokom kaznenom sudu Republike Hrvatske postavlja na vrijeme od pet godina, iz reda sudaca tih sudova, predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske, uz mogućnost reizbora.
- Državne odvjetnike za mladež, postavlja na vrijeme od pet godina, iz reda državnih odvjetnika ili zamjenika državnih odvjetnika u tim državnim odvjetništvima, Glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske, uz mogućnost reizbora.
- U vijećima za mladež u suđenju sudjeluju suci porotnici za mladež. Suci porotnici za mladež imenuju se iz reda profesora, učitelja, odgojitelja i drugih osoba koje imaju radnog iskustva u stručnom odgojnom radu s mladim osobama.
- Pri odjelima za mladež županijskih sudova djeluje sudac istrage za mladež kojeg određuje, predsjednik županijskog suda godišnjim rasporedom poslova.
- Stručnu pomoć predmetnim sudovima osiguravaju stručni suradnici: socijalni pedagozi, socijalni radnici i psiholozi. Stručni suradnici u državnom odvjetništvu prikupljaju podatke i daju stručno mišljenje potrebno za donošenje odluka iz nadležnosti državnog odvjetnika.
- Mjesno je nadležan sud oštećenikova prebivališta, a sud mjesta izvršenja djela ako bi se pred tim sudom lakše proveo postupak.

**KATALOG KAZNENIH DJELA IZ KAZNENOG ZAKONA ZA KOJA SUDE SUDOVI ZA
MLADEŽ (Čl. 113 ZSM)**

- ❖ iz Kaznenog zakona (NN br. 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07., 152/08. i 57/11.):
 - kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa (Glava XIV.)
 - kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži (Glava XVI.)
 - teško ubojstvo (članak 91.)
 - čedomorstvo (članak 93.)
 - sudjelovanje u samoubojstvu (članku 96.)
 - protupravno oduzimanje slobode (članak 124.)
 - otmica (članak 125.)
 - zlostavljanje u obavljanju službe ili javne ovlasti (članak 127.)
 - trgovanje ljudima i ropstvo (članak 175.)
 - međunarodna prostitucija (članak 178.)
 - prenošenje spolne bolesti (članak 239.)
 - nasilničko ponašanje (članak 331.).

- ❖ iz važećeg Kaznenog zakona:
 - kaznena djela protiv života i tijela (Glava X.),
 - kaznena djela protiv spolne slobode (Glava XVI.),
 - kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta (Glava XVII.),
 - kaznena djela protiv braka, obitelji i djece (Glava XVIII.),
 - mučenje i drugo okrutno, neljudsko ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje (članak 104.),
 - ropstvo (članak 105.),
 - trgovanje ljudima (članak 106.),
 - protupravno oduzimanje slobode (članak 136.),
 - otmica (članak 137.),
 - širenje i prenošenje zarazne bolesti (članak 180.).

Kad policija sazna da je na štetu djeteta počinjeno kazneno djelo iz gore navedenog kataloga, obavijestit će odmah državnog odvjetnika za mladež. Nadležni državni odvjetnik za mladež će najkasnije u roku od tri dana od upisa kaznene prijave u upisnik kaznenih prijava za kaznena djela protiv spolne slobode, kaznena djela protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta i kaznena djela protiv braka, obitelji i djece sucu istrage za mladež staviti prijedlog za održavanje dokaznog ročišta, radi ispitivanja djeteta kao svjedoka.

**POSTUPANJE POLICIJE I
DRŽAVNOG ODVJETNIŠTVA
(ČL. 115. ZSM)**

**ISPITIVANJE DJETETA
(ČL. 115. ZSM)**

- Ako dijete u vrijeme ispitivanja nije navršilo šesnaest godina, takvo će se ispitivanje uvijek provesti prema gore navedenim odredbama Zakona o kaznenom postupku o ispitivanju djeteta kao svjedoka. Ispitivanju može prisustvovati osoba u koju dijete ima povjerenja.
- Dijete se, umjesto u sudu, može ispitati u svome stanu ili drugom posebno opremljenom prostoru. Pri ispitivanju svjedoka postupit će se na gore naveden način.
- Kad je dijete ispitano na gore naveden način, na raspravi će uvijek biti reproducirana snimka ispitivanja.
- Sudac može odrediti prijepis snimljenog iskaza koji postaje sastavni dio zapisnika o ispitivanju. Kad se radi o kaznenim djelima protiv spolne slobode i kaznenim djelima protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta snimka ispitivanja će se uvijek prepisati. Osoba koja je obavila prijepis kao i stručna osoba koja je provodila snimanje, potpisuju prijepis snimljenog iskaza.
- Podaci prikupljeni putem tehničkih uređaja za prijenos slike i zvuka čuvaju se koliko se čuva i kazneni spis.

- Na dijete se ne primjenjuju odredbe o prisilnom dovođenju, novčanom i zatvorskom kažnjavanju zbog odbijanja svjedočenja.
- Poziv djetetu kao svjedoku upućuje se preko njegovih roditelja.

PRAVO DJETETA NA OPUNUMOĆENIKA I POMOĆ I PODRŠKU (ČL. 116. ZSM)

- Ako sudac istrage za mladež, odnosno predsjednik vijeća za mladež utvrdi da je radi zaštite prava i interesa djeteta oštećenika ili djeteta žrtve kaznenog djela potrebno postaviti mu opunomoćenika, podnijet će prijedlog predsjedniku suda koji će opunomoćenika postaviti iz reda odvjetnika koji moraju imati izraženu sklonost za odgoj, potrebe i probitke mladeži te vladati osnovnim znanjima s područja kriminologije, socijalne pedagogije, psihologije mladih i socijalnog rada za mlade osobe, s liste odvjetnika za mladež Hrvatske odvjetničke komore. Imenovanog odvjetnika ne može zamijeniti odvjetnički vježbenik.
- Za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora pet godina ili teža, kao i kada je počinitelj kaznenih djela protiv spolne slobode i kaznenih djela protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, srodnik djeteta u upravnoj lozi, srodnik u pobočnoj lozi do trećeg stupnja, srodnik po tazbini do drugog stupnja zaključno, posvojitelj, djetetu žrtvi kaznenog djela, ukoliko dijete nema izabranog opunomoćenika, sud će po službenoj dužnosti, postaviti opunomoćenika na gore opisani način.
- Djetetu žrtvi kaznenog djela bit će u postupku osigurana pomoć i podrška koju će pružiti stručni suradnik županijskog, odnosno općinskog suda u sjedištu županijskog suda. Iznimno, pomoć i podršku djetetu žrtvi kaznenog djela može pružiti i druga stručna osoba na teret proračunskih sredstava ako županijski, odnosno općinski sud u sjedištu županijskog suda nema stručnog suradnika.

-
- Tijela koja sudjeluju u postupcima kaznenopravne zaštite djece i druga tijela i ustanove od kojih se traže obavijesti, izvješća ili mišljenja dužna su najhitnije postupiti kako bi se postupak što prije završio.
 - Činjenicama i okolnostima koje su pridonijele ili pogodovale izvršenju kaznenog djela državni odvjetnik za mladež i sudac za mladež obavijestit će nadležni centar za socijalnu skrb radi poduzimanja mjera zaštite prava i dobrobiti djece.
 - Državni odvjetnik je dužan zatražiti od centra za socijalnu skrb pokretanje izvanparničnog postupka protiv roditelja koji zlorabi ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnosti i prava, radi lišenja prava na roditeljsku skrb ili oduzimanje prava na život s djetetom, kada to utvrdi tijekom kaznenog postupka.

SURADNJA S NADLEŽNIM TIJELIMA (ČL. 59., 117., 118., 120. ZSM)

4.1.2. Prekršajnopravni okvir

Prekršajnopravna zaštita djece od seksualnog nasilja predviđena je Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji (NN br. 70/17, 126/19, 84/21, 114/22, 36/24, dalje. „ZZNO“) na snazi od 2. travnja 2024. kojim se propisuju prava žrtava nasilja u obitelji, krug osoba na koje se ZZNO odnosi, određuju se oblici nasilja u obitelji, prekršajnopravne sankcije za zaštitu od nasilja u obitelji, prikupljanje podataka o primjeni ZZNO-a, osnivanje Povjerenstva za praćenje i unapređenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka.

Temeljno načelo provođenja prekršajnog postupka u predmetima nasilja u obitelji je načelo hitnosti (čl. 4. ZZNO). U predmetima u kojima je žrtva obiteljskog nasilja dijete, nadležna tijela su dužna postupati posebno obzirno vodeći računa o njegovoj dobi, osobnosti te osobnim i obiteljskim prilikama kako bi se izbjegle štetne posljedice za odgoj i razvoj djeteta te se rukovoditi najboljim interesom djeteta (čl. 5 ZZNO).

ZZNO nadalje propisuje odredbe koje reguliraju katalog prava koje žrtva nasilja u obitelji ima, definiciju obiteljskog nasilja, suradnju između nadležnih tijela, a od kojih se za potrebe ovog mapiranja ističu sljedeće.

ODREĐENA PONAŠANJA KOJA POTPADAJU POD NASILJE U OBITELJI (ČL. 10. ZZNO)

- primjena fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda,
- tjelesno kažnjavanje ili drugi načini ponižavajućeg postupanja prema djeci,
- psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost.

OPĆA PRAVA ŽRTVE (ČL. 6. ZSM)

- pravo na pristup službama za potporu žrtvama nasilja u obitelji odmah nakon počinjenja prekršaja i onoliko dugo koliko je potrebno,
- pravo na psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama nasilja u obitelji,
- pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde,
- pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka,
- pravo na pratnju osobe od povjerenja po izboru žrtve pri poduzimanju svih radnji u kojima sudjeluje od prijave prekršaja do pravomoćnog okončanja prekršajnog postupka,
- pravo da bez nepotrebne odgode bude obaviještena o puštanju uhićenika na slobodu, ukidanju zadržavanja ili bijegu okrivljenika te stavljanju izvan snage odluke o izricanju zaštitnih mjera i ukidanju mjera opreza koje su određene radi njezine zaštite ili

otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora, osim u slučaju odricanja od navedenog prava,

- pravo na tajnost podataka te pravo zahtijevati isključenje javnosti u postupku pred sudom,
- pravo na opunomoćenika u postupku,
- pravo biti obaviještena o poduzetim radnjama povodom prijave i o ishodu postupka, osim u slučaju odricanja od navedenog prava,
- pravo biti ispitana bez neopravdane odgode nakon podnošenja prijave, pravo zahtijevati da bude ispitana u postupku pred sudom te pravo da se daljnja ispitivanja provode samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe prekršajnog postupka,
- pravo biti ispitana na policiji od strane osobe istog spola,
- pravo na izbjegavanje kontakta s počiniteljem prije i tijekom postupka, osim u onoj mjeri koliko je to nužno za potrebe prekršajnog postupka,
- pravo na smještaj u odgovarajuću ustanovu sukladno posebnom zakonu,
- pravo na policijsku zaštitu i osiguranje, po nalogu suda, u svrhu neometanog uzimanja osobnih stvari prilikom napuštanja zajedničkog kućanstva,
- pravo predložiti da bude ispitana putem audio-video uređaja.

POSEBNA PRAVA DJETETA U PREKRŠAJNOM POSTUPKU RADI OBITELJSKOG NASILJA (ČL. 6 ZZNO)

- ispitivanje: sukladno odredbama Zakona o kaznenom postupku o posebnom načinu ispitivanja djece,
- imenovanje posebnog skrbnika: ako su interesi djeteta žrtve u suprotnosti s interesima roditelja, po odluci o imenovanju od nadležnog tijela socijalne skrbi,
- mogućnost samostalnog poduzimanja radnji: ako je dijete žrtva navršilo 16 godina.

Zdravstveni radnici, djelatnici u ustanovama socijalne skrbi, osobe zaposlene u odgojno-obrazovnim ustanovama, stručni radnici zaposleni u vjerskim ustanovama ili

OBVEZA PRIJAVLJIVANJA (ČL. 7. ZZNO)

humanitarnim organizacijama te sve druge stručne osobe koje u svom radu dolaze u kontakt sa žrtvama nasilja u obitelji dužni su prijaviti policiji ili državnom odvjetništvu počinjenje nasilja u obitelji za koje su saznali u obavljanju svojih poslova.

PREKRŠAJNOPRAVNE SANKCIJE AKO JE NASILJE U OBITELJI POČINJENO PREMA DJETETI (ČL. ZZNO)

- novčana kazna u iznosu od najmanje 1700,00 eura ili kaznom zatvora u trajanju od najmanje 70 dana

4.1.3. Obiteljskopравни okvir

Obiteljskopравни okvir zaštite djece u Republici Hrvatskoj reguliran je odredbama Obiteljskog zakona (NN br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23) na snazi od 31. prosinca 2023. Iako se predmetnim zakonom primarno uređuju obiteljski instituti (brak, izvanbračna zajednica žene i muškarca, odnosi roditelja i djece, mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, posvojenje, skrbništvo, uzdržavanje, obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija te postupci u vezi s obiteljskim odnosima i skrbništvom), valja napomenuti kako Obiteljski zakon (dalje: "ObZ") obuhvaća i odredbe relevantne za zaštitu djece od nasilja, uključujući i seksualnog nasilja kako slijedi.

Prije svega se ističe kako je sukladno ObZ-u solidarnost temeljno načelo obiteljskog života. Svi članovi obitelji moraju se uzajamno poštovati i jedan drugom pomagati. Nasilje u obitelji predstavlja posebno tešku povredu načela solidarnosti. Prevencija, suzbijanje i sankcioniranje svih vrsta nasilja u obitelji uređuje se posebnim zakonom (čl. 4 ObZ).

DUŽNOST PRIJAVE I SURADNJE RADI ZAŠTITE DJETETA (ČL. 132. OBZ)

- Svatko je dužan prijaviti Hrvatskom zavodu za socijalni rad povredu djetetovih osobnih i imovinskih prava. Povreda osobnih prava podrazumijeva osobito: tjelesno ili mentalno nasilje, spolne zloporabe, zanemarivanje ili nehajno postupanje, zlostavljanje ili izrabljivanje djeteta, izloženost djeteta obiteljskom nasilju.
- Hrvatski zavod za socijalni rad dužan je odmah po primitku predmetne prijave ispitati slučaj i poduzeti mjere za zaštitu djetetovih prava te o tome obavijestiti podnositelja prijave.
- Sud i Hrvatski zavod za socijalni rad, roditelji i druge osobe ili ustanove socijalne skrbi kojima je povjereno ostvarivanje skrbi o djetetu dužni su međusobno surađivati i obavještavati se o radnjama poduzetima na temelju predmetne prijave.
- Sud pred kojim se vodi prekršajni ili kazneni postupak, državni odvjetnik, kao i policija dužni su o pokretanju postupka u vezi s povredom nekoga djetetova prava ili o noćnim izlascima djeteta mlađeg od šesnaest godina u roku od dvadeset i četiri sata obavijestiti nadležni Hrvatski zavod za socijalni rad prema prebivalištu, odnosno boravištu djeteta.

- Hrvatski zavod za socijalni rad dužan je odmah po primitku navedene obavijesti ispitati slučaj i poduzeti mjere za zaštitu djetetovih prava te o tome obavijestiti podnositelja obavijesti.

**POSEBNA ODREDBA O
ZAŠTITI DJETETA I
OBITELJSKOM NASILJU
(ČL. 328. OBZ)**

Ako stručni radnici koji provode obvezno savjetovanje posumnjaju da su u obitelji ugrožena prava i dobrobit djeteta ili posumnjaju na obiteljsko nasilje, Hrvatski zavod za socijalni rad nakon provedenog obveznog savjetovanja provodi i druge postupke procjene te po službenoj dužnosti:

- određuje odgovarajuću mjeru za zaštitu djeteta iz nadležnosti Hrvatskog zavoda za socijalni rad ili predlaže sudu donošenje druge mjere za zaštitu djeteta iz nadležnosti suda i
- žurno pokreće odgovarajući postupak sukladno posebnom propisu kojim se uređuje zaštita od obiteljskog nasilja.

4.1.4. Socijalni i zdravstveni pravni okvir

▽ Zakon o socijalnoj skrbi

Zakon o socijalnoj skrbi (NN br. 18/22, 46/22, 119/22, 71/23, 156/23, dalje: „ZSS“) na snazi od 1. siječnja 2024., između ostalog propisuje socijalna prava djece, uključujući djece koja su žrtve nasilja i to putem odgovarajućih vrsta socijalnih usluga koje pružaju za to ovlašteni pružatelji socijalnih usluga.

Slijedom navedenog, ZSS propisuje kako u postupcima u kojima se odlučuje o pravima i interesima djeteta, dijete ima pravo na prikladan način saznati važne okolnosti slučaja, dobiti savjet i izraziti svoje mišljenje te biti obaviješteno o mogućim posljedicama uvažavanja njegova mišljenja, a mišljenje djeteta uzima se u obzir u skladu s njegovom dobi i zrelosti (čl. 10. ZSS).

U katalogu korisnika socijalnih usluga ZSS navodi i dijete koje je žrtva obiteljskog, vršnjačkog ili drugog nasilja, te dijete koje je žrtva trgovanja ljudima (čl. 18. ZSS). Vrste socijalnih usluga su između ostalog: (i) prva socijalna usluga, (ii) usluga sveobuhvatne procjene i planiranja, (iii) savjetovanje, (iv) stručna procjena, (v) psihosocijalno savjetovanje, (vi) psihosocijalna podrška, (vii) pomoć pri uključivanju u programe odgoja i redovitog obrazovanja, (viii) boravak, (ix) organizirano stanovanje, (x) smještaj (čl. 71. ZSS). Socijalne usluge mogu se pružati tijekom duljeg razdoblja ili privremeno, ovisno o potrebama korisnika (čl. 72. ZSS). Socijalne usluge prvenstveno se priznaju ili odobravaju korisniku kao izvaninstitucijske usluge ili mu se priznaje pravo na izvaninstitucijsku skrb (čl. 74 ZSS).

▽ Zakon o zdravstvenoj zaštiti

Zakon o zdravstvenoj zaštiti (NN br. 100/18, 125/19, 147/20, 119/22, 156/22, 33/23, 36/24, dalje: „ZZZ“) na snazi od 2. travnja 2024., uređuje načela i mjere zdravstvene zaštite, prava i obveze osoba u korištenju zdravstvene zaštite, nositelji društvene skrbi za zdravlje stanovništva, sadržaj

i organizacijski oblici obavljanja zdravstvene djelatnosti te nadzor nad obavljanjem zdravstvene djelatnosti.

Sukladno ZZZ-u, mjere zdravstvene zaštite obuhvaćaju i osiguravanje cjelovite (preventivne, kurativne i rehabilitacijske) zdravstvene zaštite djece i mladeži (čl. 21. ZZZ).

Na temelju čl. 41. ZZZ-a, zdravstvenu djelatnost u Republici Hrvatskoj obavljaju zdravstvene ustanove, trgovačka društva i privatni zdravstveni radnici pod uvjetima i na način propisan ovim Zakonom, zakonima kojima se uređuju profesije u zdravstvu te zakonom kojim se uređuje obvezno zdravstveno osiguranje, zakonom kojim se uređuje obvezno zdravstveno osiguranje i zdravstvena zaštita stranaca u Republici Hrvatskoj te zakonom kojim se uređuje osnivanje i ustrojstvo ustanova i zakonom kojim se uređuju trgovačka društva. Iznimno, zdravstvenu djelatnost mogu obavljati i druge pravne i fizičke osobe u skladu s posebnim zakonom. Osim toga, zdravstvenu djelatnost obavljaju i ustrojstvene jedinice Ministarstva obrane i Oružanih snaga Republike Hrvatske te ministarstva nadležnog za pravosuđe, u skladu s posebnim propisima.

4.1.5. Ostali mjerodavni zakonski akti

U postupanjima nadležnih tijela prema djeci u okviru kaznenopravne zaštite djece od seksualnog nasilja, valja istaknuti i Zakon o policijskim ovlastima (NN br. NN 76/09, 92/14, 70/19, dalje: "ZPO") na snazi od 1. kolovoza 2019., kojim se između ostalog regulira način postupanja policijskih službenika prilikom prikupljanja obavijesti od djece, poligrafsko ispitivanje, suradnja s drugim državnim tijelima.

Prije svega se ističe kako je policijski službenik dužan posebno obzirno postupati prema djeci (čl. 14. ZPO).

Policijsku ovlast prema maloljetnim osobama, mlađim punoljetnim osobama i u predmetima zaštite zdravlja, razvoja i odgoja te kaznenopravne zaštite djece primjenjuje posebno osposobljen policijski službenik za mladež, pri čemu je dužan voditi računa o zaštiti najboljeg interesa maloljetnika, kao i o zaštiti njegove privatnosti. Policijska ovlast prema maloljetnoj osobi primjenjuje se u nazočnosti roditelja ili skrbnika, osim ako to zbog okolnosti slučaja nije moguće. Ako je roditelj ili skrbnik sumnjiv kao počinitelj kaznenog djela ili prekršaja na štetu maloljetne osobe, policijska ovlast primjenjuje se u nazočnosti stručne osobe centra za socijalnu skrb, osim ako to zbog okolnosti slučaja nije moguće (čl. 18. ZPO).

Prikupljanje obavijesti od djeteta poduzima posebno osposobljeni policijski službenik za mladež, u pravilu u nazočnosti roditelja, skrbnika, udomitelja, osobe kojoj je dijete povjereno na čuvanje i odgoj ili stručne osobe centra za socijalnu skrb, po mogućnosti u domu djeteta. Roditelj, skrbnik, udomitelj, osoba kojoj je dijete povjereno na čuvanje i odgoj ili stručna osoba centra za socijalnu skrb neće biti nazočni prikupljanju obavijesti od djeteta ili maloljetnika ako postoji sumnja da su počinili kazneno djelo ili prekršaj na štetu djeteta ili maloljetnika. Iznimno se prikupljanje obavijesti od djeteta smije se obaviti i u prostorima odgojno-obrazovne ustanove u nazočnosti ravnatelja te ustanove ili pedagoga odnosno psihologa kojeg on odredi, i to samo u određenim slučajevima (čl. 38. ZPO).

Zabranjeno je podvrgavanje djeteta poligrafskom ispitivanju (čl. 70 ZPO).

Policija je ovlaštena surađivati s državnim tijelima, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravnim osobama koje imaju javne ovlasti, u poduzimanju mjera radi ostvarenja sigurnosti građana i imovine. Policija surađuje i s drugim tijelima, organizacijama, zajednicama,

nevladinim organizacijama, građanskim udrugama i građanima radi razvijanja partnerstva u sprječavanju i otkrivanju nedopuštenog ponašanja i njegova počinitelja, te otklanjanja opasnosti. U cilju suradnje, policija može zaključivati sporazum o suradnji (čl. 8. ZPO)

4.2. Mjerodavni podzakonski akti

Tijekom istraživanja utvrđeno je kako je Republika Hrvatska donijela nekoliko podzakonskih akata u području zaštite djece od nasilja, uključujući seksualnog nasilja, koja u pravilu obuhvaćaju akte o postupanju i radu nadležnih tijela i međuresornoj suradnji, od kojih se ističu sljedeći.

4.2.1. Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja

Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja usvojila je Vlada Republike Hrvatske u rujnu 2023., na prijedlog Ureda za ravnopravnost spolova. Svrha Protokola je osiguranje standardizirane i učinkovite pomoći i potpore žrtvama seksualnog nasilja prilikom njegove prijave i procesuiranja. To je dokument koji sadrži obveze nadležnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju seksualnog nasilja i pružanju pomoći i zaštite osobama izloženim seksualnom nasilju, kao i oblike, način i sadržaj suradnje između navedenih nadležnih tijela. Protokol sadrži i razradu koraka postupanja kada su žrtve seksualnog nasilja djeca te širenje na razradu procedura za područje seksualnog uznemiravanja. Najznačajniji aspekti Protokola za potrebe ovog mapiranja su prezentirani kako slijedi.

Protokol prije svega za sva nadležna tijela naglašava obvezu osiguranja adekvatne i pravodobne zaštite žrtve i učinkovit progon počinitelja nasilja prilikom prijave bilo kojeg oblika seksualnog nasilja. Isto tako obvezuje institucije, ustanove i poslodavce na donošenje internog propisa kojim će se normirati postupak prijavljivanja i kažnjavanja počinitelja seksualnog nasilja.

Protokol nadalje sadrži obveze nadležnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju seksualnog nasilja i pružanju pomoći i zaštite osobama izloženim seksualnom nasilju i to: (i) policije, (ii) zdravstva, (iii) izvaninstitucionalnu pomoć i podrške osobama koje su preživjele seksualno nasilje, (iv) pravosudna i ostala tijela, (v) Hrvatski zavod za socijalni rad, (vi) odgojno-obrazovne i druge ustanove koje skrbe o djeci.

OBVEZE POLICIJE U SLUČAJU SEKSUALNOG NASILJA

Hitne mjere i radnje

- *vrste*: uklanjanje neposredne opasnosti, pružanje prve pomoći i organiziranje hitne liječničke pomoći, prikupljanje početnih obavijesti o događaju, osiguranje mjesta događaja, tragova,
- *ako su žrtve djeca*: kriminalističko istraživanje provodi stručno osposobljen policijski službenik za mladež,
- *pojedinačna procjenu potrebe žrtve za zaštitom*: provodi se prije ispitivanja žrtve, u suradnji s tijelima, organizacijama ili ustanovama za pomoć i podršku žrtvama kaznenih djela,
- *način prikupljanja početnih saznanja od žrtve*: posebno obzirno postupanje uz osiguranje privatnosti, na temelju uspostave povjerenja,

bez osuđivanja putem jednog policijskog službenika uz obvezu naknadnog obavještanja nadležnog državnog odvjetnika,

- *uloga stručno osposobljenog policijskog službenika:* (i) osigurava žurnost postupanja i upoznavanje žrtve sa zakonskim pravima i radnjama koje će se obaviti na razumljiv način, (ii) sprječava nepotrebno ponavljanje radnji, (iii) ako je žrtva djeteta, obavještava Hrvatski zavod za socijalni rad u roku od dvadeset i četiri sata obavijestiti nadležni područni ured navedenog Zavoda, (iv) ako se radi o seksualnom nasilju prema djetetu od strane djelatnika u odgojnoobrazovnom sustavu obaviještava odgovornu osobu te ustanove kako bi se poduzele mjere zaštite djeteta uz poduzimanje radnji sprječavanja daljnjeg nasilja ili utjecaja na svjedoke,
- *kriteriji postupanja:* (i) uvažavanje traumatskog iskustva žrtve, izbjegavanje predrasuda, uspostavljanje povjerenja, uporaba terminologije primjerene i razumljive žrtvi, (ii) prisustvo osobe od povjerenja po izboru žrtve, (iii) prikupljanje obavijesti od djeteta žrtve se poduzima u prisutnosti roditelja, odnosno skrbnika, ili stručne osobe Hrvatskog zavoda za socijalni rad, osim u slučaju postojanja sumnje da su počinitelji kažnjive radnje na štetu djeteta. Ako se prikupljanje obavijesti od djeteta poduzima u službenim prostorijama policije, u pravilu će se prikupljati u za tu svrhu posebno opremljenim prostorijama.

- osiguranje zaštite identiteta žrtve,
- sigurnosna prosudba opasnosti od ponavljanja nasilja,
- ukoliko je žrtva djeteta, policija je dužna obavijestiti nadležnu podružnicu Hrvatskog zavoda za socijalni rad zbog poduzimanja mjera za zaštitu djetetovih prava.

Zaštita žrtve seksualnog nasilja

OBVEZE ZDRAVSTVA U SLUČAJU SEKSUALNOG NASILJA

Pregledi žrtava seksualnog nasilja obavljaju se u sljedećim zdravstvenim ustanovama: općim bolnicama i kliničkim zdravstvenim ustanovama - klinikama, kliničkim bolnicama i kliničkim bolničkim centrima. Zdravstvena ustanove su dužne žrtvi osigurati žurnu i sveobuhvatnu zdravstvenu skrb na sljedeći način.

Medicinski protokol

- *ako je žrtva djeteta:* propisuje se obveza obavještanja policije i osoba kojima je povjerena skrb na djetetom te pregled obavlja pedijatar uz mogućnost prisustvovanja osobe kojoj je povjerena skrb nad djetetom,

- prikupljanja informiranog pristanka žrtve na cjelovit pregled i tretman,
- utvrđivanje opće anamneze i cjelovitog pregleda,
- propisivanje terapije i upute za daljnje postupanje,
- osiguranje zaštite mentalnog zdravlja žrtve,
- obveza dostave cjelokupne dokumentacije po traženju državnog odvjetništva, osim one koja predstavlja zakonom zaštićenu tajnu.

- osiguranje osposobljenog i kvalificiranog osoblja za provođenje pregleda u slučaju seksualnog nasilja 24 sata dnevno,
- osiguranje koordinatora za zaštitu i pomoć žrtvama seksualnog nasilja.

Odgovornost zdravstvenih ustanova

OBVEZE PRAVOSUDNIH I OSTALIH TIJELA

Pravosudna tijela (sudovi i državno odvjetništvo) dužna su poštovati prava žrtve u svim stadijima postupka, postupati s posebnim obzirom prema žrtvi seksualnog nasilja te je upoznati s njenim pravima u postupku te voditi računa da se djeca žrtve smatraju posebno osjetljivim žrtvama. U predmetima kaznenopravne zaštite djece, propisana je hitnost u postupanju te postupanje specijaliziranih državnih odvjetnika za mladež i istražitelja za mladež.

Postupanje državnog odvjetnika

- Provođenje pojedinačne procjene žrtve u suradnji s nadležnim tijelima.
- Kad je žrtva dijete, pretpostavit će se da postoji potreba za primjenom posebnih mjera zaštite te utvrditi koje posebne mjere zaštite treba primijeniti.
- U postupanju prema djetetu postupati posebno obzirno, vodeći računa o dobi, ličnosti i drugim okolnostima kako bi se izbjegle štetne posljedice za odgoj i razvoj djeteta.
- Najkasnije u roku od tri dana od upisa kaznene prijave sugu istrage za mladež staviti prijedlog za održavanje dokaznog ročišta radi ispitivanja djeteta svjedoka.
- Državni odvjetnik dužan je voditi brigu o zaštiti najboljeg interesa djeteta te od tijela nadležnog za socijalnu skrb zatražiti da se djetetu imenuje poseban skrbnik. Ako ocijeni da su djetetovi interesi u suprotnosti s interesima njegovih roditelja ili skrbnika te kad utvrdi da roditelj zlorabi ili grubo krši roditeljsku odgovornost,

dužnosti i prava, dužan je zatražiti da Hrvatski zavod za socijalni rad poduzme daljnje radnje za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta.

- Državni odvjetnik će o činjenicama i okolnostima koje su pridonijele ili pogodovale izvršenju kaznenog djela obavijestiti nadležno tijelo socijalne skrbi radi poduzimanja mjera zaštite prava i dobrobiti djeteta.
- Ukoliko postoji sumnja da je seksualno nasilje prema djetetu počinjeno u odgojnoobrazovnoj ustanovi, predškolskoj ustanovi, sportskom klubu, ustanovi socijalne skrbi i dr. mjestima u kojima osoba za koju se sumnja da je počinila seksualno nasilje prema djetetu dolazi u kontakt s djecom državni odvjetnik će, ako procijeni da je to potrebno radi zaštite djece izreći mjeru opreza zabrane obavljanja poslovne aktivnosti (profesionalne djelatnosti), o čemu će obavijestiti odgovornu osobu navedene pravne osobe.

- Ispitivanje djeteta provodi isključivo sudac istrage koji poziv djetetu kao svjedoku upućuje preko njegovih roditelja. U pozivu je potrebno navesti telefonski kontakt stručnog suradnika suda koji će djetetu pružiti pomoć i podršku. Dijete žrtvu seksualnog nasilja mlađe od šesnaest godina sudac istrage ispituje, bez prisutnosti suca i stranaka u prostoriji gdje se nalazi dijete putem audio-video uređaja uz pomoć stručne osobe i u prisutnosti osobe u koju dijete ima povjerenja odnosno roditelja ili skrbnika ako to nije protivno interesima postupka ili djeteta. Na isti način može se ispitati i dijete starije od 16 godina. Dijete se može, umjesto na sudu, ispitati u svom stanu ili drugom posebno opremljenom prostoru. Ispitivanje se mora provesti obzirno da ne bi štetno utjecalo na psihičko stanje djeteta. Dijete se može samo iznimno ponovno ispitati na isti način. Na dijete se ne primjenjuju odredbe o prisilnom dovođenju, novčanom i zatvorskom kažnjavanju zbog odbijanja svjedočenja.
- Sud je dužan izvršiti pojedinačnu procjenu žrtve u suradnji s nadležnim tijelima.
- U slučajevima pokretanja sudskog, kaznenog ili prekršajnog postupka u kojemu je žrtva dijete, nadležni sud dužan je, bez odgode, o tome obavijestiti Hrvatski zavod za socijalni rad zbog poduzimanja mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta.
- Ukoliko se kazneni postupak za seksualno nasilje prema djetetu vodi protiv osobe zaposlene ili angažirane u odgojno-obrazovnoj ustanovi, sportskom klubu, ustanovi socijalne skrbi i drugim mjestima u kojima osoba za koju se sumnja da je počinila seksualno nasilje prema djetetu dolazi u kontakt s

Postupanje suca istrage i suda pred kojim se vodi kazneni postupak

djecom, sud će o pravomoćnosti optužnice obavijestiti, te ako procijeni da je to potrebno radi zaštite djece, na prijedlog državnog odvjetnika, izreći mjeru opreza zabrane obavljanja poslovne aktivnosti (profesionalne djelatnosti).

- Djetetu žrtvi sud će osigurati pomoć i podršku putem stručnog suradnika suda kroz pripremu djeteta za ispitivanje, davanje stručnog mišljenja o djetetovoj spremnosti i sposobnosti za ispitivanje, načinu ispitivanja i sudjelovanju u ispitivanju.
- Sud će po službenoj dužnosti odrasloj žrtvi kaznenog djela i djetetu žrtvi postaviti opunomoćenika ako utvrdi da je to potrebno radi zaštite prava i interesa djeteta.

OBVEZE HRVATSKOG ZAVODA ZA SOCIJALNI RAD U SLUČAJU SEKSUALNOG NASILJA

Zavod je dužan poduzeti odgovarajuće radnje i postupke radi pružanja zaštite i podrške žrtvi seksualnog nasilja, te s osobitim senzibilitetom i osigurati tajnost i zaštitu osobnih podataka žrtve. Postupak radi odlučivanja o potrebi poduzimanja mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta provodi stručni tim Zavoda.

Posebna pravila postupanja prema djeci

- hitna prijava policiji sumnje na seksualno nasilje prema djetetu,
- u koordinaciji s policijom, stručni tim Zavoda bez odgode stupa u kontakt sa djetetom i roditeljima, odnosno skrbnicima ukoliko ne postoje osnovane sumnje da su isti počinitelji nasilja te je dužan izraditi ciljanu specifičnu procjenu primjenjujući odgovarajuće instrumente socijalnog rada,
- u cilju procjene stručnog tima o potrebi poduzimanja odgovarajućih mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta provodi se psihološka procjena djeteta žrtve i ostale djece u obitelji,
- temeljem procjene, stručni tim donosi zaključak o potrebi poduzimanja odgovarajućih mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta i ostale djece u obitelji ukoliko ih ima,
- kada je počinitelj nasilja roditelj, član obitelji ili osoba koja skrbi o djetetu ili su uključeni u seksualno iskorištavanje/zlostavljanje djeteta, Zavod će procijeniti sigurnost djeteta te u slučaju utvrđene neposredne opasnosti za život, zdravlje i sigurnost djeteta odlučiti o žurnom izdvajanju od roditelja ili druge osobe kod koje se dijete nalazi i osigurati mu odgovarajući smještaj,
- u slučaju procjene da su interesi roditelja/skrbnika u suprotnosti s interesima djeteta, Zavod će imenovati djetetu posebnog skrbnika radi zaštite njegovih prava i interesa u postupku za koji je imenovan,

- Zavod će procijeniti potrebu pružanja usluge savjetovanja te psihosocijalne podrške djetetu za koje postoji sumnja da je žrtva seksualnog nasilja te sukladno individualnom planu promjene uputiti dijete u odgovarajuće oblike psihološke i terapijske pomoći, rehabilitacijskih programa i drugih vrsta stručne pomoći i podrške koje se pružaju u zajednici,
- stručni radnici Zavoda dužni su surađivati s roditeljima i drugim osobama i ustanovama socijalne, obrazovne i zdravstvene skrbi kojima je povjereno ostvarivanje skrbi o djetetu sukladno svojim ovlastima.

OBVEZE ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA I DRUGIH USTANOVA KOJE SKRBE O DJECI U SLUČAJU SEKSUALNOG NASILJA

Navedene ustanove dužne su pružiti zaštitu i skrb o ostvarivanju prava i dobrobiti djeteta u slučajevima svih oblika seksualnog nasilja. Svaki subjekt koji radi s djecom treba imati uspostavljene standarde i mehanizme njihove zaštite, izraditi sigurnosno-zaštitne i provoditi preventivne programe kako bi se doprinijelo sigurnosti djece i definirale uloge pojedinih djelatnika u njihovom provođenju.

Postupanje u slučaju seksualnog nasilja nad djecom

- poduzeti hitne mjere sprječavanja daljnjeg nasilja,
- hitno obavještanje (u roku od sedam dana): (i) nadležnog Ministarstva, (ii) Pravobraniteljice za djecu, (iii) nadležnog liječnika,
- obaviti razgovor s djetetom na djetetu razumljiv način te ga na prikladan način upoznati s njegovim pravima i daljnjim postupanjem, vodeći računa o zaštiti privatnosti djeteta.

MJEŠOVITI SUSTAV PODRŠKE ŽRTVAMA SEKSUALNOG NASILJA

U Republici Hrvatskoj uspostavljen je mješoviti sustav podrške žrtvama svih kaznenih djela, uključujući i žrtve seksualnog nasilja. Sustav podrške žrtvama kaznenih djela obuhvaća opće službe (za žrtve svih kaznenih djela) i specijalizirane službe (za određenu vrstu kaznenih djela ili kategoriju žrtava).

Opće službe za podršku žrtvama

- *institucionalni dio*: Služba za podršku žrtvama i svjedocima pri Ministarstvu pravosuđa, uprave i digitalne transformacije kao koordinacijskog tijela sustava podrške i odjela za podršku žrtvama i svjedocima pri sedam županijskih sudova
- *izvaninstitucionalni dio*: većina općih službi za podršku djeluju u okviru Mreže podrške i suradnje za žrtve i svjedoke kaznenih djela osnovane od strane Ministarstva pravosuđa,

uprave i digitalne transformacije, a koju sačinjava 11 organizacija civilnoga društva koje pružaju pomoć i podršku na području 17 županija za žrtve svih kaznenih djela, uključujući i žrtve seksualnog nasilja

Specijalizirane službe za podršku žrtvama

- o organizacije civilnoga društva, koje imaju dugogodišnje iskustvo i specijalizaciju u radu sa ženama i djecom koja su preživjela nasilje, uključujući i seksualno nasilje: Ženska soba - Centar za žrtve seksualnog nasilja, SOS Rijeka - centar za nenasilje i ljudska prava, Autonomna ženska kuća Zagreb, Centar za žene žrtve rata - ROSA, B.a.b.e., Ambidekster klub, Centar za nestalu i zlostavljanu djecu, Dječji dom "Tić", Rijeka, Hrabri telefon, Djeca prva i dr.

SURADNJA NADLEŽNIH TIJELA U POSTUPANJU SA ŽRTVAMA SEKSUALNOG NASILJA

Sve stručne osobe koje postupaju sukladno Protokolu dužne su:

- u slučaju prijave ili obavijesti o nasilju osiguraju suradnju s drugim nadležnim tijelima kako bi se osiguralo koordinirano postupanje, imenovati voditelja slučaja odnosno kontakt osobu za žrtvu,
- drugom nadležnom tijelu pružiti odgovarajuće podatke o slučaju i postupanju radi potpunog uvida u poduzete aktivnosti s ciljem sveobuhvatne zaštite djeteta,
- uspostaviti suradnju s drugim čimbenicima (organizacijama civilnog društva, obiteljskim savjetovalištim, zdravstvenim ustanovama te stručnjacima koji se bave problematikom seksualnog nasilja) kako bi se osigurala pomoć i podrška žrtvi seksualnog nasilja,
- izraditi posebne i prilagođene planove postupanja u slučaju seksualnog nasilja uvažavajući posebnosti pojedinih tijela.

Preporuča se da sve stručne osobe koje postupaju sukladno Protokolu održavaju redovite sastanke stručnih osoba za koordiniranje aktivnosti vezanih uz problematiku seksualnog nasilja, kao i sa predstavnicima nadležnih tijela te uspostave učinkovite načine suradnje i razmjene značajnih podataka, kako u pogledu pojedinih slučajeva nasilja, tako i o postignućima u rješavanju problema seksualnog nasilja.

Na kraju se ističe kako je Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske zadužen za koordinaciju i praćenje provedbe Protokola putem Povjerenstva, a o čemu obavještava Vladu Republike Hrvatske jednom godišnje. Povjerenstvo za praćenje provedbe Protokola dužno je izraditi obrazac za prikupljanje podataka o provedbi Protokola.

4.2.2. Protokol o postupanju u slučaju zlostavljanja i zanemarivanja djece

Vlada Republike Hrvatske je u studenom 2014. donijela Protokol o postupanju u slučaju zlostavljanja i zanemarivanja djece. Protokolom su definirane obveze u postupanju sa zlostavljanim ili zanemaranim djetetom za nadležna tijela iz sustava policije, centara za socijalnu skrb, pravosudnih tijela, zdravstva i odgojno-obrazovnih ustanova. Također se ističe važnost međuresorne suradnje u cilju poboljšanja položaja i zaštite djece žrtva zlostavljanja i zanemarivanja. Sva državna tijela, koja okviru međuresorne suradnje sudjeluju u zaštiti djece od svakog vida zlostavljanja i zanemarivanja, dužna su postupati u skladu s aktivnostima određenim ovim Protokolom.

Relevantnost Protokola se ogleda prvenstveno u činjenici da definira seksualno zlostavljanje zajedno s relevantnim indikatorima.

Definicija

Seksualno zlostavljanje predstavlja sudjelovanje u seksualnim aktivnostima s djetetom koje je mlađe od zakonske dobi za seksualne aktivnosti te sudjelovanje u seksualnim aktivnostima s djetetom u kojima se koristi prisila, sila ili prijetnje ili se zloupotrebljava položaj povjerenja, autoriteta ili utjecaja nad djetetom (u obitelji ili izvan obitelji) ili se zloupotrebljava posebno ranjiva situacija djeteta. Osim seksualnog zlostavljanja, seksualno nasilje uključuje i druge oblike seksualnog iskorištavanja, niz djela povezanih s dječjom prostitucijom i dječjom pornografijom, sudjelovanje djece u pornografskim nastupima, mamljenje i vrbovanje djece u seksualne svrhe te pomaganje ili poticanje bilo kojeg od ovih djela.

Fizički pokazatelji	<ul style="list-style-type: none">genitalne infekcije, ozljede na grudima, bradavicama i ispod trbuha, ozljede u genitalnom, analnom području, krvarenja i modrice, problemi s mjehurom, bolovi prilikom mokrenja, česte upale grla, uz poteškoće gutanja i osjećaj gušenja, česte psihosomatske smetnje (glavobolje, bolovi u truhu), trudnoća, menstrualne smetnje, iznenadno gubljenje ili dobivanje na tjelesnoj težini, često tuširanje, defanzivan govor tijela, pokrivanje, skrivanje, pokušaj djeteta da bude nevidljivo, „naslage“ odjeće danju i noću, zgužvana odjeća u školi te oblačenje koje puno otkriva
Emocionalni pokazatelji	<ul style="list-style-type: none">ljutnja, tjeskoba, bespomoćnost, strah od odlaska kući nakon škole, strah od mraka i odlaska u krevet, strah od zatvorenih vrata, kupaonice, tuša i sobe sa samo jednim vratima, izoliranost, sram, krivnja, strah od fizičkog kontakta, posebice oko područja genitalija, plač, depresija, konfuzija te osjećaj izdaje. Socijalno ponašanje: konfuzija uloga u obitelji, odbijanje ili molba da ne ostane s određenom osobom, mokrenje u krevet, tepanje, dudanje palca (regresivno ponašanje), želja da zna sve što će se dalje događati, konstantno „dobro ponašanje“, perfekcionizam, poslušnost, vrlo kontrolirano ponašanje, povučenost ili hiperaktivnost te noćne more.
Seksualizirano ponašanje	<ul style="list-style-type: none">neuobičajen interes za svoje i tuđe genitalije, česta masturbacija, upotreba „prostih“ riječi, strah od svlačenja na tjelesnom odgoju, crteži s naglašenim seksualiziranim detaljima, crteži koji pokazuju genitalije, kroz odjeću, guranje objekata u vaginu ili rektum, promiskuitet i prostitucija.

Samodestruktivno ponašanje	<ul style="list-style-type: none"> ○ droga, alkohol, pokušaj suicida, ne jede ili previše jede, samoozljeđivanje, ulazi u problematične situacije, kao da izaziva kaznu te bježanje od kuće.
Ponašanje u školi	<ul style="list-style-type: none"> ○ smetnje pažnje, sanjarenje, lako mu je odvući pažnju, izostanci iz škole, često spominjanje tajnih ili seksualiziranih tema u školskim zadaćama ili razgovoru te poteškoće u izražavanju svog mišljenja.

Protokol nadalje propisuje obveze nadležnih tijela u postupanju sa zlostavljanim djetetom koje se daju kroz sažeti pregled zbog sličnosti s navedenim obvezama u Protokolu o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, a koji je iste detaljno razradio.

Policija

- hitnost u postupanju po zaprimanju dojave/saznanja,
- prikupljanje obavijesti od žrtve na posebno obziran način, imajući na umu obvezu sprječavanja sekundarne viktimizacije,
- prikupljanje dokaza u cilju njihovog pronalaska i očuvanja te prikupljanje obavijesti od drugih osoba.

Centar za socijalnu skrb

- poduzimanje hitne intervencije za zaštitu djeteta te obavijesti policije,
- prikupljanje relevantnih podataka od obitelji i odgojno-obrazovne ustanove,
- procjena poduzimanja mjera za zaštitu dobrobiti djeteta.

Pravosudna tijela

- Ispitivanje djeteta žrtve/svjedoka uvijek provodi sudac istrage uz pomoć stručne osobe (stručni suradnik izvan pravne struke - socijalni pedagog, socijalni radnik ili psiholog). Poslovi stručnog suradnika na sudu u kaznenim predmetima protiv odraslih počinitelja kaznenih djela na štetu djece su: ispitivanje djeteta kao svjedoka ili oštećenika putem audio-video uređaja prema nalogu suca; pružanje stručne pomoći sucu kod ispitivanja djeteta kao svjedoka kroz pripremu djeteta za ispitivanje, davanje stručnog mišljenja o njegovoj spremnosti i sposobnosti za ispitivanje, načinu ispitivanja i sudjelovanje u ispitivanju; prikupljanje podataka o osobnim i obiteljskim prilikama djeteta svjedoka sa svrhom davanja stručnog mišljenja o daljnjem postupanju u odnosu na okolnosti koje su doprinijele ili su bile od utjecaja na izvršavanje kaznenog djela na štetu djeteta te izvještavanje centra za socijalnu skrb; te davanje osnovnih informacija o tijeku kaznenog postupka protiv odraslih počinitelja kaznenih djela na štetu djece, roditeljima ili skrbnicima djece svjedoka. Osim kada to nije protivno interesima postupka ili djeteta, ispitivanju prisustvuje roditelj ili skrbnik. Stranke mogu postavljati pitanja djetetu - svjedoku prema odobrenju suca istrage putem stručne osobe.
- Ispitivanju može prisustvovati osoba u koju dijete ima povjerenja. Ispitivanje će se snimiti uređajem za audio-video snimanje. Dijete se može umjesto na sudu, ispitati u svome stanu

ili drugom posebno opremljenom prostoru, putem audio-video uređaja kojima rukuje stručna osoba. Dijete se može samo iznimno ponovno ispitati, i to na isti način. Na dijete se ne primjenjuju odredbe o prisilnom dovođenju, novčanom i zatvorskom kažnjavanju zbog odbijanja svjedočenja. Poziv djetetu kao svjedoku upućuje se preko njegovih roditelja.

- Ako sudac istrage za mladež, odnosno predsjednik vijeća za mladež utvrdi da je radi zaštite prava i interesa djeteta oštećenika ili djeteta žrtve kaznenog djela potrebno postaviti mu opunomoćenika, podnijet će prijedlog predsjedniku suda koji će opunomoćenika postaviti iz reda odvjetnika koji moraju imati izrađenu sklonost za odgoj, potrebe i probitke mladeži te vladati osnovnim znanjima s područja kriminologije, socijalne pedagogije, psihologije mladih i socijalnog rada za mlade osobe.
- Djetetu žrtvi kaznenog djela bit će u postupku osigurana pomoć i podrška koju će pružiti stručni suradnik županijskog odnosno općinskog suda u sjedištu županijskog suda, a iznimno, tu pomoć i podršku može pružiti i druga stručna osoba na teret proračunskih sredstava ako županijski odnosno općinski sud u sjedištu županijskog suda nema stručnog suradnika. Ujedno je potrebno omogućiti djetetu da tijekom postupka uz njega bude osoba od njegovog povjerenja. Tijekom postupka važno je uputiti roditelja koji nije zlostavljač o važnosti njegove podrške djetetu što je ključno za djetetovu uspješnu prilagodbu za daljnji život.
- Sudovi za mladež i državna odvjetništva dužni su izvijestiti centar za socijalnu skrb kad u kaznenom postupku utvrđene činjenice i okolnosti upućuju na potrebu poduzimanja mjera radi zaštite prava i dobrobiti djeteta.
- Državni odvjetnik je dužan zatražiti od centra za socijalnu skrb pokretanje izvanparničnog postupka protiv roditelja koji zlorabi ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnosti i prava, radi lišenja prava na roditeljsku skrb ili oduzimanje prava na život s djetetom, kada to utvrdi tijekom kaznenog postupka.

Zdravstvo

- provođenje sveobuhvatnog pregleda i utvrđivanje opće anamneze djeteta sukladno propisanim medicinskim protokolima.

Odgojno-obrazovne ustanove

- Odgojno-obrazovne ustanove obvezne su skrbiti o ostvarivanju prava djeteta u slučajevima svih oblika nasilja, spolne zloporabe, zanemarivanja, odgojne zapuštenosti, nehajnog postupanja, zlostavljanja i izrabljivanja. U slučajevima zlostavljanja djeteta, dužne su o tome obavijestiti nadležna tijela te posebno obzirno postupati prema djetetu, kao i osigurati pružanje adekvatne zdravstvene zaštite.

Suradnja nadležnih tijela

Sva tijela i stručnjaci koji rade na poslovima zaštite djece dužni su partnerski djelovati i uspostaviti učinkovite načine suradnje i razmjene značajnih podataka, u slučaju prijave ili obavijesti o nasilju osigurati drugom nadležnom tijelu odgovarajuće podatke o slučaju i postupanju radi potpunog uvida u poduzete aktivnosti s ciljem sveobuhvatne zaštite djeteta, uspostaviti suradnju s drugim čimbenicima koji bi u konkretnom slučaju mogli pomoći odnosno zaštititi dijete te prema procjeni

održavati konzultacijske sastanke slučaja radi usuglašavanja postupanja te planiranja dugoročnog osiguranja djetetovih potreba.

U posebno žurnim slučajevima razmjena informacija treba se izvršiti odmah u izravnom kontaktu kako bi odmah koordinirano poduzimale potrebne mjere i radnje. Razmjena osobnih podataka vrši se sukladno odredbama zakona koji regulira zaštitu osobnih podataka. Nadležna ministarstva ovlaštena su osobne podatke žrtava i počinitelja dati na korištenje drugim tijelima na njihov zahtjev ili po službenoj dužnosti, ako je to potrebno radi obavljanja poslova u okviru zakonom utvrđene djelatnosti. Pisani zahtjev mora sadržavati svrhu i pravni temelj za korištenje osobnih podataka te vrstu osobnih podataka koji se traže, u slučaju potrebe žurnog i neodgodivog poduzimanja mjera za zaštitu zdravlja i života djeteta podaci se mogu razmjenjivati i na telefonski zahtjev.

Dostavljanje osobnih podataka udrugama isključivo je moguće ako postoji pisani zahtjev konkretne udruge koji bi sadržavao i svrhu i pravni temelj za dostavu podataka sukladno zakonu koji regulira zaštitu osobnih podataka.

Resorna ministarstva dužna su pratiti stanje i kretanje zlostavljanja i zanemarivanja djece te osigurati vođenje statistike.

4.2.3. Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji

Vlada RH je 2019. usvojila Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji na prijedlog tadašnjeg Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. Protokol propisuje da postupke u vezi s nasiljem u obitelji treba provoditi žurno, bez odgode, uvažavajući prava žrtve i s osobitim senzibilitetom prema određenim ranjivim skupinama kao što su djeca. Cilj Protokola je osigurati integrirani pristup uz međuresorno djelovanje svih dionika koji sudjeluju u zaštiti žrtava nasilja.

U odnosu na postupanje policije prema djeci žrtvama obiteljskog nasilja, Protokol navodi da ukoliko je nasilju nazočno dijete s kojim je potrebno razgovarati ili ga je kao žrtvu nasilja svrhovito žurno izdvojiti i zbrinuti, policijski službenici će zatražiti dolazak i intervenciju stručnog radnika nadležnog centra za socijalnu skrb. Ako je žrtva nasilja u obitelji dijete ili je dijete svjedočilo nasilnim događajima kriminalističko istraživanje će se nastaviti u cilju utvrđivanja kaznenih djela iz područja kaznenopravne zaštite djece. Sukladno zakonskim odredbama ova postupanja provode policijski službenici za mladež.

U odnosu na postupanje zdravstvenih djelatnika, Protokol propisuje obvezu prijave nasilja policiji i provođenje sveobuhvatnog zdravstvenog pregleda uz obvezu dostave medicinske dokumentacije po traženju nadležnog državnog odvjetništva.

U odnosu na pravosuđe, Protokol određuje obvezu pružanja sudske zaštite protiv nasilja u obitelji djetetu, provođenje pojedinačne procjene žrtve, kao i osiguranje stručne pomoći djetetu žrtvi putem stručnog suradnika.

Što se tiče centra za socijalnu skrb, Protokol ističe da u slučaju nasilja nad djetetom ili nasilja kojem je svjedočilo dijete, stručni tim je dužan bez odgode stupiti u kontakt s djetetom i obitelji i napraviti specifičnu procjenu ugroženosti/sigurnosti djeteta primjenjujući odgovarajuće instrumente socijalnog rada te pribaviti podatke i mišljenja drugih tijela i u skladu s navedenim donijeti zaključak o potrebi poduzimanja mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta.

Isto tako, sukladno Protokolu, odgojno-obrazovne ustanove su dužne poduzeti radnje zaštite djeteta od nasilja u obitelji putem adekvatne prijave policiji i centru za socijalnu skrb.

Naposlijetku, Protokol navodi da Nacionalni tim prati cjelokupnu provedbu politike sprečavanja i borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji na državnoj razini, surađuje sa županijskim timovima te sudjeluje u provođenju programa izobrazbe članova i zamjenika članova županijskih timova. Voditelj županijskog tima dužan je sazivati konzultacijsku superviziju radi usuglašavanja postupanja i pružanja sveobuhvatne i učinkovite zaštite žrtve nasilja u obitelji, najmanje jednom u dva mjeseca, a po potrebi i češće, uvažavajući neovisnost sudaca u konkretnim postupanjima. U žurnim slučajevima razmjena informacija se može vršiti u izravnom kontaktu nadležnih osoba s ciljem koordiniranog poduzimanja potrebnih mjera i radnji. U slučaju potrebe, nadležna tijela mogu uspostaviti suradnju i s drugim čimbenicima koji bi u konkretnom slučaju mogli pomoći, primjerice s organizacijama civilnog društva, vjerskim zajednicama, obiteljskim savjetovalištim, stručnjacima koji se bave problematikom nasilja nad ženama i nasilja u obitelji itd.

Mjere za unaprjeđenje rada nadležnih tijela i organizacija civilnog društva poduzimaju timovi za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji na nacionalnoj i županijskim razinama temeljem Sporazuma o međuresornoj suradnji u području sprečavanja i borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, potpisanog 23. studenoga 2018. godine od strane ministara nadležnih za poslove obitelji i socijalne skrbi, unutarnje poslove, poslove pravosuđa, zdravstva, obrazovanja, uprave te vanjske i europske poslove

4.2.4. Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima

U listopadu 2004., na temelju prijedloga tadašnjeg Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Vlada RH usvojila je Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima, koji definira pojavne oblike vršnjačkog nasilja među djecom i mladima, uključujući i spolno uznemiravanje i zlostavljanje.

Protokol prije svega propisuje obveze nadležnih tijela (odgojno-obrazovne ustanove, centri za socijalnu skrb i policija) prilikom postupanja u situacijama navedenog oblika nasilja. Nadležna tijela su prvenstveno dužna poduzeti mjere da se prekine aktualno nasilje i spriječi buduće, uz osiguranje odgovarajuće zdravstvene zaštite, ovisno o potrebi. Nadležna tijela prilikom razgovora s djetetom, dužna su postupati posebno obzirno te prikupiti potrebne informacije radi daljnjeg postupanja na način prilagođen djetetu.

Poseban značaj Protokola predstavljaju sljedeće odredbe o suradnji nadležnih tijela:

- u slučaju prijave ili obavijesti o nasilju osigurati drugom nadležnom tijelu odgovarajuće podatke o slučaju i postupanju radi potpunog uvida u poduzete aktivnosti s ciljem sveobuhvatne zaštite djeteta,
- uspostaviti suradnju i razmjenu podataka s drugim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u cilju razmjene iskustava i stvaranja «dobre prakse»,
- uspostaviti suradnju s drugim čimbenicima koji bi u konkretnom slučaju mogli pomoći, primjerice s nevladinim organizacijama, vjerskim zajednicama, obiteljskim savjetovalištim, te stručnjacima koji se bave problematikom vršnjačkog nasilja,

- izraditi posebne i prilagođene planove postupanja u slučaju nasilja među djecom i mladima uvažavajući posebnosti pojedinih sredina,
- uspostaviti suradnju s nadležnim zdravstvenim ustanovama i liječnicima školske medicine.

4.2.5. Protokol za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima

Vlada RH je 2023. usvojila Protokol za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima u svrhu određivanje nositelja obveza i načina postupanja tijekom identifikacije i postupaka pružanja pomoći i zaštite žrtvama trgovanja ljudima. Protokol obuhvaća i odredbe koje se odnose na [djecu](#) žrtve trgovanja ljudima.

Identifikaciju žrtava trgovanja ljudima obavlja Ministarstvo unutarnjih poslova u suradnji sa Hrvatskim Crvenim križem i organizacijama civilnog društva. Ukoliko je žrtva djeteta, MUP će u postupku identifikacije surađivati s ministarstvom nadležnim za poslove socijalne skrbi i organizacijama civilnog društva.

Protokol omogućava pravo izrade programa pomoći i zaštite, o čijem prihvaćanju odlučuje skrbnik uz suglasnost centra za socijalnu skrb u roku od 90 dana od dana dodjele statusa, ukoliko je žrtva djeteta. Program pomoći i zaštite obuhvaća zdravstvenu i psihosocijalnu zaštitu, siguran smještaj, humanitarnu pomoć, usluge prevođenja i tumačenja, pravnu pomoć te druge potrebne oblike pomoći. Postupak pomoći i zaštite zahtijeva žurnost i tajnost u postupanju.

Protokol također predviđa mogućnost smještanja djeteta žrtve u prihvatni centar, kao oblika privremenog smještanja za žrtve u kojem joj se, do njene konačne odluke o prihvaćanju programa pomoći i zaštite, osigurava psihosocijalna, zdravstvena, pravna i druga potrebna pomoć. Prihvatni centar za djecu organiziran je u sklopu nacionalnog skloništa za djecu žrtve trgovanja ljudima. Djeci do tri godine starosti ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi osigurat će poseban smještaj.

4.2.6. Pravilnik o radu stručnih suradnika izvanpravne struke na poslovima delinkvencije mladih i kaznenopravne zaštite djece u državnim odvjetništvima i na sudovima (NN br. 22/13)

Predmetni pravilnik donesen je sukladno Zakonu o sudovima za mladež, od strane ministra nadležnog za poslove pravosuđa, a na snazi je od 2013. Pravilnik definira navedene stručne suradnike kao osobe koje su završile sveučilišni diplomski studij iz socijalne pedagogije, socijalnog rada ili psihologije te određuje kako su u državnom odvjetništvu i na sudu ovlašteni postupati u predmetima kaznenopravne zaštite djece u kojima se vodi kazneni postupak protiv odraslih počinitelja. Za potrebe ovog mapiranja izdvojeni su sljedeći poslovi stručnog suradnika.

Poslovi stručnog suradnika u državnom odvjetništvu

- obavljanje razgovora sa zakonskim zastupnikom ili skrbnikom oštećenog djeteta radi dobivanja suglasnosti za primjenu odgode kaznenog progona,
- sudjelovanje u postupku mirenja s državnim odvjetnikom prilikom odlučivanja o kaznenoj prijavi za kazneno djelo s elementima nasilja,
- davanje stručnog mišljenja državnom odvjetniku za mladež prilikom postupanja po obavijestima policije ili drugih institucija i tijela u slučajevima vršnjačkog nasilja ili autoagresivnog ponašanja djece sa

svrhom utvrđivanja odgovornosti roditelja ili skrbnika za ponašanje djeteta te učinkovitosti poduzeti mjera za zaštitu djeteta,

- analiziranje stanja i kretanja odraslih počinitelja kaznenih djela na štetu djece, pojavnih oblika, kriminalnog povrata, te radnji od značaja za unaprjeđivanje kaznenog postupka prema maloljetnicima i postupka u predmetima kaznenopravne zaštite djece,
- ispitivanje djeteta kao svjedoka ili oštećenika putem audio-video uređaja prema nalogu suca,
- pružanje stručne pomoći sucu kod ispitivanja djeteta kao svjedoka kroz pripremu djeteta za ispitivanje, davanje stručnog mišljenja o njegovoj spremnosti i sposobnosti za ispitivanje, načinu ispitivanja i sudjelovanje u ispitivanju,
- prikupljanje podataka o osobnim i obiteljskim prilikama djeteta svjedoka sa svrhom davanja stručnog mišljenja o daljnjem postupanju u odnosu na okolnosti koje su doprinijele ili su bile od utjecaja na izvršavanje kaznenog djela na štetu djeteta te izvještavanje centra za socijalnu skrb.

Poslovi stručnog
suradnika na sudu

4.2.7. Pravilnik o načinu provedbe pojedinačne procjene žrtve (NN br. 106/2017)

Ministar nadležan za poslove pravosuđa je na temelju Zakona o kaznenom postupku donio navedeni Pravilnik koji je na snazi od 2017. Pravilnikom se propisuju uvjeti i način izrade pojedinačne procjene potreba žrtava kaznenih djela za zaštitom i podrškom, obvezni sadržaji obuhvaćeni procjenom i podaci na kojima se procjena potreba temelji. Pravilnik propisuje minimalne zahtjeve koje je potrebno ispuniti kod procjenjivanja potreba za primjenom posebnih mjera zaštite u odnosu na žrtve, ali ne utječe na primjenu drugih priznatih načina i metoda procjene potreba (primjerice vještačenje).

Procjenu potreba žrtve provode sva tijela prethodnog i kaznenog postupka (policijski službenici, državni odvjetnici i suci) koja dolaze u kontakt sa žrtvom počevši od izvida pa do pravomoćnog okončanja kaznenog postupka, sukladno odredbama ovog Pravilnika.

Postupak pojedinačne procjene potreba žrtve za zaštitom sastoji se od utvrđivanja postoji li potreba žrtve za primjenom posebnih mjera zaštite te, ako postoji, koje posebne mjere zaštite je potrebno provesti kako bi se žrtva dodatno zaštitila i time smanjio rizik od njene daljnje traumatizacije ili ponovne viktimizacije. Kada je žrtva dijete pretpostavit će se da postoji potreba za primjenom posebnih mjera zaštite.

4.2.8. Pravilnik o načinu postupanja odgojno-obrazovnih radnika školskih ustanova u poduzimanju mjera zaštite prava učenika te prijave svakog kršenja tih prava nadležnim tijelima ("Narodne novine" broj 132/23)

Navedeni Pravilnik propisuje obvezu postupanja djelatnika škole u slučajevima sumnje da je došlo do tjelesnog i emocionalnog nasilja, spolne zloporabe, zanemarivanja, nesavjesnog postupanja, zlostavljanja ili izrabljivanja učenika.

5. INSTITUCIONALNI OKVIR ZAŠTITE DJECE OD SEKSUALNOG NASILJA

Institucionalni okvir zaštite djece od seksualnog nasilja obuhvaća pregled inicijativa nadležnih tijela na nacionalnoj i regionalnoj razini koja postupaju u predmetima zaštite djece od seksualnog nasilja. Inicijative se odnose na osnivanje odgovarajućih radnih tijela nadležnih za praćenje pojavnost seksualnog nasilja prema djeci, identificiranje izazova i izradu preporuka za unaprjeđenje. Isto tako su utvrđeni i organizirani oblici pomoći i podrške djeci žrtvama i načini osiguranja dječje participacije u okviru pravosudnog sustava, kao i ostale relevantne inicijative.

5.1. Povjerenstvo za praćenje i unapređivanje rada tijela kaznenog postupka i izvršenja maloljetničkih sankcija

Na temelju Zakona o sudovima za mladež, ministar nadležan za poslove pravosuđa obavezan je osnovati Povjerenstvo za praćenje i unapređivanje rada tijela kaznenog postupka i izvršenja maloljetničkih sankcija i donijeti poslovnik o njegovu radu.

Članovi povjerenstva imenuju se iz reda istaknutih sudaca za mladež, državnih odvjetnika za mladež, stručnih suradnika, odvjetnika, službenika ministarstva nadležnog za unutarnje poslove specijaliziranih za područje kriminaliteta mladih, službenika ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa i ministarstva nadležnog za poslove zdravstva i socijalne skrbi odgovornih za izvršenje kaznenopravnih sankcija i znanstvenika koji se bave delinkvencijom mladih.

Povjerenstvo podnosi ministru nadležnom za poslove pravosuđa odgovarajuće prijedloge i mišljenja.

5.2. Povjerenstvo za praćenje primjene Protokola o postupanju u slučajevima seksualnog nasilja

Pri Uredu za ravnopravnost spolova djeluje Povjerenstvo za praćenje primjene predmetnog Protokola, koje se sastoji od predstavnika tijela državne uprave, pravobraniteljstava i organizacija civilnoga društva. Zadaća Povjerenstva je utvrditi teškoće nastale u provedbi i primjeni Protokola, s ciljem njihovog budućeg izbjegavanja u narednom ažuriranju teksta. Povjerenstvo za praćenje provedbe Protokola izradit će obrazac za prikupljanje podataka o provedbi Protokola.

5.3. Služba za podršku žrtvama i svjedocima

Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije je osnovalo Službu za podršku žrtvama i svjedocima radi osiguranja različitih oblika podrške žrtvama i svjedocima. To uključuje informiranje žrtava o otpustu zatvorenika s izvršavanja kazne zatvora, kao i svakom samostalnom izlasku zatvorenika, te utvrđivanje odnosa žrtve prema počinjenom kaznenom djelu, koje se razmatra prilikom odlučivanja o odobravanju izvankaznioničkih pogodnosti izlaska zatvorenika u mjesto prebivališta ili boravišta. Dodatno, Služba zaprima zahtjeve za novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela za kaznena djela nasilja počinjena s namjerom. Osim pružanja direktnih oblika podrške žrtvama i svjedocima, Služba razvija i unaprjeđuje sustav podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj te surađuje s domaćim i inozemnim tijelima i organizacijama koje pružaju podršku žrtvama i svjedocima.

5.4. Odjeli za podršku žrtvama i svjedocima na sudovima

Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije je pri sedam županijskih sudova uspostavilo navedene odjele u svrhu pružanja podrške žrtvama kaznenih djela te olakšanja stresne situacije svjedočenja i boravka na sudu, posebice kroz: (i) pružanje emocionalne podrške žrtvama/svjedocima prije, tijekom i nakon postupka, (ii) pružanje informacija o pravima i praktičnih informacija žrtvama, svjedocima i članovima njihovih obitelji, (iii) pružanje informacija o fazama kaznenog i prekršajnog postupka, (iv) osiguravanje žrtvama i svjedocima boravka u posebnoj prostoriji, (v) osiguravanje pratnje žrtvama i svjedocima tijekom davanja iskaza, (vi) upućivanje na specijalizirane institucije ovisno o potrebama žrtava, svjedoka i osoba u njihovoj pratnji (članova obitelji, skrbnika) na zahtjev tijela koja provode pojedinačnu procjenu žrtve dostavljanje potrebnih podataka kao i preporuka tijelima koja provode pojedinačnu procjenu žrtve.

5.5. Mreža podrške i suradnje za žrtve i svjedoke kaznenih djela

Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije je u svrhu širenja sustava podrške žrtvama i svjedocima i osiguranja podrške građanima na području cijele Republike Hrvatske odlučilo potaknuti osnivanje i financiranje aktivnosti partnerske mreže organizacija za podršku i pomoć žrtvama i svjedocima u županijama u kojima nisu osnovani odjeli za podršku žrtvama i svjedocima. Putem javnog natječaja odabrane su organizacije civilnog društva radi djelovanja Mreže u 13 županija u kojima nisu osnovani odjeli za podršku žrtvama i svjedocima na županijskim sudovima i u 4 županije u kojima postoje odjeli. Koordinator Mreže je Ženska soba, a Mrežu čini 10 partnerskih organizacija civilnog društva koje u odabranih 17 županija provode svoje aktivnosti. Uloga Mreže je pružanje emocionalne i praktične podrške, tehničkih i praktičnih informacija te informacija o pravima.

Podrška i suradnja obuhvaća: (i) emocionalnu i praktičnu podršku, tehničke i praktične informacije te informacije o pravima, (ii) psihološko i pravno savjetovanje, (iii) pratnju na sud i dežurstvo na info pultovima koji su postavljeni u prostorijama sudova, (iv) pratnju žrtve prilikom sudjelovanja u radnjama nadležnih institucija (policija, državno odvjetništvo, centri za socijalnu skrb i druge institucije) u mjestu sjedišta udruge kao i na terenu izvan sjedišta udruge tijekom radnog vremena institucija, (v) telefonsko savjetovanje od ponedjeljka do petka od 8 sati do 16 sati.

5.6. Povjerenstvo za praćenje i unaprjeđenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji

Sukladno gore navedenom Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji, ustrojeno je Povjerenstvo za praćenje i unaprjeđenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji pri ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa.

Povjerenstvo ima 17 članova koji se biraju iz redova sudaca, državnih odvjetnika, odvjetnika, državnih službenika ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, državnih službenika ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa, državnih službenika ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi, državnih službenika ministarstva nadležnog za poslove zdravstva, državnih službenika ministarstva nadležnog za poslove obrazovanja, predstavnika Pučke pravobraniteljice, predstavnika Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, predstavnika Pravobraniteljice za djecu i predstavnika Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom te predstavnika akademske zajednice i predstavnika organizacija civilnog društva koji se bave

problematikom nasilja u obitelji. Predsjednika i članove Povjerenstva rješenjem imenuje ministar nadležan za poslove pravosuđa na vrijeme od četiri godine.

Povjerenstvo prikuplja izvješća nadležnih tijela o provedbi Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, razmatra dostavljena izvješća i na temelju njih prati stanja. Temeljem prikupljenih izvješća i drugih potrebnih podataka Povjerenstvo izrađuje godišnje izvješće o primjeni Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji te daje prijedloge i mišljenja u vezi s njegovom primjenom, kao i primjenom Kaznenog zakona.

Godišnje izvješće Povjerenstvo podnosi ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa te se potom objavljuje na mrežnim stranicama ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa do kraja lipnja tekuće godine za prethodnu godinu.

Ministar nadležan za poslove pravosuđa donosi poslovnik o radu Povjerenstva. Poslove koordinacije rada Povjerenstva i administrativne poslove za Povjerenstvo obavlja ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa. Poslovnik o radu Povjerenstva za praćenje i unaprjeđenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji.

5.7. Nacionalni tim za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

Krajem studenoga 2018. godine uz potporu predsjednika Vlade Republike Hrvatske, glavnog državnog odvjetnika, predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske i predsjednice Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske te drugih dužnosnika, potpisan je Sporazum o suradnji u području sprečavanja i borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Sporazum su potpisali ministri nadležni za poslove obitelji i socijalne skrbi, zdravstva, pravosuđa, uprave, obrazovanja, unutarne te vanjske i europske poslove. Potpisivanjem ovoga Sporazuma, kroz sustav timskog djelovanja, iskazana je namjera osiguravanja zajedničkog i koordiniranog poduzimanja potrebnih mjera u cilju učinkovitog sprečavanja i borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te sveobuhvatne zaštite žrtava takvog nasilja.

Temeljem predmetnog Sporazuma uspostavljen je Nacionalni tim za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te timovi u svim županijama koji će koordinirano kroz sustav timskog djelovanja poduzimati potrebne mjere za unaprjeđenje rada nadležnih državnih tijela i organizacija civilnog društva kroz uspostavu i provedbu zajedničkih programa izobrazbe.

Članovi Nacionalnog tima su ministri svakog ministarstva - potpisnika Sporazuma, glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske, po jedna predstavnica Vrhovnog suda Republike Hrvatske i Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske te dvije predstavnice organizacija civilnog društva koje se aktivno bave pružanjem pomoći i podrške žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Županijski timovi uspostavljeni su pri uredima državne uprave u županijama i nadležnom uredu Grada Zagreba odlukom koju donosi predstojnik ureda državne uprave i gradonačelnik Grada Zagreba. Članove županijskih timova čine djelatnici centara za socijalnu skrb i njihovih podružnica – obiteljskih centara, policije, zdravstvenih ustanova, Gradskog ureda za obrazovanje Grada Zagreba odnosno ureda državne uprave u županijama u čijoj su nadležnosti upravni i drugi stručni poslovi iz područja obrazovanja, službenici odjela za podršku žrtvama i svjedocima županijskih sudova, suci za mladež nadležnih županijskih sudova, suci kaznenih i prekršajnih odjela općinskih sudova, suci prekršajnih sudova u Zagrebu i Splitu te predstavnici organizacija civilnog društva koje se aktivno bave pružanjem pomoći i podrške žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

5.8. Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima

Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima je osnovao Ured za ljudskih prava i prava nacionalnih manjina u cilju obavljanja sljedećih aktivnosti: (i) daje smjernice za izradu nacionalnih strategija i planova na području suzbijanja trgovanja ljudima, (ii) prati i koordinira provedbu propisa, programa, strategija i planova na području suzbijanja trgovanja ljudima, (iii) predlaže osnivanje stručne radne skupine za izradu propisa i strategija na području suzbijanja trgovanja ljudima, (iv) predlaže donošenje ili izmjenu važećih propisa kojima se uređuje područje suzbijanja trgovanja ljudima, (v) surađuje s organizacijama civilnog društva koje su aktivne u području suzbijanja trgovanja ljudima, (vi) organizira tematske sjednice o aktualnim izazovima u području suzbijanja trgovanja ljudima, (vii) prati provedbu međunarodnih ugovora na području suzbijanja trgovanja ljudima kojih je Republika Hrvatska stranka.

Sastoji se od predstavnika Vlade Republike Hrvatske, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, relevantnih ministarstava, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, organizacija civilnog društva i Hrvatskog novinarskog društva.

5.9. Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreb

Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba započela je s radom 2002. Osnovna svrha Poliklinike je pružanje psihološke, socijalne, psihijatrijske, defektološke i pedijatrijske pomoći djeci s različitim traumatskim iskustvima, kao i njihovim roditeljima, kako bi se bolje i uspješnije nosili s posljedicama ovih iskustava. Ovo prvenstveno uključuje seksualno, fizički i emocionalno zlostavljanu te zanemarenu djecu, ali i djecu rizičnu za traumatizaciju. Uz dijagnostičku i forenzičku obradu, stručnjaci Poliklinike pružaju individualni i grupni savjetodavni rad i podršku djeci i roditeljima. U okviru svog područja djelovanja, Poliklinika također organizira i provodi edukaciju, superviziju i stručno usavršavanje za stručnjake u ustanovama direktno uključenima u problematiku zlostavljanja. Osim toga, Poliklinika na zahtjev suda ispituje djecu žrtve kaznenih i prekršajnih djela sa posebnom educiranom stručnjakinjom, a iskaz se snima i daje sudu na daljnje korištenje za prikaz na raspravi. Sudac, državni odvjetnik, okrivljenik i njegov branitelj slušaju ispitivanje djeteta i mogu postavljati pitanja putem mikrofona po odobrenju suca kroz slušalice koje ima stručna osoba koja razgovara s djetetom.

Posebno se ističe dijagnostički i terapijski rad s djecom i njihovim obiteljima koji obuhvaća: (i) provođenje iscrpne individualne obrade i dijagnostike poteškoća djece koja su upućena na tretman, koja se provodi multidisciplinarno od strane psihologa, psihijatra, neuropedijatra, socijalnog pedagoga, logopeda i socijalnog radnika za svu djecu kod koje postoji sumnja na zlostavljanje i zanemarivanje, (ii) planiranje najboljeg mogućeg tretmana za svako dijete i roditelja, koji će pomoći djetetu na svim potrebnim razinama, pri čemu sudjeluju svi članovi multidisciplinarnog tima, kao i roditelji djeteta, (iii) suradnja s institucijama radi dobrobiti djeteta (škola, vrtić, CZSS, policija, domovi i dr.), (iv) provođenje psihologijskog, psihijatrijskog i/ili defektološkog individualnog tretmana, prema potrebama djeteta, (v) organizaciju i provođenje grupnog rada s djecom i njihovim roditeljima (grupni terapijski rad, grupe za osobni rast i razvoj, socijalizacijske grupe, grupe za podršku), (vi) provođenje partnerske i obiteljske psihoterapije, (vii) psihoterapijski tretman kroz dnevno bolnički program

5.10. Vijeće za djecu Vlade Republike Hrvatske

Vijeće za djecu je savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske, osnovano 1998. godine sa zadaćom praćenja ostvarivanja ciljeva nacionalnog strateškog dokumenta koji se odnosi na prava i zaštitu djece, praćenje primjene Konvencije o pravima djeteta i drugih preuzetih međunarodnih dokumenata, praćenje primjene postojećih nacionalnih propisa koji se odnose na djecu te u skladu s tim, predlaganje Vladi RH mjera za unapređenje rada u tijelima koja u svojoj nadležnosti imaju poslove u vezi zaštite djece i ostvarivanja njihovih prava, kao i za unapređenje zakonske regulative u području zaštite djece i ostvarivanju njihovih prava.

5.11. Mreža mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu

Mreža mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu (MMS) je stalno savjetodavno i suradničko tijelo koje okuplja djecu i mlade na nacionalnoj razini. MMS se sastoji od 25 članova, djece i mladih u dobi od 12 do 18 godina. Članstvo u mreži traje tri godine, no zainteresirani članovi mogu, nakon isteka mandata, ostati suradnici MMS-a i Ureda pravobraniteljice za djecu. Djeca i mladi mogu u Mreži sudjelovati kao: (i) savjetnici koji sudjeluju u aktivnostima koje se odnose na donošenje novih zakona, politika, pripreme konferencija, javne istupa pravobraniteljice o pojedinim temama i pitanjima važnim za život mladih, (ii) suradnici koji predlažu aktivnosti ureda pravobraniteljice za djecu, predlažu teme za raspravu s pravobraniteljicom te zajedno s pravobraniteljicom predstavljaju inicijative i rad Ureda pravobraniteljice za djecu i sudjeluju u osmišljavanju promotivnih i edukativnih materijala o pravima djece i Uredu pravobraniteljice za djecu koji su namijenjeni djeci i mladima; (iii) ambasadori koji vršnjacima u svojim sredinama (školi, gradu i sl.) prenose informacije o dječjim pravima i mogućnostima njihove zaštite, o postojanju i ulozi ureda pravobraniteljice za djecu kao i o postojanju i ulozi Mreže mladih savjetnika. Osim toga, ambasadori prenose pravobraniteljici razmišljanja svojih vršnjaka. Također, oni vršnjake potiču da se jave članovima MMS-a i pravobraniteljici s prijedlozima o tome. Pravobraniteljica osim toga pažljivo sluša i razmatra glas i poruke djece i mladih, a njihove primjedbe i prijedloge prenosi odgovornim institucijama, ministrima i Vladi Republike Hrvatske.

5.12. Aplikacija RED BUTTON

Putem online aplikacije Red Button Ministarstva unutarnjih poslova može se prijaviti izloženost/saznanje o seksualnom zlostavljanju i iskorištavanju djeteta putem interneta, seksualno zlostavljanje i iskorištavanje djece u neposrednom kontaktu s počiniteljem, ali i bilo koje drugo kažnjivo ponašanje počinjeno na štetu djeteta.

6. GLAVNI DIONICI U POSTUPCIMA POVODOM SEKSUALNOG NASILJA PREMA DJECI

Sukladno gore navedenom zakonodavnom okviru koji regulira postupanja nadležnih tijela u slučajevima seksualnog nasilja prema djeci, za potrebe ovog mapiranja, identificirani su sljedeći relevantni dionici:

- ▽ odjeli za mladež pri općinskim i županijskim sudovima,
- ▽ Visoki kazneni sud Republike Hrvatske,
- ▽ općinska i županijska državna odvjetništva,
- ▽ Državno odvjetništvo Republike Hrvatske,
- ▽ Pučka pravobraniteljica,
- ▽ Pravobranitelj za djecu,
- ▽ Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova,
- ▽ Pravobranitelj za osobe s invaliditetom,
- ▽ Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije,
- ▽ Ministarstvo unutarnjih poslova,
- ▽ Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike,
- ▽ Ministarstvo zdravstva,
- ▽ Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih,
- ▽ Hrvatska odvjetnička komora,
- ▽ Udruga sudaca za mladež, obiteljskih sudaca i stručnjaka za djecu i mladež,
- ▽ Nevladine udruge.

Izvori

1. [A. protiv Hrvatske, zahtjev br. 55164/08, presuda ESLJP-a od 14. listopada 2010.,](#)
2. [A. i B. protiv Hrvatske, zahtjev br. 7144/15, presuda ESLJP-a od 20. lipnja 2019.,](#)
3. [Akcijski plan za prava djece u RH za razdoblje od 2022. do 2024., Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike,](#)
4. [Akcijski plan za prevenciju nasilja u školama za razdoblje od 2020. do 2024., Ministarstvo znanosti i obrazovanja,](#)
5. [Akcijski plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje do 2024., Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike,](#)
6. [Akcijsko izvješće Republike Hrvatske u A. grupi protiv Republike Hrvatske, zahtjev br. 7144/15, podneseno Odboru ministara Vijeća Europe 31. srpnja 2020.,](#)
7. [Akcijsko izvješće Republike Hrvatske u Branko Tomašić i dr. grupi protiv Republike Hrvatske, zahtjev br. 46598/06, podneseno Odboru ministara Vijeća Europe,](#)
8. [Akcijsko izvješće Republike Hrvatske u predmetu M. i M. protiv Republike Hrvatske, zahtjev br. 10161/13, podneseno Odboru ministara Vijeća Europe 30. srpnja 2020.,](#)
9. [Blijakaj i dr. protiv Hrvatske, zahtjev br. 74448/12, presuda ESLJP-a od 18. rujna 2014.,](#)
10. [Branko Tomašić i dr. protiv Hrvatske, zahtjev br. 46598/06, presuda ESLJP-a od 15. siječnja 2009.,](#)
11. [Direktiva 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije,](#)
12. [Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela,](#)
13. [Direktiva 2011/36/EU o sprječavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava od 5. travnja 2011.,](#)
14. [Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda \(NN – MU br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17\), pročišćeni tekst objavljen na službenim stranicama Ustavnog suda Republike Hrvatske,](#)
15. [Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o postupku povodom pritužbi,](#)
16. [Fakultativni protokol uz Konvenciju o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji,](#)
17. [Izvjeshće Europskog parlamenta s preporukama Komisiji o borbi protiv rodno uvjetovanog nasilja: nasilje na internetu, 2020/2035\(INL\), 6.12.2021.,](#)
18. [Kazneni zakon \(NN br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24\), pročišćeni tekst preuzet s platforme zakon.hr,](#)
19. [Konvencija o suzbijanju trgovanja ljudima, hrvatski prijevod preuzet sa službenih stranica Vijeća Europe,](#)
20. [Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta,](#)
21. [Konvencija za zaštitu djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja \(NN-MU br. 11/2011, 13/2011, 15, 2011\), prijevod na hrvatskom jeziku preuzet sa službenih stranica Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske,](#)
22. [Kovač protiv Hrvatske, zahtjev br. 503/05, presuda od 12. srpnja 2007.,](#)
23. [M. i M. protiv Hrvatske, zahtjev br. 10161/13, presuda ESLJP-a od 16. svibnja 2013.,](#)
24. [Nacionalni plan za prava djece Republike Hrvatske za razdoblje od 2022. do 2026., Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike,](#)
25. [Nacionalni plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja za razdoblje do 2027., Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike,](#)

26. [Obiteljski zakon \(NN br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23\), pročišćeni tekst preuzet s platforme zakon.hr,](#)
27. [Treći ciklus univerzalnog periodičkog pregleda Vijeća za ljudska prava UN-a \(2017-2022\), 36. sesija radne grupe – pregled za Hrvatsku,](#)
28. [Povelja Europske unije o temeljnim pravima,](#)
29. [Pravilnik o načinu provedbe pojedinačne procjene žrtve \(NN br. 106/2017\),](#)
30. [Pravilnik o načinu postupanja odgojno-obrazovnih radnika školskih ustanova u poduzimanju mjera zaštite prava učenika te prijave svakog kršenja tih prava nadležnim tijelima \(NN br. 132/23\),](#)
31. [Pravilnik o radu stručnih suradnika izvanpravne struke na poslovima delinkvencije mladih i kaznenopravne zaštite djece u državnim odvjetništvima i na sudovima \(NN br. 22/2013\),](#)
32. [Preporuka Europske komisije o razvijanju i jačanju integriranih sustava zaštite djece u najboljem interesu djeteta,](#)
33. [Preporuka Odbora ministara Vijeća Europe o integriranim nacionalnim strategijama za zaštitu djece od nasilja od 18. studenog 2009., \(CM/Rec\(2009\)10\),](#)
34. [Preporuka Odbora ministara Vijeća Europe o pravima, uslugama i podršci žrtvama kaznenih djela, usvojena 15. ožujka 2023., \(CM/Rec\(2023\)2\),](#)
35. [Priručnik za stručnjake i donositelje odluka o pravosudnim pitanjima koja uključuju djecu žrtve i svjedoke kaznenih djela, Ured UN-a za droge i kriminal,](#)
36. [Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima, 2024.,](#)
37. [Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, 2019.,](#)
38. [Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, 2023.,](#)
39. [Protokol o postupanju u slučaju zlostavljanja i zanemarivanja djece, 2014.,](#)
40. [Protokol za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtvama trgovanja ljudima, 2023.,](#)
41. [Radni dokument za izradu Preporuke Europske komisije o razvijanju i jačanju integriranih sustava zaštite djece u najboljem interesu djeteta,](#)
42. [Rezolucija 2005/20 Ekonomskog i socijalnog vijeća UN-a od 22. srpnja 2005. Smjernicama o pravosudnim pitanjima koja uključuju djecu žrtve i svjedoke kaznenih djela,](#)
43. Službene stranice Ujedinjenih naroda, Vijeća Europe, Europske unije, Pravobraniteljice za djecu, Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Poliklinike za zaštitu djece i mladih grada Zagreba, Ureda za ravnopravnost spolova,
44. [Smjernice Odbora ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci,](#)
45. [Smjernice Vijeća Europe za donositelje politika o uključivanju žrtava i osoba koje su preživjele seksualnom iskorištavanje i seksualno nasilje,](#)
46. [Strategija Europske unije o pravima djeteta,](#)
47. [Strategija Europske unije za učinkovitiju borbu protiv seksualnog zlostavljanja djece,](#)
48. [Strateški okvir razvoja mentalnog zdravlja do 2030.,](#)
49. [Zaključno mišljenje UN Odbora za prava djeteta za Hrvatsku od 22. lipnja 2022.,](#)
50. [Zakon o kaznenom postupku \(NN br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22, 36/24\), pročišćeni tekst preuzet s platforme zakon.hr,](#)
51. [Zakon o policijskim ovlastima \(NN br. NN 76/09, 92/14, 70/19\) pročišćeni tekst preuzet s platforme zakon.hr,](#)
52. [Zakon o potvrđivanju Konvencije o kibernetičkom kriminalu \(NN MU br. 9/2002\),](#)

53. [Zakon o potvrđivanju Konvencije o sprečavanju i borbi protiv nasilja prema ženama i nasilja u obitelji \(NN MU br. 3/2018\),](#)
54. [Zakon o socijalnoj skrbi \(NN br. 18/22, 46/22, 119/22, 71/23, 156/23\), pročišćeni tekst preuzet s platforme zakon.hr,](#)
55. [Zakon o sudovima za mladež \(NN br. 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19\), pročišćeni tekst preuzet s platforme zakon.hr,](#)
56. [Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji \(NN br. 70/17, 126/19, 84/21, 114/22, 36/24\), pročišćeni tekst preuzet s platforme zakon.hr,](#)
57. [Zakon o zdravstvenoj zaštiti \(NN br. 100/18, 125/19, 147/20, 119/22, 156/22, 33/23, 36/24, pročišćeni tekst preuzet s platforme zakon.hr](#)